

Masarykova univerzita

Filosofická fakulta

Ústav filmu a audiovizuální kultury

Jiří Kovanda

(FAV, bakalářské prezenční studium)

Národní podniky jako dodavatelé videozábavy
Oficiální videodistribuce celovečerních filmů v Československu 80. let

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Skopal, Ph.D.

Brno 2009

(podzimní semestr)

Rád bych poděkoval Mgr. Pavlu Skopalovi, Ph.D. za jeho vedení, cenné rady a především neutuchající trpělivost, díky níž mi bylo umožněno práci dokončit.

Dále tímto děkuji paní Heleně Bartíkové za poskytnutí informací o videokazetách vydaných podnikem Supraphon.

Prohlášení o samostatnosti:

Prohlašuji, že jsem pracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů.

Datum:

Podpis:

1. Úvod a cíl práce	5
2. Historie a šíření videa v kapitalistických zemích	7
2.1. Videoformáty	10
2.1.1. VCR.....	10
2.1.2. Betamax.....	12
2.1.3. VHS.....	13
2.1.4. VIDEO 2000	14
3. Video v zemích východního bloku	17
3.1. Bulharsko	17
3.2. Rumunsko.....	19
3.3. Polsko	20
3.4. Maďarsko	21
3.5. Německá demokratická republika	22
4. Video v Československu	23
4.1. Výchozí podmínky	23
4.2. Tuzemská produkce.....	25
4.2.1 1983 – 1987: VHJ Tesla.....	26
4.2.2. 1987 – 1990: Avex a.s.....	28
4.2.3. Import a zhodnocení	34
4.3. Distribuce filmů.....	38
4.3.1. Ústřední půjčovna filmů.....	38
4.3.1.1. Síť videopůjčoven	39
4.3.1.2. Programová nabídka ÚPF	40
4.3.2. Supraphon.....	48
5. Závěr	54
6. Přílohy	57
6.1. Příloha 1 – Seznam videoprogramů vydaných ÚPF	57
6.2. Příloha 2 – Neúplný seznam videoprogramů vydaných Supraphonem v letech 1986 - 1989.....	66
6.3. Příloha 3 – Počet videotitulů dle data vzniku, vydaných ÚPF v letech 1985 – 1989. ..	68
6.4. Příloha 4 – Usnesení předsednictva vlády Československé socialistické republiky ze dne 6. března 1985 č. 44.....	69
6.5. Příloha 5 – Plné znění dokumentu „The Video Revolution in Eastern Europe“	76
6.6. Seznam grafů a tabulek	86
7. Zdroje	87
7.1. Citované filmy	87
7.2. Literatura	88
7.3. Prameny.....	97
7.3.1. Prameny - periodika	97
7.4. Webové stránky a portály	98
7.5. Použité zkratky:.....	98
8. Summary	100

1. Úvod a cíl práce

Video dnes již ztratilo svůj lesk exkluzivního zboží. Zajít si vypůjčit kazetu do místní videopůjčovny nabízející stovky filmových titulů, nahrát si svůj oblíbený pořad z televize nebo v neposlední řadě - když videorekordér doslouží - zajet si vybrat bez jakýchkoli problémů nový model do nejbližší prodejny s elektronikou za cenu rovnající se průměrnému několikadennímu platu – to vše je dnes pro většinu českých domácností naprostou samozřejmostí. O to zajímavější je nahlédnout do prehistorie šíření videotechniky, tím spíše v podmínkách československé centrálně řízené ekonomiky, což je cílem mojí práce.

V ideálních socialistických podmínkách by pravděpodobně měla centrálně řízená ekonomika být schopna poskytnout vnitřnímu trhu dostatečné množství videopřehrávačů za přiměřenou cenu a širokou programovou náplň. Jak se realita československého videotrhu 80. let lišila od této ideální teze, se budu snažit zachytit ve svojí práci.

Mým výhradním zaměřením bude domácí užití videa, což zahrnuje otázku technické základny – nabídky videopřehrávačů – a programové nabídky celovečerních filmů skrze podniky Ústřední půjčovna filmů Praha a Supraphon. Budu se snažit zrekonstruovat tuto historii a zasadit ji do kontextu československých dobových reálií a posléze i do kontextu dalších zemí východního bloku.

Ve své práci se nebudu věnovat profesionálnímu užití videotechniky, např. v televizi, ani filmům odborným, protože ty otevírají cestu k velkému tématu užití filmu – potažmo videa – ve vyučovacím procesu, což je téma svojí rozsáhlostí přesahující možnosti této práce. Rovněž se nechci zabývat videem jako médiem politického odporu a diverzních politických aktivit typu „Originálního videojournalu“¹. Věnovat se chci výhradně distribuci fikčních filmů hlavního proudu také proto, že na ně byla upoutána největší pozornost a řekne-li se „historie videodistribuce“, je tím většinou míněna právě „historie distribuce fikčních filmů.“

Protože práci zpracovávající přesně toto téma jsem nenašel vůbec žádnou, vycházel jsem především z pramenů primárních, dobových publikací a z časopiseckých a novinových článků dohledaných skrze Bibliografický katalog v československých periodických vycházejících od 60. do 90. let. Jedná se o několik set článků napříč spektrem periodik nejrozumnějších zaměření². Tyto články mi poskytly důležitý přehled o celkové normalizační

¹ Nezávislé audiovizuální zpravodajství vznikající v letech 1987 – 1989.

² Amatérský film, Amatérský film a video, Československá informatika, Čítatel, Čs. časopis pro fyziku, Čtenář, Film a doba, Gramorevue, Hospodářské noviny, Hudba a zvuk, Jemná mechanika a optika, Kino, Kino Revue, Kulturní rozvoj, Matematika a fyzika ve škole, Melodie, Mladá fronta, Novinář, Noviny zahraničního obchodu,

atmosféře ve vztahu k videu, včetně konkrétních faktografických údajů. Často se stávalo, že se ta samá informace objevila ve více člancích najednou, což odpovídá tehdejší realitě nedostatečné informovanosti o videu i v odborných kruzích, která vedla k situaci, kdy od sebe často jednotlivé články informace „opisovaly“. V tom případě odkazuji jako na zdroj pouze na jeden z těchto článků. Věřím, že co se týče tištěných pramenů týkajících se mého tématu, použil jsem vyčerpávající výběr.

Skrze katalogy Moravské zemské knihovny a Národní knihovny jsem dohledal i veškeré dostupné knihy o videu z 80. a 90. let, nicméně tyto svazky se většinou zabývají klubovým a praktickým využitím videa v oblasti amatérského filmu, popř. využitím videa ve vyučovacím procesu, tedy tématy, které jdou mimo proud mé práce. Ovšem jedna z nich, kniha Jaroslava Císaře Video a odborné informace, se mi stala důležitou literaturou pro kapitulu o videorekordérech. Kvalitní zdrojem mi též byl archiv Zpravodaje Ústřední půjčovny filmů.

Poslední skupinou pramenů mi byly dokumenty nalezené skrze fulltextové vyhledávání na Internetu na vybraná klíčová slova. Na tyto dokumenty většinou neuvádím URL adresy, ale mám je v plném znění uložené ve svém archivu a jsou kdykoli k nahlédnutí.

Mám k dispozici zcela kompletní seznam všech videokazet vydaných Ústřední půjčovnou filmů (ÚPF) do roku 1989. Souběžně s ÚPF vydával videokazety i Supraphon, u toho se však kompletní seznam nedá dohledat. Po roce 1989 byla divize Video v Supraphonu zprivatizována, čímž se ztratila práva na tyto videokazety i s jejich archivem. V současném Supraphon a.s., Oddělení dokumentace dodnes nemají toto období zpětně zmapované. K dispozici je pouze neúplný seznam, který příkládám jako přílohu č. 2.

Informace v užitých zdrojích nejsou vždy zcela exaktní, zejména díky neexistenci spolehlivých statistik ohledně normalizační šedé ekonomiky, speciálně ohledně počtu neoficiálně importovaných videorekordérů či počtu nelegálně šířených filmových titulů. Avšak nedovedu si představit jiný postup práce, než jednotlivé fragmenty dobových informací z primárních pramenů skládat k sobě a na jejich základě si poté udělat alespoň přibližnou představu o realitě oficiálního československého videotrhu 80. let. A právě protože toto téma ještě nebylo uceleně zpracováno, věřím, že má moje práce smysl.

2. Historie a šíření videa v kapitalistických zemích

První neexperimentální užití videa je zaznamenáno již v roce 1948 a první významnější nabídky na trhu, spojené s firmou Ampex, spadají do padesátých let³, kdy se začalo magnetického záznamu užívat v televizních studiích, což způsobilo v televizním vysílání malou revoluci. Pořady se již nemusely vysílat výhradně živě, ale mohly být předtáčeny a samozřejmě reprízovány. Éru masového využití videa jako prostředku k domácí projekci však zahájila až 70. léta a naplno vzrostla v letech osmdesátých. V roce 1985 byl odhadovaný počet videorekordérů ve světě přes 100 milionů a každý měsíc jejich počet rostl o 2 miliony⁴.

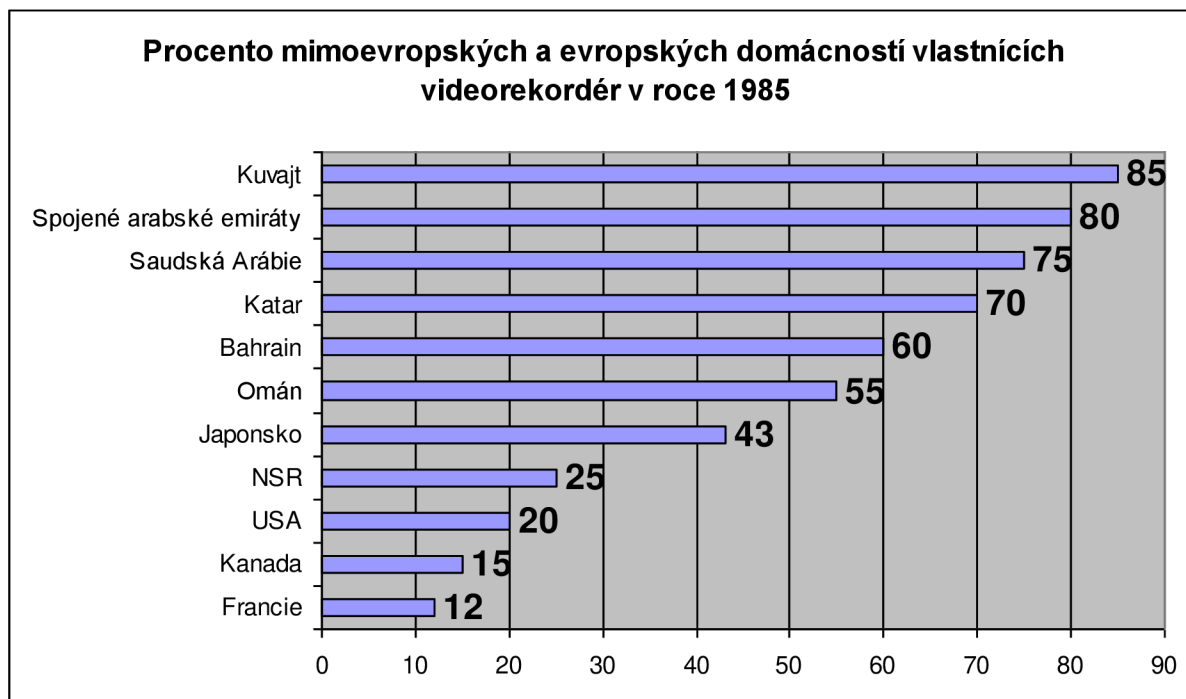
Zájem o video jako nové médium rostl v různých zemích nerovnoměrně, vždy v kontextu s místními reáliemi. Zjednodušeně se dá říci, že nejvýraznější start zaznamenalo video v zemích s málo rozvinutou či úplně chybějící televizní kulturou nebo sítí kin. V zemích s bohatou sítí kin a nabídkou televizního vysílání se naopak video šířilo pomaleji. K nejpenetrovanějším na světě se řadily v roce 1985 zejména země Blízkého východu. V Kuvajtu mělo videorekordér 85 % domácností, ve Spojených arabských emirátech 80 %, s Saudské Arábií 75 %, v Kataru 70 %, v Bahrainu 60 %, v Ománu 55 %. Naproti tomu ve stejné době mělo videorekordér v Japonsku pouze 43 % domácností, v západním Německu 25 %, v Kanadě 15 % a ve Francii 12 %⁵. Viz graf 1.

³ POMORSKI, Jerzy Mikulowski: Případ video. *Televizní tvorba*, 1988, č. 3, s. 20 – 34.

⁴ TRŠ, Antonín: Otevřené možnosti. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 226.

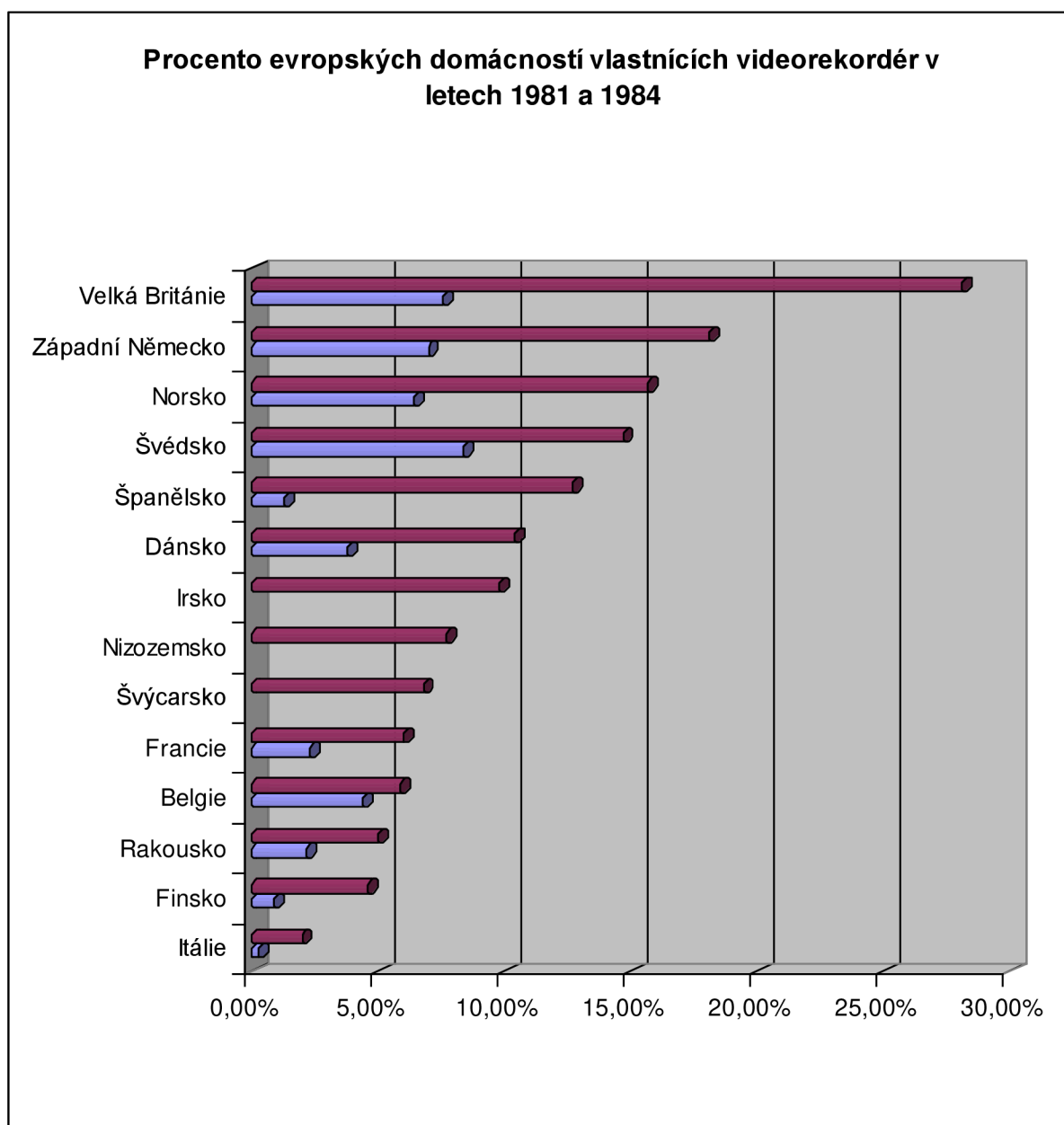
⁵ POMORSKI, Jerzy Mikulowski: Případ video. *Televizní tvorba*, 1988, č. 3, s. 20 – 34.

Graf 1



Nárůst videorekordérů v evropských domácnostech v procentuálním vyjádření zachycuje graf následující [Tydeman, 1986: 159].

Graf 2



Nutno dodat, že v Evropských zemích nebyly početní výkyvy v jednotlivých státech způsobené rozdílnými společenskými podmínkami, nýbrž převážně cenami videorekordérů. Zatímco ve Velké Británii se prodávaly vůbec nejlevnější videorekordéry v Evropě, stály přibližně jeden měsíční plat, v Itálii bylo video označeno za vysoce luxusní zboží a byla na něj uvalena vysoká celní sazba⁶.

⁶ POMORSKI, Jerzy Mikulowski: Případ video. *Televizní tvorba*, 1988, č. 3, s. 20 – 34.

Do roku 1979 se v Evropě nacházelo dohromady přibližně 340000 videopřehrávačů s největší koncentrací ve Velké Británii, Francii a Nizozemsku. Bod zlomu nastal v roce 1979, kdy meziroční růst dosáhl 100 % přístrojů a dále rostl vysokým tempem.

2.1. Videoformáty

Nelze psát o videu bez alespoň základního přehledu různých videoformátů. Protože videoformátů postupně vzniklo a zaniklo několik desítek, zejména v 70. letech téměř platilo, že „co nový model videopřehrávače, to nový videoformát“, rozeberu v následujících podkapitolách pouze ty nejdůležitější a pouze ty, které měly nějakou přímou spojitost s Československem. Záměrně vynechávám ambiciózní formát Video 8, který vznikl v 80. letech jako snaha 127 výrobců elektroniky o nalezení „konečného jednotného videoformátu“. I přes nesporné technické kvality k jeho výraznému rozšíření nedošlo a mimo několika článků v *Amatérském filmu*⁷ to byl v naší zemi formát neznámý.

2.1.1. VCR

VCR⁸ vyvinutý a uvedený na trh nizozemskou firmou Philips se stal prvním videosystémem komerčně dostupným pro domácnosti. Ve specializovaném tisku byl inzerován a školám a univerzitám byl poskytnut v roce 1972, široké veřejnosti byl nabídnut v roce 1974. Oproti již existujícím video systémům byly VCR přístroje malé, snadno ovladatelné a uměly zaznamenat barevný obraz⁹.

Největším počátečním problémem systému byly jeho kazety a cena. VCR kazety uměly pojmout pouze 70 minut záznamu. Při sledování celovečerního filmu tedy bylo nutné jednou či dokonce dvakrát projekci přerušit a kazetu vyměnit. Cena prvního VCR modelu Philips N1500 se vyšplhala v době uvedení na britský trh na 600£, což je částka ekvivalentní

⁷ MECO, Daniel: Videomagnetofony. *Amatérský film*, 1987, č. 2, s. 39; DĚD, Jiří: Sony V90E. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 38; MECO, Daniel: Současné systémy. *Amatérský film*, 1987, č. 3, s. 63;

⁸ Video Cassette Recording

⁹ <http://oldtechnology.net/vcr.html>

téměř 6000£ v roce 2009¹⁰. Přesto se však přístrojů systému VCR prodalo celkem 35000 kusů¹¹.

Problém s délkou záznamu byl posléze odstraněn ve formátové modifikaci VCR-LP¹² užitě poprvé v modelu Philips N1700, která za použití identické kazety umožnila zaznamenat 140 minut. Německá společnost Grundig posléze uvedla na trh několik modelů přístrojů svojí vlastní inkarnace VCR systému pojmenovanou SVR¹³. Ta umožňovala až 4 hodinový záznam. Philips tuto formátovou modifikaci do svých přístrojů však nikdy neadaptoval.

VCR systém byl nabízen pouze v Evropě a ve Velké Británii. V polovině roku 1977 vedení společnosti Philips oznámilo, že uvažuje o uvedení formátu do USA, kde se zjišťoval tržní zájem. Zájem na expanzi systému však ukončily technické překážky. VCR systém byl navržen pro kódování PAL a při modifikaci na NTSC kódování užívané v severní Americe se důsledkem mechanických a elektronických důvodů musela lehce zvýšit rychlost průchodu videopásky. Ze 70 minutové videopásky systému PAL se tak staly stěží 60 minutové pásky systému NTSC, což bylo uživatelsky neúnosné. Od uvedení VCR systému do USA se tedy upustilo, částečně také kvůli úspěšnému uvedení formátu VHS na americký trh¹⁴.

Přesto byl však VCR formátem velice důležitým, poprvé uvedl do domácích video přístrojů funkce považované později za samozřejmost¹⁵. Zkratka VCR se navíc vžila jako obecné označení pro videomagnetofony obecně.

V licenci vyráběla systém VCR celá řada evropských firem, např. Dynatron, ITT, Grundig, Loewe, Pye, Nordmende, Telefunken či Skantic. Dokonce se objevil i sovětský model Saturn 505-Video, pracující v kódování SECAM¹⁶.

Kromě SSSR se výroba realizovala i v Polské lidové republice a koketovalo se s ní i v Československu. Zvláště v Polsku si od hromadné výroby slibovali prosazení na trzích zemí RVHP. Systém však po roce 1980 pro řadu potíží postupně zanikl a značné investice tak přišly vniveč [Císař, 1989: 38].

¹⁰ Statistický výpočet z <http://www.measuringworth.com/ukcompare/>

¹¹ <http://www.totalrewind.org/philips.htm>

¹² Long-playing

¹³ Super Video Recording

¹⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Video_Cassette_Recording

¹⁵ Jednoduchý mechanismus pro vkládání kazety, snadné ovládání pomocí kláves, automatické zastavení pásky na jejím konci, tuner pro záznam televizních programů, hodiny s časovačem pro automatické zahájení záznamu atd.

¹⁶ <http://oldtechnology.net/vcrlist.html>

2.1.2. Betamax

Standard Betamax byl vyvinut japonskou firmou Sony. Sony vstoupila na trh domácí videoelektroniky poté, co se její videoformát U-Matic uvedený v roce 1971 v Japonsku a USA a v roce 1973 v Evropě stal dominantním na poli profesionální a poloprofesionální videotechniky (včetně území ČSSR [Císař, 1989: 41]), nicméně do domácností se rozšířit nemohl díky rozměrům, vysoké ceně a technické složitosti. Přesto však U-Matic poskytl svému výrobcí základní know-how pro vývoj videosystému pro domácí užití¹⁷.

Systém Betamax byl poprvé představen a nabídnut na jaře 1975¹⁸. Rozšířil se především v Japonsku, USA, arabských zemích, ale i v Evropě (na britský trh se první Betamax přístroje dostaly v roce 1978¹⁹). Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dosáhl systém značného rozšíření i na území ČSSR [Císař, 1989: 43].

Stejně jako systém VCR i Betamax měl zpočátku problém s délkou záznamu videokazety a s cenou. První verze systému Betamax poskytovala záznamovou délku pouhých 60 minut, ta se pak postupem času zvyšovala až na 215 minut, díky kazetám s delší páskou a případnému pomalejšímu posunu pásky v přístroji, který kapacitu záznamu za cenu lehkého zhoršení kvality obrazu zdvojnásobil. Doporučená maloobchodní cena prvního modelu Betamax SL-6300 byla 2295 \$, což je ekvivalent 12000 \$ při dnešních cenách a průměrné mzdě. Druhý Betamax model stál 1300 \$²⁰.

Po prohraném konkurenčním boji se systémem VHS se od produkce systému Betamax odklonili všichni dosavadní licenční partneři produkující přístroje značek Sanyo, Toshiba, Pioneer či Nec²¹, kteří Betamax formát částečně či úplně vyměnili za VHS²². Od roku 1988 začala s výrobou videomagnetofonů formátu VHS i samotná Sony.²³ Formát Betamax však zcela nezaniknul. Ještě v roce 1989 si dle odhadů držel podíl 10 % na celosvětovém objemu provozovaných videomagnetofonů celkového počtu asi 20 milionů kusů. Nejvyšší míra popularity systému Betamax se držela po dlouhou dobu v Japonsku²⁴, všude jinde ve světě však stagnoval a postupně zanikal.

¹⁷ <http://www.totalrewind.org/betamax.htm>

¹⁸ <http://en.wikipedia.org/wiki/Betamax>

¹⁹ <http://www.totalrewind.org/betamax.htm>

²⁰ Téměř dvojnásobný cenový rozdíl těchto dvou modelů je způsoben tím, že model SL-6300 byl prodáván jako neoddělitelný komplet s televizí, zatímco SL-7200 byl separátní přenosný přístroj.

<http://www.totalrewind.org/betamax.htm>

²¹ <http://www.palsite.com/models.html>

²² V roce 1989 neslo značku Sony 90 % produkce všech nových Betamax přístrojů [Císař, 1989: 43].

²³ Sony isn't mourning the Death of Betamax. *Business Week*, 25.1.1988, s. 37.

²⁴ Sony steigt bei VHS-System ein. *Funkschau*, 1988, č. 3, s. 16.

Vlastnictví a užívání přehrávače Betamax se stalo spíše záležitostí fandovství, než užívání konkurenceschopné technologie. Existuje obecné povědomí, že Betamax byl technologicky vyspělejší a měl lepší obrazové parametry než konkurenční VHS. Nezávislé testy kvality obrazu však napovídají, že jde pravděpodobně spíše o výsledek kvalitní práce marketingového oddělení firmy Sony²⁵.

Oficiální ukončení produkce a servisu videorekordérů formátu Betamax bylo společností Sony oznámeno 28. srpna 2002.²⁶

2.1.3. VHS

Formát VHS²⁷ byl vyvinut japonskou společností JVC. Na evropský a zejména britský trh se systém dostal v roce 1978, o měsíc dříve, než Betamax, nicméně předtím na japonský a posléze americký trh byl systém VHS uveden na jaře 1976, přibližně rok po tamním uvedení systému Betamax²⁸. Avšak i přes časové zpoždění vůči systému Betamax²⁹ se VHS zakrátko stal jednoznačně dominantním videoformátem [Císař, 1989: 41].

Svoji roli v počátečním úspěchu jistě hrál i fakt, že zatímco první videokazety formátu Betamax disponovaly pouze 60 minutovým záznamem, videokazety VHS měly díky delší pásce a její pomalejší rychlosti přetáčení záznamovou kapacitu 120 minut³⁰, většina filmů se tak vešla na jednu videokazetu a záznam či projekci nebylo třeba v půlce přerušovat. Tento nedostatek Betamax posléze odstranil postupným protahováním možné délky záznamu³¹.

Hlavní příčinu masivního úspěchu VHS je však třeba hledat především v pružném marketingu a obratné licenční politice firmy JVC. Zatímco Sony měla jen několik licenčních partnerů vyrábějících přístroje systému Betamax, společnosti JVC se nízkými licenčními poplatky podařilo prosadit licenční výrobu VHS přístrojů u velkého počtu firem po celém světě, penetrace trhu systémem VHS tak probíhala velice svižně. V polovině osmdesátých let byla zahájena výroba, resp. kompletace videopřehrávačů tohoto formátu rovněž v některých

²⁵ http://www.totalrewind.org/sidebars/F_beta_frame.htm

²⁶ <http://betainfoguide.net/betadied.htm>

²⁷ Video Home System

²⁸ <http://www.totalrewind.org/vhs.htm>

²⁹ Za rok, kdy měla Sony americký videotrž prakticky jen pro sebe, se prodalo 30000 přístrojů formátu Betamax. *Whatever Happened to Betamax? Consumer's Research*, květen 1989, s. 28.

³⁰ <http://www.totalrewind.org/vhs.htm>

³¹ <http://www.totalrewind.org/betamax.htm>

zemích RVHP, např. v Sovětském svazu, Maďarsku a v roce 1985 i v Československu [Císař, 1989: 41].

Chytrým marketingovým tahem společnosti JVC a jejích smluvních partnerů bylo husté pokrytí západních trhů videopůjčovny s filmy na VHS videokazetách a hlavně se samotnými videomagnetofony. V době, kdy spolu soupeřily velké videoformáty o dominanci na trhu, se ne každému chtělo vydávat nemalou částku za nákup videopřehrávače, protože hrozila investice do formátu, který za několik měsíců již mohl být mrtvý³². Šířit povědomí o formátu VHS skrze výpůjční síť levných videopřehrávačů a nahraných videokazet, kterým kvantita filmů na Betamax videokazetách jen stěží konkurovala, se ukázalo jako šťastný nápad a zákazníci na tuto strategii „celého produktu“³³ slyšeli.

I přes rapidně klesající ceny Betamax přehrávačů v průběhu 80. let³⁴ si VHS formát velice rychle získal tržní dominanci a udržel si ji až nástupu formátu DVD koncem 90. let.

2.1.4. VIDEO 2000

VIDEO 2000³⁵ byl jako nástupce systémů VCR a SVR posledním velkým videoformátem s výraznými ambicemi. Vzniknul jako výsledek kooperace nizozemské společnosti Philips a německé společnosti Grundig s cílem vytvořit evropskou protiváhu japonským videosystémům Betamax a VHS³⁶.

³² Např. v roce 1980 bylo 70 procent všech videopřehrávačů v britských domácnostech půjčených.
http://www.totalrewind.org/sidebars/F_rent_frame.htm

³³ „Celý produkt“ („The whole product“) je termín poprvé užitý Geoffreyim Moorem v knize *Crossing the Chasm: Marketing and Selling High-Tech Products to Mainstream Customers* (1991), který vysvětluje získanou dominanci systému VHS nad systémem Betamax tím, že zatímco Sony nabídla zákazníkům „pouze“ kvalitní videoformát, JVC nabídla také nahrané videokazety snadno dostupné na mnoha místech, levné prázdné kazety, větší nabídku levných videopřehrávačů, levné náhradní díly atd. SCHOFIELD, Jack: Why VHS was better than Betamax. <http://www.guardian.co.uk/technology/2003/jan/25/comment.comment>

³⁴ V roce 1984 se dal Betamax videopřehrávač sehnat za polovinu ceny VHS přehrávače a v roce 1985 se již Betamax přehrávače prodávaly za cenu pod 300 \$. Tape Format Face-Off. *High Fidelity*, září 1985, s. 45. To the Beta End. *Forbes*, 16.12.1985, s. 178.

³⁵ Formát je též známý jako V2000, VCC (zkratka pro Video Compact Cassette – jako analogie pro ACC /Audio Compact Cassette/, audioformát uvedený též firmou Philips v roce 1963) nebo 2x4 (název reflektuje nahrávací kapacitu kazety a byl prosazován firmou Grundig). Systém nakonec vešel ve známost jako VIDEO 2000, protože pod touto značkou uvedl své přístroje na trh klíčový výrobce Philips. http://en.wikipedia.org/wiki/Video_2000

³⁶ <http://www.totalrewind.org/v2000.htm>

Videosystém byl na svoji dobu technicky velice vyspělý³⁷, jeho videokazeta disponovala možností oboustranného záznamu o celkové délce až 8 hodin, u pozdějších modelů přehrávačů dokonce až 16 hodin³⁸.

Nicméně technická sofistikovanost systému byla též příčinou neúspěchu tohoto formátu. Kvůli technologickým problémům s vývojem se přístroje VIDEO 2000 dostaly do prodeje až na přelomu let 1979 a 1980, kdy již dominantní podíl na trhu³⁹ okupovaly systémy Betamax a VHS a třetí formát se do konkurenčního boje zapojoval jen velice těžko. Technická preciznost s sebou také nesla vysokou výrobní náročnost, která se odrážela ve vysokých cenách přístrojů VIDEO 2000 [Císař, 1989: 44]. I přesto však systém VIDEO 2000 prožil přibližně v letech 1981 – 1984 poměrně rychlý a slibný nástup na většinu evropského trhu (zejména v německy a nizozemsky mluvících zemích právě díky výrobnímu podílu německé a nizozemské firmy na systému), v Brazílii a Argentině⁴⁰ a přístroje tohoto formátu licenčně vyráběly i prestižní společnosti ITT, Pye a Bang & Olufsen⁴¹. K úspěchu pravděpodobně přispěl i fakt, že přehrávače a kazety formátu VIDEO 2000 vstoupily do výpůjčních sítí po vzoru formátu VHS⁴².

Podíl formátu na celoevropském trhu se zastavil přibližně na 20 %. Pro systém se nepodařilo získat významnější zámořské trhy, které by umožnily rozjetí skutečně masové velkovýroby a byla tak už jen otázka času, kdy systém podlehne v konkurenčním boji. V roce 1984 začal sám rozhodující výrobce – firma Philips – vyrábět videopřístroje formátu VHS a v roce 1985 byl aktivní vývoj VIDEO 2000 oficiálně zastaven⁴³. Přístroje VIDEO 2000 se pak ještě do roku 1988 objevovaly v nabídkových katalozích firmy Grundig, která byla po neúspěchu videoformátu pohlcena v roce 1984 firmou Philips⁴⁴.

Zhruba na přelomu let 1983/84 se přístroje formátu VIDEO 2000 objevily i na československém trhu pod značkou Tesla. Jednalo se o zkompletované přístroje ze sad dovezených z továren firmy Philips. Tesla byla poslední značkou na světě, která začala tento systém produkovat [Císař, 1989: 45].

³⁷ Uživatelsky nejdělejší technologickou vymožeností byl systém Dynamic Track Following (DTF), který umožňoval plynulý čistý obraz i při přetáčení či zastavení pásku. <http://v2000.palsite.com/features.html>

³⁸ <http://www.oldtechnology.net/v2000.html>

³⁹ A to jak na trhu s videopřehrávači, tak na trhu s nahranými videokazetami.

⁴⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Video_2000

⁴¹ <http://www.oldtechnology.net/v2000.html>

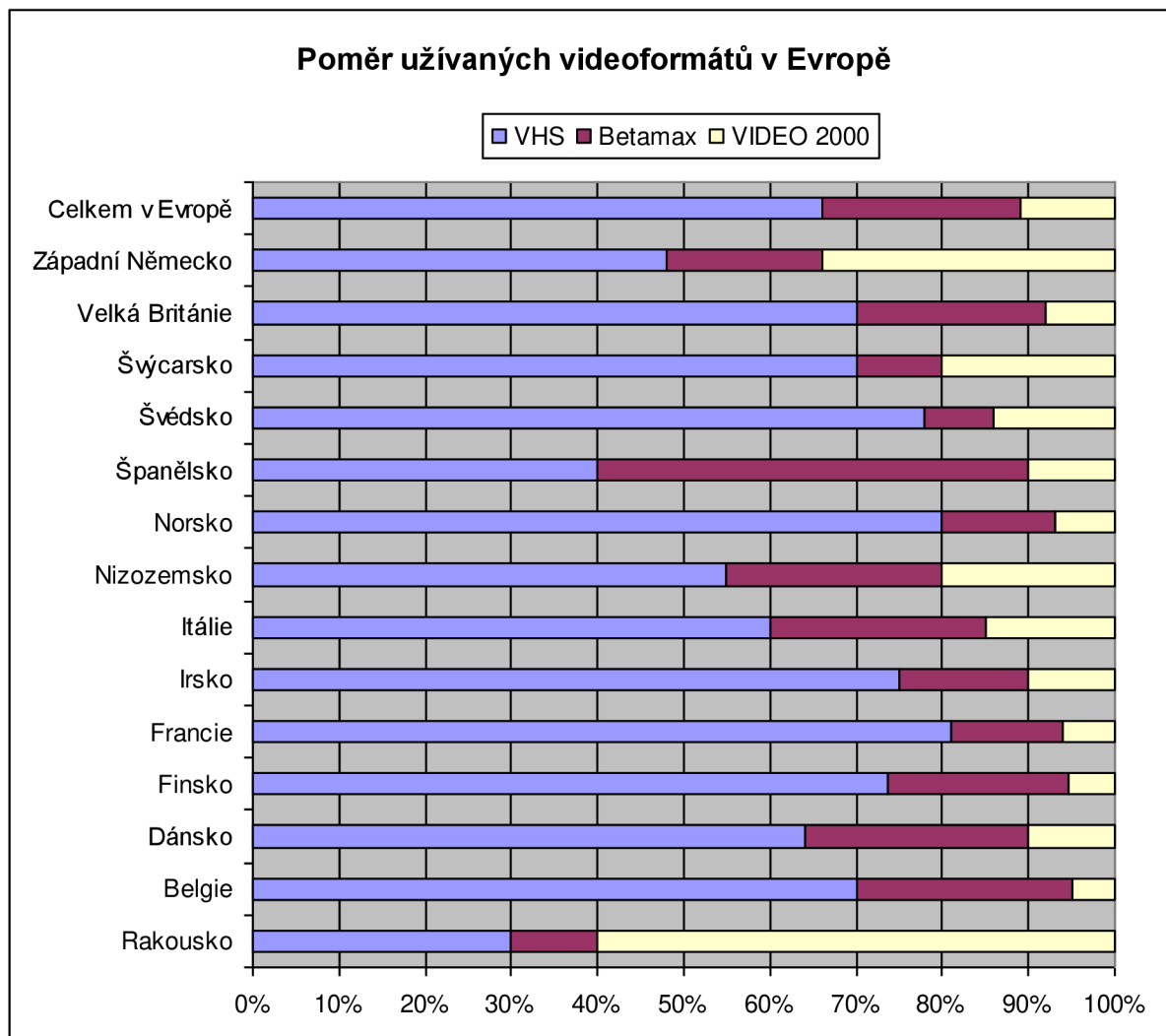
⁴² http://www.totalrewind.org/sidebars/F_rent_frame.htm

⁴³ <http://www.totalrewind.org/v2000.htm>

⁴⁴ <http://www.grundig.cz/index.php?id=1009>

Pro přehlednost uvádím tabulku poměrů penetrace jednotlivých videoformátů v zemích západní Evropy v roce 1985 [Tydeman, 1986: 163].

Graf 3



3. Video v zemích východního bloku

Abych srovnával srovnatelné, uvedu situaci na videotrhu v zemích za Železnou oponou. Do výpisu jsem zařadil východoevropské socialistické země spadající do sféry vlivu SSSR. Záměrně jsem vyřadil Jugoslávii, jejichž zájmy stály na pomezí východu a západu, Albánii, která v poválečné době postupně dostala do mezinárodní izolace, a samotný Sovětský svaz, který byl tak komplikovaným státním útvarem s mnoha rozdíly v jednotlivých svazových státech, že jeho rozbor z hlediska videotrhu by si zasloužil vlastní práci.

Jsem si vědom určité nesystematičnosti této kapitoly. Jejím záměrem není nastolit základy pro podrobný komparativní výzkumu v rámci zemí východního bloku, na tak podrobnou analýzu bohužel nemám dostatečně podrobné zdroje, protože stejně nezmapovaný jako v Československu je socialistický soudobý videotrh i v těchto zemích. Záměrem této kapitoly je spíše naznačit atmosféru země, reakci vlády na video a základní faktografické údaje o počtech videorekordérů, kazet, cenách atd., pokud je to možné. To vše by mělo posloužit jako určité východisko a kontext pro hlavní část mé práce o stavu oficiálního videotrhu v Československu.

Zároveň si v této kapitole dovolím i určitou citační nedůslednost. Většina informací je čerpána z nepublikované studie k vysílání Rádía Svobodná Evropa *The video revolution in Eastern Europe*, kterou příkládám v kompletním znění jako přílohu č. 5. Jedná se o materiál stručně mapující situaci videotrhu mimo jiné i v zemích, které zmiňuji v této kapitole. Text je členěn do kapitol věnujících se jednotlivým zemím. Každá kapitola je doplněná seznamem pramenů, převážně z místního tisku. Tyto primární prameny jsem však nedržel v ruce a nemohu je tedy uvádět přímo u konkrétních citací v jednotlivých místech textu. Materiál má datum 17. prosince 1987, nemapuje proto léta 1988 a 1989. Tyto roky jsem se snažil doplnit z faktografických údajů z knihy *Video a odborné informace* Jaroslava Čísaře, kde se autor videotrhu v zemích východního bloku také věnuje, byť z pohledu institucionálního využití videa v knihovnách a informačních střediscích.

3.1. Bulharsko

Bulharská socialistická vláda rozpoznala potenciál nového média a ideologickou výzvu prakticky ihned, kdy se začalo video počátkem 80. let do Bulharska šířit. Vláda

zareagovala na pirátsky šířené videokazety až hystericky a jsou známy případy, kdy byli lidé za neoprávněné obchodování s videokazetami uvězněni.

Režim se rozhodl vzít kontrolu nad videem do svých rukou sponzorováním oficiálních videoklubů. V roce 1982 byl zřízen státní podnik Videofilm, aby spravoval dodávku nahraných videokazet na trh. Videofilm prošel několika transformacemi a od poloviny 80. let dodával nahrané videokazety podnik Orfey.

Předseda komise pro kulturu Georgi Yordanov komentoval v září 1984 fenomén videa slovy: „Vlna videa se přes tuto zemi pouze nepřehnala. Ideologická subverze imperialismu se stále zesiluje, což pro nás vytváří obrovskou výzvu.“

V polovině roku 1985 přijala bulharská vláda zákon k regulování „dovozu, vývozu, registraci a distribuci videozařízení a videokazet soukromými a právníckými osobami“. Jedná se o unikátní zákon svého druhu v celé východní Evropě a jeho důvodem byla snaha o politickou a ideovou kontrolu. Nejdůležitějším bodem zákona byla registrace všech dovezených videomagnetofonů ze zahraničí a možnost zabavení dovezených videokazet státními úředníky až na dva týdny, aby bylo možné zjistit, zda kazety neobsahují nahrávky odporující socialistickému státnímu zřízení nebo zda nejsou útočné k socialistické morálce. Tyto vágní fráze bez bližších konkretizací pak otvíraly úředníkům dveře k prakticky libovolným rozhodnutím. Trest za ukrývání videokazet a videopřehrávačů při celní kontrole mohl dosáhnout až 6 let vězení a pokuty ve výši 2000 leva. Prodej či darování videokazet a videopřehrávačů byl považován za ilegální obchodování pod trestem do 3 let ve vězení. Za videoprojekce pornografie a filmů s protistátní tematikou hrozily i vyšší tresty. Videopřehrávače zakoupené v Bulharsku, ať už za národní měnu leva či za zahraniční valuty, byly automaticky registrované příslušnou prodejnou.

I přes tato přísná opatření probíhala penetrace bulharských domácností poměrně rychle. Na bezmála 9 milionů obyvatel v polovině 80. let připadalo v roce 1987 přibližně 50 000 videomagnetofonů, v roce 1989 to bylo již 80 000 přehrávačů, z toho 50 000 v samotné Sofii. Po celé zemi fungovalo koncem 80. let několik set videoklubů a okolo 50 obchodů prodávajících více než 500 titulů bulharských i zahraničních filmů. Film na videokazetě stál od 40 do 100 leva při zakoupení a od 1 do 4 leva za vypůjčení na jeden den. Videopřehrávač stál až 4500 leva. Průměrná měsíční mzda se tehdy pohybovala okolo 220 leva.

3.2. Rumunsko

I přesto, že rumunská ekonomika nebyla v 80. letech nijak silná, videopřehrávače se rychle stávaly stále běžnější součástí rumunského života, především díky benevolenci rumunské vlády, která videozařízení nijak nepodporovala, ale ani neomezovala. Neexistovala žádná vlastní produkce videopřehrávačů ani videokazet, ale soukromý dovoz těchto zařízení nebyl nijak zvláště omezován a bylo běžné, že zahraniční studenti žijící v Rumunsku nebo rumunští občané navráťující se ze zahraničí si s sebou přiváželi videomagnetofon s kazetami. Běžná cesta k získání videopřehrávače bylo též nechat si jej zaslat ze zahraničí, ať již příbuznými, nebo komerčními západními firmami, které se na dovoz nedostatkového zboží do Rumunska přímo specializovaly. Např. jedna firma z New Yorku zasílala videopřehrávač do Rumunska za 510 \$ plus poštovné a také prodávala nahrané videokazety s rumunským dabingem. V západním Německu existovala společnost nabízející zaslání deseti liber kávy, deseti kartonů cigaret značky Kent a deset videokazet za 350 DM (včetně poštovného a pojištění). Stejná společnost pak nabízela zaslání videopřehrávače za 550 DM. Clo na videopřehrávače se počítalo od 3000 do 8000 rumunských lei.

Na černém trhu stál videopřehrávač mezi 45000 a 60000 lei a videokazeta, která v USA stála 5 \$ se prodávala za 500 lei. Prodávala se široká škála žánrů, od klasických filmů od Felliniho a Tarkovského, přes sci-fi, horory a kung-fu filmy až po rocková hudební videa. Západní filmy dostupné jen na černém trhu stály 1000 lei a největší cenu měly pornografické filmy, až 5000 lei. Vysoká cena pornografie odrážela zákaznickou poptávku způsobenou rumunskou nulovou tolerancí vůči pornografii, která znamenala, že i ta nejneškodnější erotická scéna musela být ze západních filmů promítaných v rumunských kinech vystřižena. Průměrný rumunský měsíční plat činil v polovině 80. let 3000 lei, přesto však poptávka po videu rychle rostla nejen mezi těmi nejbohatšími, ale i mezi běžnými Rumuny, inzeráty prodávající či shánějící video se staly běžnými v celostátním i lokálním rumunském tisku. V roce 1986 byl oficiální kurs nastaven na 15 – 16 lei za jeden dolar, na černém trhu to pak bylo 50 – 75 lei za dolar.

Vysoká poptávka po videu se dá interpretovat jako kompenzace celkové jednotvárnosti denního života a praktické absence televizního vysílání, rumunská televize měla jeden program, který vysílal dvě hodiny denně. Video tak zprostředkovalo kontakt nejen ze západní kulturou, ale s kulturou obecně.

Stejně jako káva a cigarety Kent bylo video významným způsobem úplatku. Rumunský tisk přinesl ke konci roku 1986 případ o univerzitním asistentovi, který vzal video jako úplatek.

Populární bylo v Rumunsku kolektivní sledování videa ve videoklubech a při domácích projekcích v malých skupinách 10 až 20 lidí. Cena vstupenky na videoprojekci se pohybovala mezi 20 a 70 lei (pro porovnání, vstupenka do kina stála 4 lei). V roce 1985 vláda nařídila legalizaci videoklubů a jejich připojení k divadlům, lázním a střediskům mládeže. Počet videoklubů po tomto nařízení přestal růst.

O počtu videopřehrávačů a kazet na území Rumunska v 80. letech neexistují statistiky. Rumunská vláda zachovávala k celému „problému“ převážně pasivní postoj a vyčkávala.

3.3. Polsko

Polsko patřilo k socialistickým zemím s rychlým vývojem penetrace videa do domácností i přes poměrně striktní postoj vlády. Počet videorekordérů v Polsku rychle rostl, např. mezi lety 1986 a 1987 se jejich počet zdvojnásobil. Kvůli vysokému clu se spousta přístrojů do Polska pašovala, včetně nahraných i prázdných kazet. V roce 1984 bylo v Polsku okolo 70000 videorekordérů, v roce 1986 to bylo již 500000. V roce 1987 již 700000, což představuje desetinásobný nárůst během tří let. Na konci roku 1987 je videorekordérů v zemi již jeden milion. Pro srovnání: telefonních linek bylo v té době v Polsku registrováno 1890000, což je méně než dvojnásobek počtu videorekordérů.

V létě 1987 vstoupil v platnost zákon výslovně zakazující distribuci nelegálních videokazet. Zákon hovořil jasně, že „kdokoli bude produkovat, dabovat nebo distribuovat filmy bez potřebného povolení, bude uvězněn až na jeden rok a zařízení, které bylo pro tuto činnost použito bude zkonfiskováno“.

V březnu 1987 bylo v Polsku v oběhu okolo 2 milionů videokazet, o půl roku později toto číslo vzrostlo mezi 6 a 10 milionů.

V Polsku existovaly jak státní videopůjčovny, tak soukromé fungující pod licenci udělovanou státem. Státních půjčoven bylo v roce 1987 dvacet a nabízely 90 filmových titulů. Soukromých půjčoven bylo asi 100 a nabízely 2-3 tisíce titulů.

V obchodech PEWEX (obdoba československé sítě Tuzex) bylo možné zakoupit prázdné i nahrané videokazety za ceny od 6 do 20 dolarů (oficiální kurz činil 300 polských

zlotých za jeden dolar, na černém trhu to bylo až 1200 zlotých za jeden dolar). V síti PEWEX se též prodávaly importované videorekordéry za ceny od 400 do 600 dolarů.

Na černém trhu se prodávaly videorekordéry za cenu od 10000 do 15000 zlotých a nahrané videokazety za 1000 zlotých.

Žádný polský podnik sám o sobě videorekordéry nevyráběl. Přestože prototyp existoval již od roku 1984, kvůli finančním problémům s dovozovými součástkami nutnými k montáži se jeho sériová produkce nezapočala.

3.4. Maďarsko

Maďarská lidová republika vstoupila do éry videa ze všech zemí pravděpodobně nejrazantněji a nejkompexněji. Licenčně se zde kompletovaly videopřístroje značek Videoton (ve spolupráci s japonskou firmou AKAI) a Orion (ve spolupráci s Panasonic), přičemž měsíční produkce dosahuje přibližně 1500 kusů. V běžném maloobchodním prodeji byly k dostání ale i modely předních světových výrobců. MLR byla rovněž výrobcem videokazet Magna (licence firmy Magna Sonal ze Západního Berlína) a POLIMER. Za vyšší ceny byly pak k sehnání v obchodní síti i videokazety předních světových producentů (TDK, Agfa, BASF, Sony atd.).

V roce 1987 vlastnilo videomagnetofon asi 400000 domácností, což představuje 5 % obyvatelstva. V MLR vycházel též odborný časopis zaměřený na problematiku videa Video magazin a vzniknul zde Celostátní spolek přátel videa.

V roce 1984 začaly Maďarské filmové podniky jako první ze zemí východního bloku půjčovat nahrané videokazety, v roce 1987 již existovalo víc než 50 videopůjčoven nabízejících 800 různých titulů. Přesto černý trh ovládal přes 80 % maďarského videotrhu celkově. Denní půjčovné ve videopůjčovně stálo mezi 100 a 170 forinty, což je přibližně 10x více, než stojí lístek do kina.

Za finanční podpory ministerstva kultury se do škol, kulturních zařízení a jiných osvětových organizací dostalo do roku 1989 přes 10000 videopřehrávačů. Mezi lety 1982 a 1986 byly videomagnetofony vybavovány knihovny každého většího města, dohromady cca 150 přístrojů. V MLR působili tři monopolní výrobci videodokumentů: Národní ústředí pro vzdělávací techniku (OOK), Maďarská televize a maďarská obdoba československé Ústřední

půjčovny filmů. Od těch tří producentů získávaly knihovny prostřednictvím tzv. nákupních center ročně průměrně asi 300 titulů na 9000 – 10000 videokazetách.

3.5. Německá demokratická republika

I přes veřejnou poptávku se v NDR šířilo video velice pomalu. Samotná republika videomagnetofony ani videokazety neprodukovala. Importované videopřehrávače bylo možné zakoupit v síti prodejen Intershop (obdoba Tuzexu) nebo skrze síť Genex (obchody, kde turisté ze západu mohli nakoupit za západní měnu dárky pro příbuzné z NDR) za 2000 DM, což se ukázalo jako skvělý zdroj valut. Na černém trhu stál videopřehrávač 10000 OM, přičemž průměrný měsíční plat v NDR byl v roce 1985 1140 OM.

Od listopadu 1987 bylo zahraničním návštěvníkům povoleno vzít si s sebou do NDR videopřehrávač a „přiměřené množství videokazet“, nesměly být však použity jako dárek a zanechány po odjezdu na území NDR. Rovněž zasilání videorekordérů poštou jako dárek ze zahraničí bylo zakázané.

Tyto regulace sloužící k zabránění nekontrolovaného rozšiřování videopřehrávačů mezi veřejností vláda udržovala i přesto, že přes 80 % východoněmeckých domácností přijímalo vysílání západoněmeckých televizí a byly tak k západní kultuře téměř neustálý přístup a vládní monopol ke zveřejňování informací (typický pro všechny socialistické země) do značné míry vůbec neexistoval. I přesto měla východoněmecká vláda z „video revoluce“ strach a přestože existoval širší názorový rozsah specialistů na video jako novou technologii a médium a někteří odborníci poukazovali na kulturní možnosti, které video otevírá, převažovala negativní rétorika, např. ministr kultury Hans-Joachim Hoffman vyjadřoval znepokojení nad „duševním ochuzováním“ obyvatel jako výsledek působení nového média. Rovněž celá řada dalších odborníků poukazovala především na „destruktivní aspekty“ videa a „imperialistickou masovou kulturu“, která může „ovlivnit veřejnost země do té míry, kdy bude vláda pod takovým tlakem, že její rozhodovací práva budou podstatně snížena.“ Informační revoluce zprostředkovaná videem tedy nebyla vládnoucí optikou vnímána jako příležitost, nýbrž jako problém.

4. Video v Československu

4.1. Výchozí podmínky

Dá se říci, že razantní nástup videa v ekonomicky vyspělých státech zastihl socialistické země východní Evropy nepřipravené jak po stránce technické a organizační, tak i po stránce tvůrčí a právní. Pružnému rozvoji videa bránila absence svobodného trhu reagujícího na aktuální nabídku a poptávku jako takového a dynamický rozvoj videa jako média šel jen těžko skloubit s těžkopádným socialistickým centrálně regulovaným hospodářstvím plánovaným v pětiletých cyklech⁴⁵, navíc podléhajícím nejen ekonomickým výsledkům, ale i ideologickým cílům.

Nejednou byl sice projevem názor, že právě v socialistických podmínkách – bez dravé komerční konkurence – má proces rozšiřování videa všechny možnosti pro to, aby proběhnul klidně a s podporou státu bez větších otřesů⁴⁶, avšak je třeba si přiznat, že pro tak dynamické médium jakým je video, bylo šíření výhradně v rámci federálních regulací příliš těsné. Zatímco televize byla jako médium programově vázána na stát, video bylo médiem nezávislým, provozovatelným i bez posvěcení vládní garnitury - poptávka po videokazetách mohla být uspokojována černým trhem. Českoslovenští občané byli až dosud odkázáni na dva kanály státem řízené Československé televize⁴⁷ a na programovou nabídku kin určovanou především podnikem Československý filmexport [Havel, 2008: 34], v níž se podíl filmů pocházejících z mimosocialistických produkcí standardně pohyboval pouze okolo 30 % [Havel, 2008: 16]. Po západní produkci, zejména americké, jakožto po „zakázaném ovoci“, proto existoval pochopitelný divácký hlad, který byl uspokojován právě černým trhem.

Vládní kroky spojené s koncepcí rozvoje videa lze celkově těžko charakterizovat jinak, než jako podcenění významu videa a nedostatečnou koncepčnost. Ačkoli byl již 11. ledna 1978 Úřadem pro normalizaci a měření schválen termín „magnetoskop⁴⁸“ jako „zařízení určené k záznamu obrazových a zvukových signálů na magnetický pásek a k jejich reprodukci“ a 1. července 1979 byla tato definice zakotvena i ve státní normě ČSN 34 5117, první ucelená „koncepte pro rozvoj audiovizuálních prostředků“ zahrnující otázku videa byla

⁴⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pětiletka>

⁴⁶ KOTEK, Josef: 1980 – Nultý rok pro start videokazety? *Melodie*, 1981, č. 6, s. 161-163.

⁴⁷ http://cs.wikipedia.org/wiki/Československá_televizie

⁴⁸ Tento novotvar se v neujal a v hovorové mluvě, se prosadil výraz „videomagnetofon“, „videorekordér“, „videopřehrávač“ či prostě „video“.

vládou ustavena teprve usnesením č. 44 / 1985 ze dne 6. března 1985. Tato koncepce však nešla cestou ustavení jednoho podniku, instituce či odboru, který by měl nad problematikou videa všeobecnou kontrolu, nýbrž prostým přidělením jednotlivým resortům dílčí úkoly spojené s uspokojením poptávky po videu ze stránky technické a programové⁴⁹. Kompletní kopii usnesení č. 44 / 1985 přikládám jako přílohu č. 4.

Nejen, že toto usnesení přišlo poměrně pozdě, v době, kdy již bylo na území Československa v provozu 75000 – 80000 videomagnetofonů převážně přivezených ze zahraničí soukromými osobami⁵⁰ a pochopitelně množství videokazet nelegálního původu, ale zároveň se ukázalo jako velice neefektivní. Tím, že neexistovala jednotná autorita, která by problematiku videa na všech úrovních zastřešila, vypluly na povrch všechny problémy spojené s resortismem. Kompetence ohledně videa byly rozdělené mezi několik podniků zajišťujících výrobu a servis technických prostředků (z oblasti hutnictví, strojírenství a elektrotechniky) a programové náplně [Čísař, 1989: 51]. Tyto podniky musely kooperovat nejen mezi sebou, ale pochopitelně byly svázané i další platnou obecnou legislativou, která znesnadňovala práci. Za vše hovoří například to, že když se v polovině roku 1988 začaly videomagnetofony modelové řady AVEX VM 6465 osazovat obvody HQ sloužící k výraznému zlepšení obrazové reprodukční kvality, podnik AVEX tuto skutečnost místo náležitého zdůraznění naopak téměř zatajil, protože díky tehdejšímu systému československého zkušebnictví a cenového schvalování, pokud se změní specifiky přístroje, je třeba znovu vykonat všechny testy, předložit nové cenové návrhy a pak čekat i několik měsíců na výsledky. V této čekací době pochopitelně není možné inovovaný přístroj prodávat⁵¹.

Ve světle této premisy a především faktu, že federální vláda sice rozdělila jednotlivým resortům úkoly, avšak k těmto úkolům pověřené instituce neobdržely žádné zvláštní finanční prostředky a veškeré nemalé náklady musely vyčlenit ze svých standardních podnikových rozpočtů⁵², lze veškeré dílčí úspěchy československých podniků podílejících se v různých úrovních na pokrývání poptávky po videu označit s trochou nadsázky doslova za „vydupané ze země“. Zejména zakládání videoklubů, informačních videostředisek či užívání videa na školách bylo ve výsledku mnohem více nadšeneckou aktivitou přicházející „zdola“, než výsledkem promyšlené vládní koncepce.

⁴⁹ BRABEC, Otto: Video v pozornosti SČSDU. *Televizní tvorba*, 1986, č. 3, s. 44-47

⁵⁰ KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]

⁵¹ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁵² TRŠ, Antonín: Otevřené možnosti. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 226.

4.2. Tuzemská produkce

Jak již bylo řečeno, usnesení federální vlády o rozvoji audiovizuálních prostředků před zahájením osmé pětiletky pro léta 1986 – 1990 přišlo teprve v době, kdy již bylo na území Československa v provozu 75000 – 80000 videomagnetofonů převážně přivezených ze zahraničí soukromými osobami⁵³ a pochopitelně množství videokazet nelegálního původu, mnohdy se západními filmy, které v nebyly v československých kinech ani v televizi nikdy k vidění, protože nenaplnovaly ideové požadavky strany. Předsednictvo si tohoto faktu jistě bylo vědomo a rovněž si jistě bylo definitivně vědomo toho, že video není přechodnou záležitostí, kterou lze ignorovat a počkat až pomine. Videopřehrávače i s kazetami se šířily a pomalu dekonstruovaly státní monopol k poskytování kultury a informací skrze televizi⁵⁴, kterým vláda až na drobné výjimky⁵⁵ disponovala.

Ve světle těchto skutečností a koncepce zformulované do usnesení č. 44 / 1985 se nelze zbavit dojmu, že pro vládnoucí garnituru představovalo video nuceně trpěné médium, ve kterém neviděla možnosti pro individuální kulturní a účelné institucionální využití, jako spíše možnost zisku. Zvláště při poklesu státních hospodářských výsledků a ekonomické stagnace i v rámci RVHP v průběhu 80. let⁵⁶ se video – zejména přehrávače – jevílo jako atraktivní zdroj příjmů do státní pokladny. Vždyť celníci na československých hranicích cenili soukromě dovážené videopřehrávače na 20000 Kčs (videokamery se cenili v rozsahu od 15000 do 35000) a jako clo vybírali v hotovosti 30 procent této částky⁵⁷, což při výše zmíněném rozsahu 75000 – 80000 do Československa dovezených videomagnetofonů činilo čisté clo 450 – 480 milionů korun do státní pokladny.

Primární vidinou zisku lze pak pohlížet na průběh realizace zadání výnosu č. 44 / 1985, kdy se začalo s produkcí videomagnetofonů ve velkém měřítku nejdříve v podniku Tesla – Spotřební elektronika a poté v podniku se zahraniční kapitálovou účastí Avex Bratislava a videorekordéry cenově zůstávaly na úrovni vysoce luxusního zboží⁵⁸, místo toho,

⁵³ KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]

⁵⁴ Dle maďarských sociologických průzkumů z poloviny 80. let ovlivňoval jeden videorekordér aktivně asi deset lidí (rodina, příbuzní, přátelé, děti). MAURER, Pavel: Pusťme si video (II. – Profil Profilu). Tvorba, 1988, č. 6, s. 14-15.

⁵⁵ V okrajových oblastech republiky bylo možné zachytit vysílání západoněmeckých a rakouských televizních a rozhlasových stanic.

⁵⁶ BÁLEK, Alexej: Československá ekonomika v osmdesátých letech 20. století. *Acta oeconomica pragensia*, 2007, č. 7, s. 45 – 54.

⁵⁷ KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]

⁵⁸ Přičemž tyto ceny argumentovat vysokými výrobními náklady nelze. Ceny zboží v centralizované ekonomice jsou určovány uměle i bez přímé vazby na skutečné výrobní náklady a bylo-li by v zájmu a úmyslu zásobit československý trh cenově dostupnými videopřehrávači, jistě by se to stalo.

aby jejich cena úměrně s přibývajícím kvantitou produkce klesala, nebo při zahájení výroby a distribuce nahraných videokazet, přičemž však k těmto úkolům pověřené instituce neobdržely žádné zvláštní finanční prostředky a veškeré nemalé náklady musely vyčlenit ze svých standardních podnikových rozpočtů⁵⁹.

V následujících kapitolách rozeberu činnost jednotlivých resortů, které se oficiálně podílely na penetraci československého trhu videomagnetofony. Pro přehledné srovnání cenových údajů v dalším textu s možnostmi československého obyvatelstva zde předkládám tabulku průměrné mzdy mezi lety 1980 a 1990.

Tabulka 1

Průměrná měsíční výše platu v Kčs⁶⁰	
r. 1980	2656,-
r. 1981	2699,-
r. 1982	2765,-
r. 1983	2822,-
r. 1984	2875,-
r. 1985	2920,-
r. 1986	2964,-
r. 1987	3026,-
r. 1988	3095,-
r. 1989	3170,-
r. 1990	3286,-

4.2.1 1983 – 1987: VHJ Tesla

Plány pro sedmou pětiletku v letech 1981 – 1985 žádnou koncepci pro naplnění poptávky trhu po videomagnetofonech neobsahovaly. Přesto se však v roce 1983 zformoval ve VHJ⁶¹ Tesla – spotřební elektronika Bratislavan základ výzkumně vývojového oddělení zabývající se videomagnetofony a to jako reakce na usnesení z roku 1978, v jehož rámci mělo

⁵⁹ TRŠ, Antonín: Otevřené možnosti. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 226.

⁶⁰ Zdroj: Český statistický úřad

⁶¹ Výrobně hospodářská jednotka.

docházet k důslednějším provádění inovací a využívání licenční politiky ve výrobě spotřebního zboží⁶².

Vůbec první videomagnetofony pod značkou Tesla se na československém trhu objevily na přelomu let 1983 a 1984. V roce 1983 to bylo 200 kusů, o rok později 600 kusů. Šlo o videomagnetofony standardu VIDEO 2000, zkompletované v Bratislavě ze sad dovezených od nizozemské firmy Philips, se kterou měl závod Tesla uzavřenou licenční smlouvu. Výběr standardu VIDEO 2000 nebyl náhodný, byl výsledkem dohody výrobců elektroniky v rámci celé RVHP, které zvolilo VIDEO 2000 za vhodný formát k produkci díky jeho technologické vyspělosti⁶³.

Stojí za zmínku, že spolupráce podniku Tesla – Spotřební elektronika v oblasti videa nebyla jedinou mezinárodní spoluprací Tesly se západní firmou Philips. V roce 1984 zakoupila Tesla licenci pro Československo na výrobu CD přehrávačů. První přehrávače (i CD nosiče, pro jejichž výrobu zakoupil licenci Supraphon) z továrny Tesla se objevily na trhu v roce 1985. Výroba CD přehrávačů se prováděla skrze kompletaci rozložených sad dovezených z továren společnosti Philips⁶⁴.

V první půli 80. let již bylo evidentní, že i přes razantní start v některých evropských zemích se nakonec VIDEO 2000 dominantním videosystémem nestane. Na sklonku roku 1984 odstoupil od vývoje systému Video 2000 sám výrobce Philips a přeorientoval svoji výrobu na systém VHS. Tímto produkce videomagnetofonů tohoto systému závodem Tesla skončila a též se zaměřila na systém VHS.

Kompletováním rozložených sad opět dodávaných firmou Philips dodala Tesla na československý trh v roce 1985 prvních asi 1600 kusů videomagnetofonů standardu VHS, model Tesla VM 6465, jehož koncová cena byla stanovena na 19 800,- Kčs⁶⁵. Protože se tyto videomagnetofony, stejně jako přenosné a stolní barevné televizory Tesla vyráběly částečně z komponentů dovážených z nesocialistických zemí, bylo potřeba v důsledku devizové regulace získat na tyto dovozy speciální prostředky. Uvedené videomagnetofony bylo proto možno koupit především v Tuzexu a v prodejnách Tesla za tuzexové poukázky⁶⁶. V roce 1985

⁶² Film & video. *Kino*, 1987, č. 3.

⁶³ Video na startovní čáře. *Amatérský film a video*, 1987, č. 11, s. 256.

⁶⁴ MERHAUT, Jan: Kompaktní deska a její aplikace /1/. *Amatérský film a video*, 3/1988, s. 63.

⁶⁵ KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]

⁶⁶ Tuzex byla síť obchodů, ve kterých bylo možno za západní měnu nebo za tuzexové poukázky (též tuzexové koruny nebo lidově „bony“) koupit zahraniční, zejména západní zboží, které nebylo v normální síti prodejen k dispozici. Obvyčné koruny nebyly jako platidlo přijímány. Tyto obchody sloužily k odčerpání valut od obyvatelstva a západních turistů. Obchody tohoto druhu existovaly i v dalších komunistických státech, v Polsku byla např. síť Pewex, s SSSR pak obchody Berjozka, v NDR prodejny Intershop.
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Tuzex>. Jedna tuzexová poukázka měla oficiálně hodnotu jedné československé koruny, avšak běžná směna nebyla možná. Tuzexové poukázky bylo možné získat pouze za západní měnu nebo

bylo údajně 951 videomagnetofonů dodáno i do maloobchodní sítě Obchodu průmyslovým zbožím a do obchodních domů.⁶⁷

V letech 1986 a 1987 Tesla pokračovala v kompletaci rozložených sad bez jakékoli své přidané hodnoty. Celkem těchto sad po oba roky zkompletovala přibližně 15000⁶⁸.

4.2.2. 1987 – 1990: Avex a.s.

Smlouva o licenčních dodávkách skládačkových videopřehrávačů kompletovaných ve výrobních prostorách Tesly měla vypršet na přelomu let 1987 a 1988 [Císař, 1989: 51]. V roce 1986 se pak s předstihem začalo zvažovat, jak dál po vypršení této dohody. Při pohled na níže uvedenou **tabulku 2** zobrazující počet videopřehrávačů vyrobených v Tesle v roce 1986 (dle různých pramenů /viz poznámka č. 98 na straně 36/ 12 – 15 tisíc za rok 1986 a 1600 kusů za rok 1985, kdy se poprvé začalo s produkcí videomagnetofonů systému VHS) a na odhadovaný údaj počtu provozovaných videopřehrávačů na území ČSSR (počet blízký se až 150000 přístrojům) je zcela jasně vidět, že československá produkce i přes vzrůstající kvantitu je stále schopná pokrýt pouze zlomek skutečné poptávky a že ve videotrhu je mnohem větší finanční potenciál, než jaký byla dosavadní praxe Tesly schopna využít.

Potenciál východoevropských trhů si jistě uvědomovala i japonská firma Toshiba, která měla o spolupráce s Teslou navazující na spolupráci s Philipsem velký zájem, o výrobní kooperaci se rovněž jednalo s německou společností Grundig a se Sovětským svazem. K těmto dohodám nakonec nedošlo. S Toshiba patrně proto, že záměrem Tesly bylo exportovat videoprodukcí i na mimosocialistické trhy a japonská Toshiba v tomto ohledu neslibovala příliš atraktivní pomoc. Se SSSR k dohodě nedošlo nejspíše kvůli sovětské technologické nevybavenosti a určité pochopitelné výrobní zaostalosti oproti západním firmám, díky které byla dohoda pro Teslu, ve které se v té době fakticky kompletovaly videopřehrávače evropské špičkové úrovně, pro spolupráci nezajímavá. Nutno však dodat, že

při práci v zahraničí. Nebo na černém trhu. Tam se pohybovala v 80. letech hodnota jednoho bonu na 5 Kčs. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bony>.

⁶⁷ Udaný počet videomagnetofonů dodaných do maloobchodní sítě Obchodu průmyslovým zbožím 951 kusů příliš nedává smysl s počtem téměř 1000 kusů celkové produkce videomagnetofonů závodem Tesla. Znamenalo by to dodání do maloobchodní sítě téměř celé roční produkce. Odpovídající ministr patrně do počtu videomagnetofonů dodaných do maloobchodní sítě počítal i videomagnetofony importované ze zahraničí. Z jeho odpovědi to není zcela zřejmé. 24 otázky pro ministra. Současnost i budoucnost našeho elektrotechnického průmyslu, jak se na ni ptalo 90 čtenářů Mladé fronty. Připravil J. Winter. 14. víkend MF, 1986 (5.4.), s. 1, 2 Příl. Mladé fronty.

⁶⁸ KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]

o této potenciální spolupráci neexistují téměř žádné informace, kromě volby systému VHS [Císař, 1989: 51].

Zájem na pokračování spolupráce s Teslou ovšem projevil i samotný Philips (pod který v té době již fakticky spadal i německý Grundig,) a smlouva byla uzavřena právě s ním. Dohoda o spolupráci však již nezahrnovala pouhou montáž dodaných videomagnetofonových sad, nýbrž založení společného podniku (joint venture).

Výhody pro obě zainteresované strany jsou zjevné. Nizozemský Philips získal východoevropskou pobočku, která mu umožní snadnější přístup k východoevropským trhům s videotechnikou, s vývojovým oddělením a levnou pracovní silou pro kompletaci svých videomagnetofonů. Naproti tomu Tesla získala přístup k veškerému technologickému know-how firmy Philips a silného západního partnera, který bude umět její produkty prodat do rozvinutých kapitalistických trhů. Primární však bylo cílit na socialistické trhy, na kterých existoval po videopřehrávačích silný zákaznický hlad a které také byly finančně mnohem atraktivnější. Na nesocialistické trhy mělo jít pouze okolo 20 % celkové produkce, navíc až od roku 1990 [Císař, 1989: 51].

Ze všech komunistických zemí byla ČSSR (spolu s NDR) jednou z posledních, které kooperaci se západem na úrovni výroby striktně odmítaly. Tajemník ústředního výboru KSČ Vasil Bílak označil v roce 1981 jakoukoli těsnou spolupráci se západem za „pakt s ďáblem“⁶⁹.

Možnost západní kooperace při vývoji a prodeji videomagnetofonů byla pro československou vládu však evidentně natolik finančně zajímavá, že návrh Tesly na ustavení akciové společnosti AVEX Bratislava a.s. byl schválen 14. dubna 1987, v době, kdy ani neexistovalo v československém právním řádu žádné zákonné upravení ekonomické spolupráce se západní společností a taková spolupráce probíhala mimo rámec státního a devizového plánu⁷⁰.

AVEX byl druhým československým podnikem se západní kapitálovou účastí. Prvním takovým podnikem byl TESSEK zabývající se vývojem a produkcí biotechnologických zařízení a chromatografií., ustavený 19. srpna 1986⁷¹. 51 % akcií TESSEKu vlastnila Tesla a 49 % dánská společnost Senetek. Kvůli chybějící legislativě, která by ustavení společnosti se

⁶⁹ TUKERT, Dorothea: Joint enterprises with western firms now also in the CSSR. *Luxemburger Wort*, 27.8.1987, s. 9.

⁷⁰ Zákon č. 173 Sb., o podniku se zahraniční majetkovou účastí, který upravoval způsob povolování smluv týkajících se založení a způsobu hospodaření včetně devizové oblasti byl Federálním shromážděním přijat až 8. listopadu 1988. OLŠOVSKÝ, Rudolf: Příliv přímých zahraničních investic do České republiky. *Finance a úvěr*, 5 / 1993, s. 206 – 211.

⁷¹ East Europe Supplement – Recent Legislation – Czechoslovakia, *U.S. Department of Commerce, national technical information service, Springfield*, 28.2.1991, s. 26.

západním investorem vůbec jakkoli upravovala, bylo třeba před založením i během faktického běhu společnosti vyjednávat se 46 československými institucemi kvůli speciálně vystaveným výjimkám. Všechny ale byly kladně vyřízené, protože TESSEK představoval pro československou vládu atraktivní zdroj západní měny, a to nejen z přímého prodeje (produkce TESSEKu byla zamýšlena k celosvětovému odbytu, včetně Spojených států amerických), ale i ze zdanění celkových finančních výsledků. Daňová sazba pro podniky se zahraniční kapitálovou účastí byla v Československu nastavena na celých 75 % a i když pak v případě AVEXu byla snížena na 50 %, stále šlo o jednu z nejvyšších daňových sazeb tohoto druhu v zemích východního bloku. V Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku a Sovětském svazu byla tato daň nastavena na hodnotu 30 %. Stejnou výši jako ČSSR mělo tehdy pouze Polsko⁷².

Eminentní zájem federální vlády ČSSR na založení a fungování AVEXu je tedy z tohoto pohledu pochopitelný. Západní investor přinese veškeré know-how, technologie, kapitál, nová odbytiště a především kvalitu a konkurenceschopnost výsledných produktů. Tedy i přesto, že Vasil Bílak, reprezentant neostalinského dogmatismu s rozhodujícím vlivem na zahraničně politickou a ideologickou sféru vlády KSČ byl stále i v roce 1987 politicky aktivní⁷³, byla akciová společnost AVEX během několika týdnů od podání žádosti schválena k založení. Úsměvně působí ideologické ospravedlnění tohoto „paktování s ďáblem“ v tiskové zprávě ČTK⁷⁴, která kooperaci s firmou se západním kapitálem vysvětluje jako pomoc kapitalistickým státům s tamní nezaměstnaností⁷⁵. O finančních výhodách pro východoevropské členy akciové společnosti se v prohlášení ČTK nepíše nic.

70 % akcií AVEXu vlastnila Tesla, 20 % Philips a 10 % podnik zahraničního obchodu Transakta. Dohoda o spolupráci čítala 5 smluv o technické pomoci platných do roku 1993 s možností dalšího prodloužení stanovila, že Tesla zabezpečí celou průmyslovou infrastrukturu, Philips kompletní technologické vybavení a Transakta veškeré obchodní otázky⁷⁶. Významným partnerem se stala též Družstevní banka ve Vídni⁷⁷, jejíž zapojení do

⁷² TUKERT, Dorothea: Joint enterprises with western firms now also in the CSSR. *Luxemburger Wort*, 27.8.1987, s. 9.

⁷³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Vasil_Bilak

⁷⁴ ČTK – Česká tisková kancelář – Založená v roce 1918, mezi lety 1948 – 1989 byla nástrojem politické propagandy vládnoucí strany. Formálně byla agentura podřízena vládě, ale fakticky ji řídil ústřední výbor KSČ. http://www.ctk.cz/fo_ctk/historie/

⁷⁵ TUKERT, Dorothea: Joint enterprises with western firms now also in the CSSR. *Luxemburger Wort*, 27.8.1987, s. 9.

⁷⁶ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁷⁷ Banka se v druhé polovině 80. let silně orientovala na spolupráci se zeměmi RVHP. V roce 1987 např. založila úspěšně se rozvíjející společný finanční podnik s maďarskou státní bankou. Do spolupráce s AVEXem dala

celého projektu sloužilo usnadnění mezinárodních finančních převodů, se kterým měli problémy pracovníci TESSEKu, kteří museli mít ke každé jednotlivé finanční transakci v cizí měně zvláštní povolení národní banky⁷⁸.

Hospodářskou činnost zahájil AVEX sídlící v poměrně moderní budově bratislavské textilky Zornica 1. srpna 1987. V lednu 1988 se začalo s úpravami budovy a výstavbou jejího vybavení. V červenci 1988 se již rozběhly první linky a do plného provozu se podnik dostal 23. listopadu 1988⁷⁹.

Produkční plány AVEXu byly zpočátku velice ambiciózní. Do konce roku 1988 mělo z továrních pásů AVEXu vyjet 100000 videopřehrávačů, což oproti produkci roku 1986, kdy se o smlouvě s Philipsem začalo jednat, představuje během dvou let skokový nárůst o téměř 600 %. Do konce roku 1993 se pak měla roční produkce ustálit až na 500000 kusech [Mikeš, 1987: 11], což oproti plánované produkci na rok 1988 představuje další nárůst o 400 % během pěti let.

Objem předpokládané produkce se ukázal být značně naddimenzovaný a reálná produkce byla nižší. Během roku 1988 se v AVEXu vyrobilo 30000 videomagnetofonů, v roce 1989 pak 70000 přístrojů (viz **tabulka 2**). Reálná nižší produkční čísla oproti nadhodnocené slibované kvantitě byla způsobena zejména začátečnickými problémy právě díky nedostatečným předchozím zkušenostem s mezistátní kooperací na tak vysoké úrovni, které měly za následek nedostatky výrobních komponent. Zaznamenaný je například případ, kdy v září 1988 na návrh obchodního ředitele oznámil generální ředitel AVEXu firmě Philips, že materiál pro rok 1989 si zabezpečí AVEX sám, bez jejího zprostředkování. Již koncem roku 1988 však bylo konstatováno, že výrobní materiál na první čtvrtletí 1989 není v dostatečném množství zabezpečen a proto byla v měsících listopad a prosinec 1988 snížena výroba a v období května a června 1989 došlo k úplnému výpadku výroby. Tento výpadek měl příčinu v opožděném reagování AVEXu na upozornění pracovníků firmy Philips, že některé dodávky materiálu mají dodací lhůtu 6 až 9 měsíců⁸⁰.

vídeňská banka k dispozici částku vyšší než 480 milionů šilinků. SUCHÁNEK, Miroslav: 50 000 videomagnetofonů. *Technický týdeník*, 1988, č. 26, s. 7.

⁷⁸ TUKERT, Dorothea: Joint enterprises with western firms now also in the CSSR. *Luxemburger Wort*, 27.8.1987, s. 9.

⁷⁹ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁸⁰ Denní situační zpráva č. 18, 6.4.1989, Federální ministerstvo vnitra, č.j.: O V-039/A-89, s. 3 – 4.

Zhodnotit výsledky a význam AVEXu je poměrně složité. Projekt byl orientovaný do budoucna⁸¹ a již po necelých dvou letech od zahájení výroby byl jeho provoz narušen sametovou revolucí. Po otevření republikových hranic si občané začali přivážet videorekordéry ze západu, kde se tyto díky nasycenému trhu již staly svojí cenou spotřebním zbožím. Některé příhraniční obchody v Německu a Rakousku dokonce nabízely speciální slevy na videomagnetofony pro zákazníky z Československa, popř. rovnou začaly otevírat a provozovat své pobočky na území Československa⁸².

V době otevření hranic bylo na našem území v provozu přibližně 300000 videopřehrávačů, což představovalo při 3,5 milionech československých domácností penetraci necelých 10 %, přičemž musíme brát v úvahu to, že zdaleka ne všechny videopřehrávače byly v rukou soukromých osob, mnoho jich bylo majetkem některého svazu nebo instituce, reálná penetrace domácností tedy byla mnohem nižší a představovala tak atraktivní trh k pokrytí.

Při této tržní změně mohl AVEX se svými nastavenými ekonomicko-výrobními procesy přílivu videopřehrávačů jen stěží konkurovat a během transformačního procesu československé ekonomiky po roce 1990 byl krátce po revoluci podnik zrušen⁸³.

Na druhou stranu je třeba neopomenout strmě se zvyšující produkční křivku, kdy se v roce 1989 produkce podniku zvýšila meziročně téměř 240 % a byla připravena dále růst. V roce 1989 již byl výrobní proces optimalizovaný pro roční produkci 120000 kusů⁸⁴. Ačkoli bylo do výstavby a vybavení výrobních prostor investováno přes 250 milionů Kčs⁸⁵, nejprodávanější model AVEX VM 6671 byl nabízen za maloobchodní cenu 22500 Kčs⁸⁶. Zaokrouhlíme-li tuto cenu na 20000 a přijmeme-li pro zjednodušení tezi, že veškerá produkce AVEXu do revoluce (100000 kusů) byla za tuto cenu prodána, dostaneme se na tržby z prodeje v řádu jednotek miliard. Finančně tedy projekt AVEXu nebyl v žádném případě fiaskem i přes časově omezenou možnost působení.

Určujícím faktorem pro celou existenci AVEXu byla rozhodně jeho existence v zemi východního bloku. Právě díky ní celý podnik vlastně vzniknul. Země východní Evropy by bez technické spolupráce sama rozhodně nedokázala vyrobit videorekordér světového standardu a společnost Philips by zcela jistě nepředala veškeré své technologické know-how cizímu podniku, kdyby jí tento podnik neotevíral dveře k atraktivním trhům.

⁸¹ Družstevní banka ve Vídni očekávala návratnost své investice mezi čtvrtým a sedmým rokem. SUCHÁNEK, Miroslav: 50 000 videomagnetofonů. *Technický týdeník*, 1988, č. 26, s. 7.

⁸² HRUBÝ, Jaroslav: Návštěvou u firmy Heller. *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 90.

⁸³ OLŠOVSKÝ, Rudolf: Příliv přímých zahraničních investic do České republiky. *Finance a úvěr*, 5 / 1993, s. 206 – 211.

⁸⁴ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁸⁵ SUCHÁNEK, Miroslav: 50 000 videomagnetofonů. *Technický týdeník*, 1988, č. 26, s. 7.

⁸⁶ HOMOLKA, František: Avex VM 6671. *Amatérský film a video*, 1989, č. 2, s. 38, 39.

Zároveň však byla geografická poloha AVEXu znevýhodňujícím prvkem v ohledu na fakt, že západní akcionáři očekávali výplatu svých dividend v konvertibilní západní měně, kterých neměl podnik nazbyt. Videopřehrávače montované v prostorách AVEXu obsahovaly přibližně dvě třetiny součástek, které bylo nutno dovézt z mimosocialistických zemí. Devizové náklady na tyto součástky se kompenzovaly prodejem přístrojů AVEX v síti obchodů Tuzex. Dlouhodobým cílem AVEXu bylo podíl devizově náročných komponent dovážených z kapitalistických trhů snížit pod 20 %. Potom by devizové saldo při výrobě videorekordérů nezacházelo do záporných hodnot, vzhledem k tomu, že se Philips zavázal k odběru 20 % přístrojů pro západní trhy a tento odběr byl realizován v tvrdé měně⁸⁷.

Vybudování postavení AVEXu na socialistických trzích dovozem zkompletovaných videorekordérů muselo být posléze přehodnoceno. O hotové přístroje nebyl na východě zájem, zejména proto, že v druhé polovině roku 1989 se již obdobné kooperační dohody jakou měla Tesla s Philipsem, uzavíraly i v Maďarsku, Polsku a Sovětském svazu se západoevropskými a japonskými výrobci⁸⁸. Ambiciózní plány AVEXu v rámci RVHP tedy musely být zredukovány na barterovou výměnu komponent potřebných pro kompletování videorekordérů, zejména se Sovětským svazem (Pozitron Leningrad a Elektointorg Moskva) a s Bulharskem (Electron Sofia) [Císař, 1989: 51].

AVEX stál zkrátka rozkročený mezi západním a východním trhem, kdy musel na jedné straně přebírat většinu komponent za západní ceny a na straně druhé prodávat většinu produkce na socialistický trh za východní ceny. Tesla dostala zadání pokrytí československé poptávky po videorekordérech usnesením č. 44 / 1985 jako společenský úkol, avšak chovat se při jeho realizaci musela zcela tržně, jen s vlastními finančními zdroji a bez jakýchkoli vládních speciálních finančních dotací. Z tohoto důvodu také AVEX nevyrobil stereofonní videorekordéry nebo videorekordéry vylepšeného standardu S-VHS. Z technologického hlediska by to nebyl problém, avšak produkce by dle podnikových odhadů nebyla rentabilní⁸⁹.

Přesto však význam AVEXu v kontextu československého trhu rozhodně není marginální. Pokud z odhadovaných 300000 videorekordérů na území Československa v roce 1989 představovalo okolo 100000 kusů 4 modely přístrojů z produkce AVEX⁹⁰, nejde o zanedbatelné číslo a k pokrytí Československa videomagnetofony přispěl významnou měrou.

⁸⁷ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁸⁸ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁸⁹ DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

⁹⁰ AVEX postupně produkoval následující modely: VM 6465, VM 6570, VM 6670 HQ a VM 6671 HQ. FOŘT, Martin: Videomagnetofony firmy Philips. *Amatérský film a video*, 1990, č. 10, s. 234.

4.2.3. Import a zhodnocení

Vedle kompletace videorekordérů značky Tesla byla zajištěna dodávka videorekordérů na československý trh také prostřednictvím importu ze západních trhů. Tento dovoz měl ale vzhledem k celkovému počtu videorekordérů v tuzemsku pouze minoritní význam. Provozovny Tuzex prodaly mezi lety 1982 a 1987 19500 videorekordérů, z toho 8500 značky Tesla⁹¹. Těchto necelých 20000 přístrojů tvořilo tedy přibližně jednu desetinu celkového počtu videomagnetofonů, které byly v roce 1987 v Československu již v provozu.

V síti prodejen Obchodu průmyslovým zbožím, obchodních domů Prior a zejména právě v podniku zahraničního obchodu Tuzex se v letech 1982 až 1987 postupně objevilo více než dvacet různých typů videomagnetofonů systému VHS z produkce sedmi firem, zejména japonských. Ceny se pohybovaly v rozmezí 15 000 až 40 000 Kčs⁹².

Většina těchto přístrojů ovšem byla importována jen v malých sériích, většinou v několika desítkách kusů od každého modelu⁹³. Nákupčí obchodních organizací se zaměřovali především na stolní modely nižší a střední cenové třídy. Přenosné videomagnetofony a separátní videokamery⁹⁴ v tomto období nabízel pouze Tuzex prostřednictvím objednávkové služby.

Sporadicky se v Tuzexu objevovaly i videopřehrávače,⁹⁵ především japonské nebo jihokorejské výroby.

Okolo roku 1988 se modely pravidelně importovaných videomagnetofonů ustálily. Jednalo se o výrobky firem Akai, Grundig, JVC, NEC, Panasonic, Sharp a Toshiba. Zřetelnou dominanci měla firma JVC s deseti modely, hned za ní Panasonic se čtyřmi modely a NEC se třemi modely. Od zbývajících firem se importovalo po jednom modelu. Orientace československých prodejních organizací především na přístroje JVC, Panasonic a dalších předních firem byla zdůvodňována chráněním zájmů zákazníků. Nákup videomagnetofonů od méně známých podniků by byl sice cenově výhodnější, ale protože tyto menší firmy nebyly

⁹¹ Věc: video. *Zpravodaj ÚPF*, 1987, č. 4, s. 30 – 34.

⁹² ŘÍZEK, Jiří: Přehled dovážených videomagnetofonů. *Amatérský film a video*, 1988, č. 4, s. 88, 89, 94.

⁹³ HANUŠ, Dorian: Video na okraji města. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 200.

⁹⁴ Zpočátku systém Video 8, později VHS-C.

⁹⁵ Videomagnetofony bez jednotky pro záznam obrazu. O ty však nebyl moc zájem. Tyto přístroje byly populární především v zemích s rozvinutou sítí nahraných videokazet, např. v Japonsku. V Československu však bylo natáčení si pořadů z televize důležitou funkcí videomagnetofonu. RATH, Jindřich: Vývoj pokračuje. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 39.

většinou schopny zajistit nezbytný servis a dodávat náhradní díly po celou dobu životnosti výrobku, ve svém důsledku by nakonec přišel zákazník mnohem draž.⁹⁶

Na konci roku 1988 byla v pasáži Práce spojující Václavské náměstí a Jindřišskou ulici otevřena Melodie, první specializovaná prodejna zaměřená na dovoz spotřební zvukové a audiovizuální elektrotechniky firem JVC, NEC, Sony a Toshiba. Nelze si však tuto prodejnu představovat jako nějaký výrazný zlom, co se týče kvantity dodávek. Pro představu: na počátku provozu nabízela Melodie 2 modely videorekordérů. Pro import zboží do Melodie bylo využito především dlouhodobě nedostupných státních finančních pohledávek v cizině. Zmíněné pohledávky byly postoupeny specializovaným zahraničním organizacím, které z příslušných zemí získávaly místo peněz různé zboží, které bylo pak zpět do Československa po různých srážkách poskytováno místo finanční úhrady. Přestože se do Melodie pouštěli zákazníci jen po malých skupinkách a o prodejkách se vedly záznamy, zájem o videotechniku byl tehdy obrovský a na vstup do obchodu se stály fronty⁹⁷.

Přestože se k nám nikdy oficiálně neimportovaly, odhaduje se, že ještě v roce 1989 bylo v ČSSR v provozu asi 20 000 kusů videorekordérů systému Betamax [Čísař, 1989], což představuje z celkového odhadovaného počtu videorekordérů na území Československa téměř 10 %. Vysvětlit toto relativně vysoké číslo lze jednak tím, že většinu přístrojů systému Betamax vyráběla v 80. letech firma Sony, která měla mezi československým obyvatelstvem značné renomé a když při nákupu v zahraničí český nákupčí viděl značku Sony, sáhnul po ní spíše, než po značce méně známé. Značka Sony se systémem Betamax se rovněž těšila vysoké oblibě v oblasti Blízkého východu, odkud si videorekordéry často vozili čeští zaměstnanci pracující v rámci mezistátní pomoci. V neposlední řadě však lze za nákupem videopřehrávače mrtvého systému vidět prostě nevědomost. Informovanost o jednotlivých videosystémech byla v českém tisku mizivá, většina článků, která se jimi zabývala, pouze vyjmenovala základní rozlišení videosystémů, ale o souvislostech války systémů se nezmiňuje téměř žádný. Nelze se pak divit, že spousta těch, co si Betamax přístroj zakoupila, možná ani mnoho o rozdílných videoformátech netušila. Vždyť kniha Gustava Tauše „Video“, která jako první u nás vyšla řešila obsáhlým způsobem uživatelskou stránku videa z pohledu domácího uživatele a laika, vyšla až v roce 1989 a ihned vyšla v dotisku v roce 1990.

Přestože tato aktivita socialistických obchodních podniků vypadá na první pohled kvantitativně na výši, ve skutečnosti byl videorekordér ještě v roce 1988 (v roce 1989 již AVEX vyprodukoval 70000 přístrojů, což základní poptávku již částečně krýt dokázalo)

⁹⁶ ŘÍZEK, Jiří: Přehled dovážených videomagnetofonů. *Amatérský film a video*, 1988, č. 4, s. 88, 89, 94.

⁹⁷ DĚD, Jiří: Video z melodie. *Amatérský film a video*, 1989, č. 6, s. 136.

v obchodech velká vzácnost a pokud se v prodejních regálech objevil, zpravidla rychle také zmizel. Svoji cenou si také až do sametové revoluce držel status luxusního zboží. I přes větší sériovost výroby se cena videorekordérů AVEX a přes značný propad cen videorekordérů na západních trzích se průměrná cena videa stále držela okolo 20000 tuzexových korun (jen výjimečně šlo zakoupit videorekordér za obyčejné koruny), což představovalo téměř desetinásobek průměrného platu⁹⁸. Netřeba zapomínat i na fakt, že oficiální přístup k tuzexovým korunám měli pouze lidé se západní měnou (nejčastěji pracující v zahraničí), ostatní museli za jednu tuzexovou korunu zaplatit na černém trhu okolo 5 Kčs. Videorekordér z Tuzexu tak mohl vyjít až na částku řádově okolo 100000 korun.

Toto vše vedlo k aktivitě černého trhu s videomagnetofony.

Pro přehlednost uvádím tabulku se shrnutím odhadů počtů videomagnetofonů. Tabulka je kompilátem údajů získaných napříč dobovými periodiky⁹⁹. V případě, že je udaný rozsah, pak jde o vyjádření odhadovaného rozpětí či rozpor v údajích v jednotlivých pramenech. V prostředním sloupci je počet videorekordérů vyrobených v podnicích Tesla a AVEX (od roku 1988). V pravém sloupci jsou pak celkové počty videomagnetofonů v ČSSR, včetně soukromého dovozu a ilegálního prodeje. Odhady o celkovém počtu videomagnetofonů v ČSSR před rokem 1985 jsou mi neznámé.

Tabulka 2

r. 1983	200	
r. 1984	600	
r. 1985	1600	75000 – 80000
r. 1986	12000 – 15000	150000 – 200000
r. 1987	15000 – 20000	170000 – 200000
r. 1988	30000	150000 – 300000
r. 1989	70000	200000 – 300000

⁹⁸ Věc: video. *Zpravodaj ÚPF*, 1987, č. 4, s. 30 – 34.

⁹⁹ - KUSIN, Vladimír V., aj.: (1987) *The video revolution in Eastern Europe*. [Nepublikováno]
- CÍSAŘ, Jaroslav (1989): *Video a odborné informace*. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací.

- DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.

Švadlenky s mikroelektronikou. *Práce*, 1988 (2.11.), s 5.

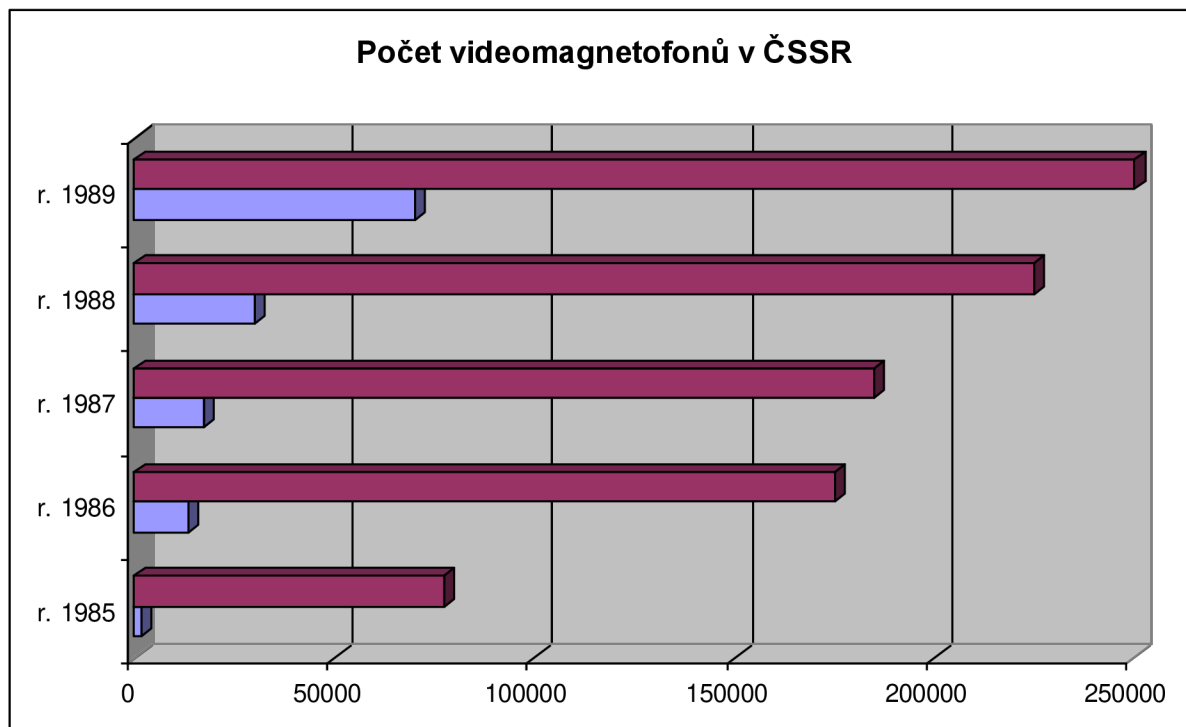
- VALTERA, Karel: Video neboli Vidím. *Tvorba*, 1988, č. 36, s. 3.

- SUCHÁNEK, Miroslav: 50 000 videomagnetofonů. *Technický týdeník*, 1988, č. 26, s. 7.

- DENEMARK, Martin: Blýskání na videočasy. *Tribuna*, 1987, č. 32, s. 6.

Následující graf vychází z předchozí tabulky č. 2 a graficky shrnuje poměr celkového počtu videomagnetofonů v ČSSR (rudá barva) a videomagnetofony vyrobené v Tesle a posléze v podniku AVEX. Roky 1983 a 1984 graf nezahrnuje, protože v té době se v Tesle vyráběly videorekordéry systému VIDEO 2000, který posléze zaniknul. Pro potřeby grafu jsou číselná rozpětí obsažená v předchozí tabulce zprůměrovaná.

Graf 4



4.3. Distribuce filmů

Vládní usnesení č. 44 / 1985 o rozvoji audiovizuálních prostředků zahrnovalo i distribuci nahraných videokazet s filmy a pořady. Avšak podobně jako v případě výroby videopřehrávačů, i v tomto resortu vláda pouze pověřila příslušné instituce, ty si však nemalé finanční prostředky pro splnění těchto úkolů musely vyhradit z vlastních zdrojů¹⁰⁰, což silně ovlivnilo celý průběh československé videodistribuce. Dá se říci, programová skladba pořadů vydávaných na videokazetách se jednoznačně odvíjela od finančních otázek s distribucí spojených.

Resort distribuce videokazet byl z finančního hlediska v o dost složitější pozici, oproti resortu zajišťujícím dovoz, výrobu a prodej videorekordérů. Pokud totiž chtěl občan videorekordér, musel si jej zakoupit od státního prodejce (popř. sám dovézt ze zahraničí, kde zase platil clo). Videokazety však brát od státního monopolního distributora nebylo třeba. Existovala alternativa v černém trhu. Státní distributor tak stál ve svízelné situaci, kdy musel na státní pověření investovat vlastní prostředky do výroby videokazet, které mohli svojí cenou a atraktivitou nabízených titulů jen stěží konkurovat ilegální distribuci.

Pověřenými institucemi pro distribuci fikčních filmů a videopořadů byla Ústřední půjčovna filmů – spadající pod Československý státní film – a vydavatelství Supraphon n.p.¹⁰¹

4.3.1. Ústřední půjčovna filmů

Předsednictvem vlády přijatá koncepce rozvoje moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR počítala jak s přímým prodejem, tak i s půjčovnami videokazet. Monopol pro přímý prodej všech videokazet získal Supraphon, garanci nad zřízením videopůjčoven obdržela Ústřední půjčovna filmů Praha (na Slovensku Slovenská požičovna filmov). Úloha ÚPF – respektive jejího nově ustaveného oddělení Video – tak spočívala ve dvou liniích. Jednak ve vybudování sítě videoték (videopůjčoven) a jednak v zabezpečení její programové nabídky, tj. zajistit dramaturgickou skladbu programů a v úzké spolupráci s Filmovými laboratořemi

¹⁰⁰ TRŠ, Antonín: Otevřené možnosti. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 226.

¹⁰¹ Pro distribuci odborných a výukových pořadů na videokazetách byl vybrán Inforfilm servis – samostatný útvar Ústřední půjčovny filmů.

Barrandov také prepis těchto pořadů. ÚPF byla tímto úkolem pověřena proto, že byla monopolním držitelem práv v oblasti kinematografie a také proto, že její dramaturgie měla dlouholeté zkušenosti s výběrem filmů pro širší distribuci¹⁰².

Převzetím garancí nad těmito závazky se ÚPF dostala do složité situace. Musela vstoupit na trh čítající okolo 80000 provozovaných videomagnetofonových jednotek (v roce 1986 to již bylo 150 – 200 tisíc videorekordérů – viz **tabulka 2**), jejichž majitelé byli až dosud zásobováni výhradně videokazetami z nelegálních zdrojů a těmto zdrojům nemohla budoucí oficiální státní distribuce konkurovat ani cenově, ani pestrostí a atraktivitou nabízených titulů. Veškeré aktivity oddělení Video – tj. zřízení sítě videopůjčoven, jejich vybavení nezbytnou technikou a programovými fondy – se navíc musely hradit z běžného rozpočtu Ústřední půjčovny filmů, přičemž nešlo o malé částky. Např. v roce 1987 byl uvolněn na nákup videokazet jeden milion korun¹⁰³.

4.3.1.1. Síť videopůjčoven

První videopůjčovna byla otevřena 1. července roku 1986 v budově filmových laboratoří v Praze, Na příkopech 24. V den otevření bylo k dispozici 50 titulů, každý ve třech až čtyřech kopiích¹⁰⁴ na videokazetách standardů VHS a Betamax¹⁰⁵. Brzy poté následovalo otevření dalších videopůjčoven v Brně ve Francouzské ulici (16.9.1986¹⁰⁶) a ve Zlíně (Gottwaldově)¹⁰⁷. Tyto první tři videopůjčovny byly provozované přímo ÚPF a byly určeny pro veřejnost. Ve spolupráci s krajskými filmovými podniky – které byly součástí struktury podniku Československý státní film – se poté otevřely videotéky ve všech krajských městech. Tyto půjčovny sice byly určeny především pro organizace, ale protože v uvedených místech dosud videopůjčovny pro obyvatele zřízeny nebyly, suplovaly i tuto úlohu. Lhůty a ceny pro organizace byly stejné jako pro soukromé osoby.

¹⁰² Video z půjčovny. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 114.

¹⁰³ Video z půjčovny. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 114.

¹⁰⁴ DĚD, Jiří: Video nejen z rajske. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2.

¹⁰⁵ Ve slovenských videopůjčovnách se zpočátku objevovaly i kazety pro systém VIDEO 2000. DĚD, Jiří: Video nejen z rajske. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2. O tyto kazety, ani o kazety systému Betamax v českých půjčovnách však byl téměř nulový zájem a brzy z nabídek videopůjčoven zmizely. JEDLIČKA, Svatopluk: Vyprávění paní videokazety. *Amatérský film a video*, 1990, č. 7, s. 151.

¹⁰⁶ Videokazety se půjčují také v Brně. *Zpravodaj ÚPF*, 1986, č. 10, s. 24.

¹⁰⁷ Video z půjčovny. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 114.

Videopůjčovny provozované ve spolupráci ÚPF s krajskými filmovými podniky sídlily na různých místech, v Domech kultury, v krajských knihovnách, v kinech. V roce 1989 to bylo již 70 provozoven, konečným plánem bylo zřídit 200 – 250 videopůjčoven po celé zemi¹⁰⁸.

Počet kusů videokazet od každého titulu závisel jednak na výrobních možnostech jejich dodavatele, Filmových laboratořích Barrandov¹⁰⁹, a také na zájmu uživatelů a na tom, jak rychle se kazety opotřebovaly. V průměru bylo v každé půjčovně od každého titulu 12 kazet, od těch nejžádanějších titulů často zbyly jen 2 nebo 3 kopie, protože ostatní kopie se již častým přehráváním zničily. Nahrazování vyřazených kazet novými bylo často problematické kvůli finančním limitům¹¹⁰.

4.3.1.2. Programová nabídka ÚPF

Přestože se v dobových médiích často teoretizovalo o využití videa k ideovému boji a šíření socialistických myšlenek¹¹¹ a nabídka ÚPF pro videopůjčovny měla být vlastně prvním skutečným reálným výsledkem těchto plánů, prakticky se výběr filmů určených pro šíření na videokazetách řídil mnohem více finanční, než socialisticko-ideologickou stránkou věci. Protože ÚPF neměla pro svůj odbor Video žádné vnější finanční zdroje, je pochopitelné, že vznešené plány o nepodbízivosti programové nabídky¹¹² z velké části zůstaly spíše na papíře, příkladem budiž dvojice uvedených polských filmů *Sexmise* a *Historie hříchu*, svádějící k myšlence, že byly zařazeny do nabídky spíše kvůli svému atraktivnímu názvu lákajícímu k vypůjčení a zaplacení výpůjčního poplatku, než díky svým filmovým kvalitám.

Finančních nákladů na vydání jednoho titulu bylo několik. Zajištění autorskoprávní složky, lokalizace filmu do češtiny a v neposlední řadě fyzická výroba videokopií. Finanční prostředky pro všechny tyto náklady musela ÚPF stáhnout na úkor aktivit v jiných svých resortech, např. při nákupu nových filmů do kina.

¹⁰⁸ ÚPF Video. Příloha časopisu *Záběr*, 1989.

¹⁰⁹ Chcete si půjčit videokazetu s filmovým programem? *Zpravodaj ÚPF*, 1986, č. 7, s. 15 – 16. Oddělení videopřepisu bylo ve Filmových laboratořích Barrandov založeno 1.7.1984. Sloužilo k zajišťování přepisu 35 a 16mm filmů na videokazety, především k zabezpečování nabídkové akce Čs. filmexportu, a ke spolupráci s Krátkým filmem Praha a ÚPF. JELÍNEK, Jan: Muž od videozáznamu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 8-9, s. 201.

¹¹⁰ JEDLIČKA, Svatopluk: Vyprávění paní videokazety. *Amatérský film a video*, 1990, č. 7, s. 151.

¹¹¹ Např. HUDSKÝ, Aleš: Video kolem nás. *Záběr*, 1988, č. 4, s. 3.

¹¹² KOTEK, Josef: 1980 – Nultý rok pro start videokazety? *Melodie*, 1981, č. 6, s. 161-163.

Náklady na českou lokalizaci filmu nebyly zanedbatelné. Pokud již film prošel českými kiny a byl opatřen profesionálním dabingem¹¹³, byla situace nejjednodušší, stávající dabing bylo možné užít i pro videokazetu. Pokud však byl film pro kina jen titulován, bylo to pro ÚPF Video stejné, jako by nebyl počestěn vůbec. Pokud se totiž titulky z filmového pásu přepsaly na videozáznam, byly špatně čitelné, bylo proto potřeba vyrobit titulky úplně nové. Profesionální dabing celovečerního filmu tehdy vyšel na přibližně 170000 korun, z čehož 50000 hradila Československá televize, pokud českou verzi posléze přejala, zatímco cena titulků se pohybovala okolo 10000 korun¹¹⁴.

Titulkovat zahraniční filmy se tedy zdálo jako logický krok, avšak nakonec převládl trend opatřovat zahraniční filmy jednoduchým dvouhlasým dabingem (mužský a ženský hlas). Byl levnější než profesionální dabing a pro diváka přijatelnější, než titulky. Je potřeba nezapomínat na to, že barevné televizory s velkou obrazovkou se začaly v Československu prodávat až v roce 1984 a v druhé polovině 80. let ještě zdaleka nebyl barevný televizor s větší úhlopříčkou umožňující pohodlné čtení titulků pro domácnost samozřejmostí¹¹⁵. Ozývaly se kritické hlasy, že jednoduchý dabing představuje v úrovni československé kinematografie ohromný kvalitativní krok zpět¹¹⁶, avšak pro diváky videa byla tato kultura české lokalizace standardem. Černý trh se zahraničními videonahrávkami užíval stejných dabingových technik, videodivák se proto při sledování dabingu kazet ÚPF neměl důvod cítit kvalitativně ošizen.

K otázce dabingu či titulkům se však ÚPF Video dostala jen zřídka, protože převážnou většinu titulů uvedených na videokazetách mezi lety 1985 a 1989 tvořily filmy české. Motivace k této dramaturgické skladbě byla z velké části ryze pragmatická, za české filmy totiž nebylo potřeba platit distribuční práva, protože ÚPF byla sama jejich vlastníkem. Pro názornost programové skladby jsem vytvořil sérii grafů založených na katalogu videotitulů z produkce ÚPF do konce roku 1989, tedy od počátku videoprodukce ÚPF až do revoluce¹¹⁷, po které ÚPF ztratila na výrobu videokazet monopol. Kompletní výpis edičního plánu ÚPF Video je uveden jako **Příloha 1**.

¹¹³ Pro srovnání: Koncem 80. let se pro československá kina dabovalo asi 55 filmů ročně, což byla přibližně polovina všech uváděných cizojazyčných filmů. BEDNÁŘOVÁ, Eva: Titulky kontra dabing? *Záběr*, 1985, č. 13, s. 6

¹¹⁴ BEDNÁŘOVÁ, Eva: Titulky kontra dabing? *Záběr*, 1985, č. 13, s. 6

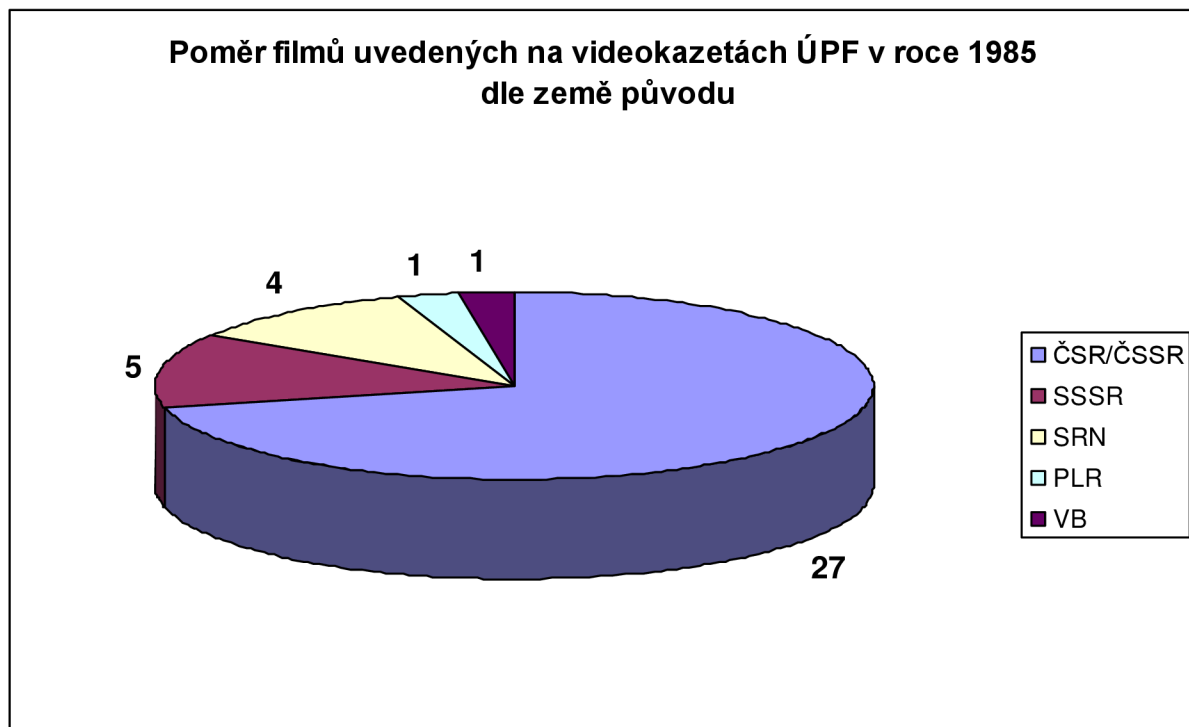
¹¹⁵ Zdroj: Český statistický úřad

¹¹⁶ KLIMENT, Jan: Dabing – nástroj demokratizace a lidovosti. *Záběr*, 1989, č. 8, s. 1,2.

¹¹⁷ Protože dramaturgie vyráběných videokazet byla naplánována s mnohaměsíčním předstihem, lze brát i videokazety vydané v období mezi 17. listopadem a 31. prosincem za relevantní pro analýzu.

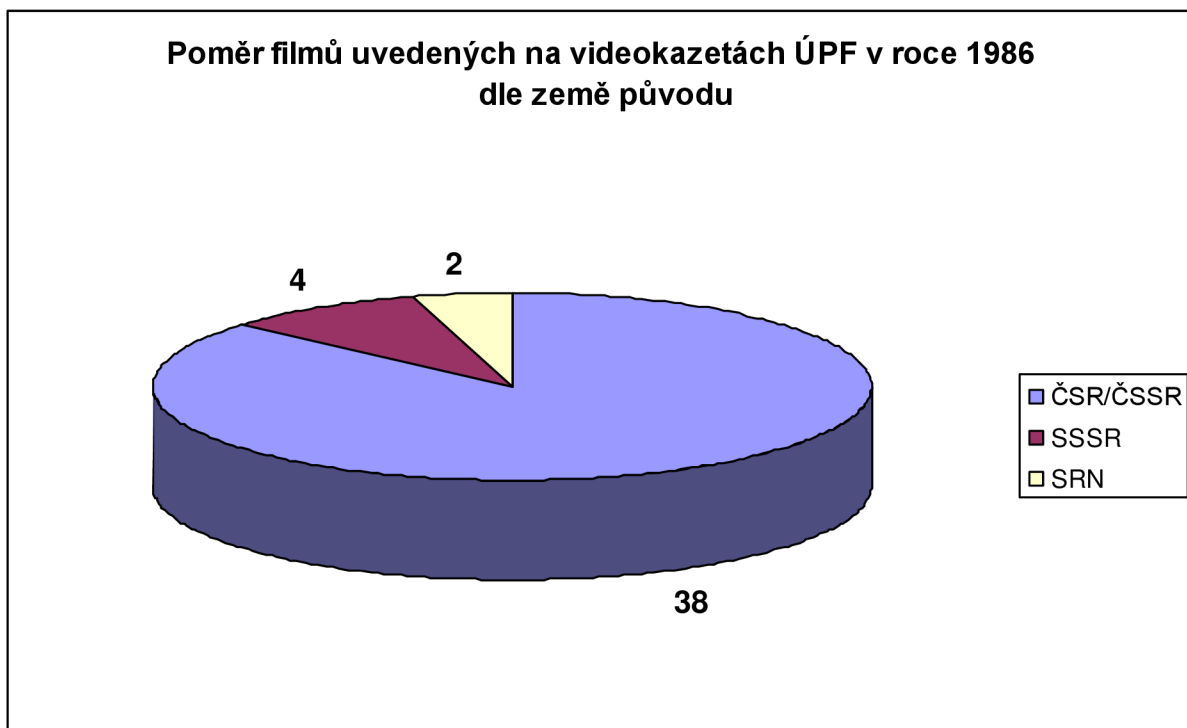
V grafech jsou zahrnuty pouze celovečerní filmy, dohromady jich ve zmíněném období bylo 349¹¹⁸. Mimo těchto celovečerních filmů vydala v tomto časovém období ÚPF ještě dalších 66 videokazet, převážně s krátkými filmy a pásmy pohádek a seriálů a hudebních záznamů.

Graf 5:

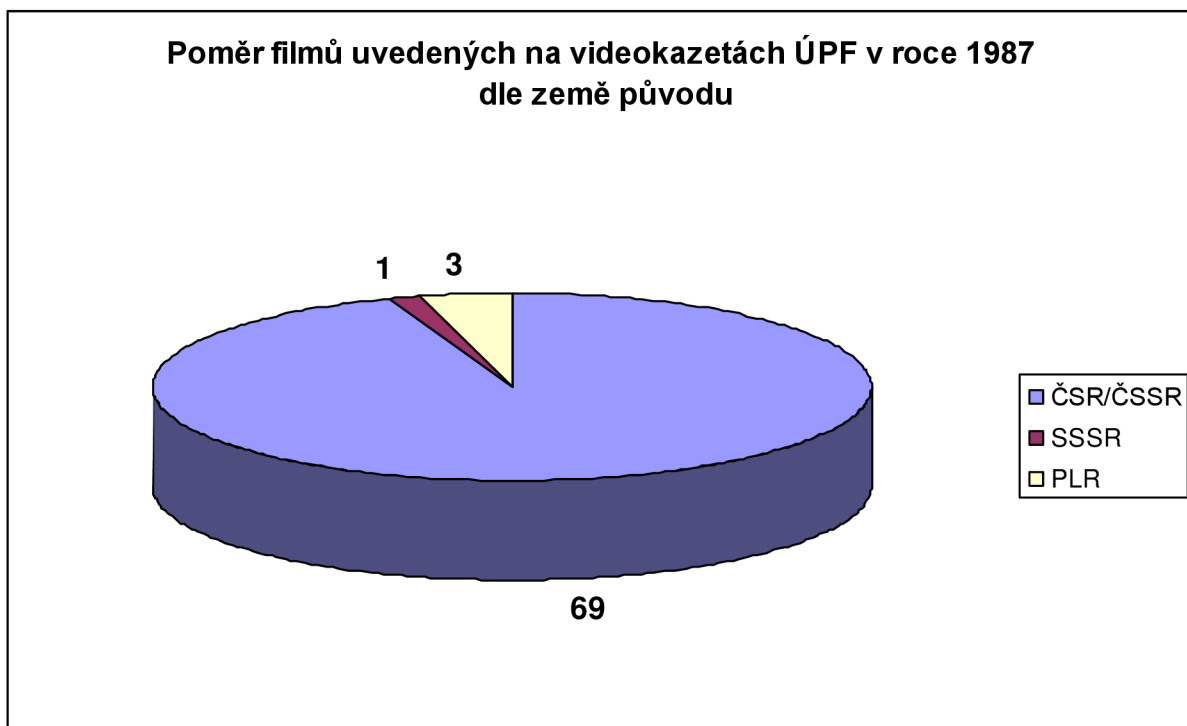


¹¹⁸ 1985 – 52 titulů, 1986 – 51 titulů, 1987 – 80 titulů, 1988 – 81 titulů, 1989 – 151 titulů.

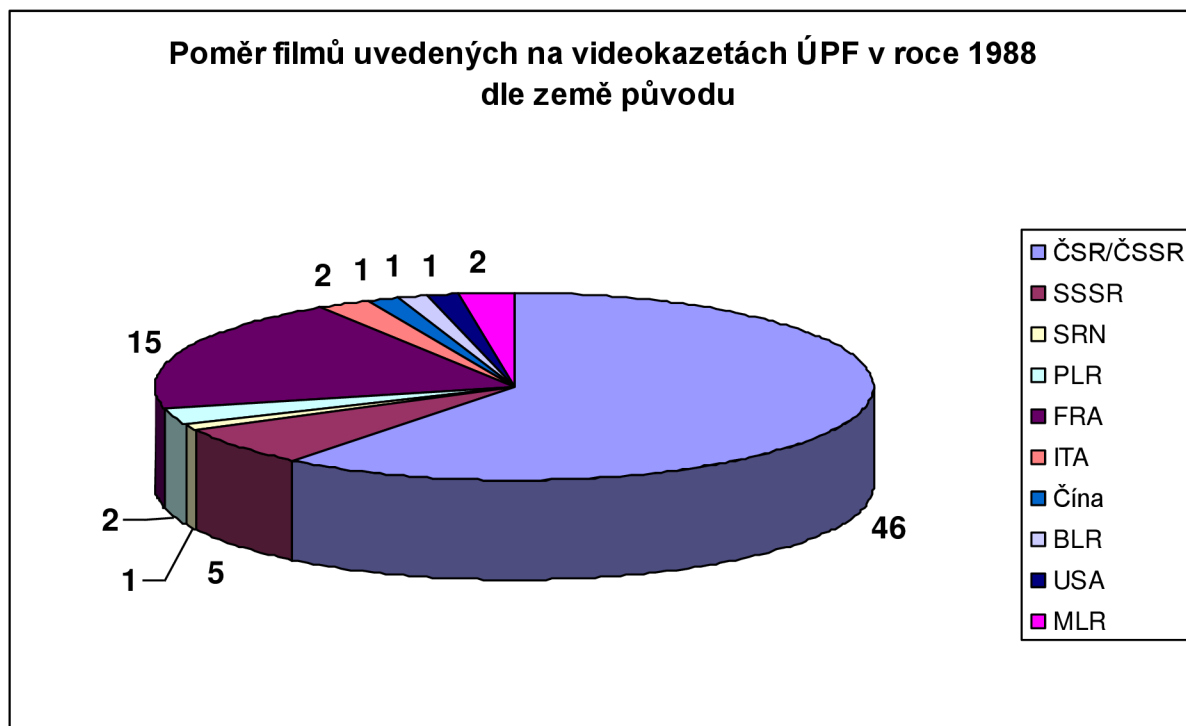
Graf 6:



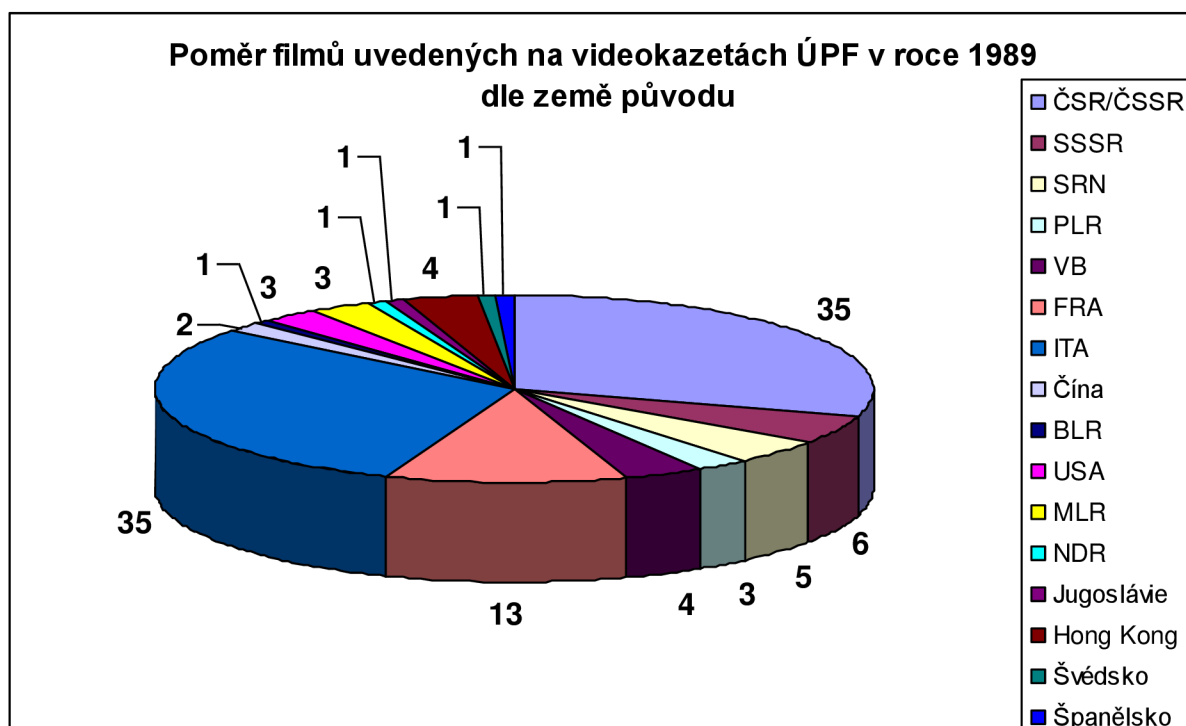
Graf 7:



Graf 8:

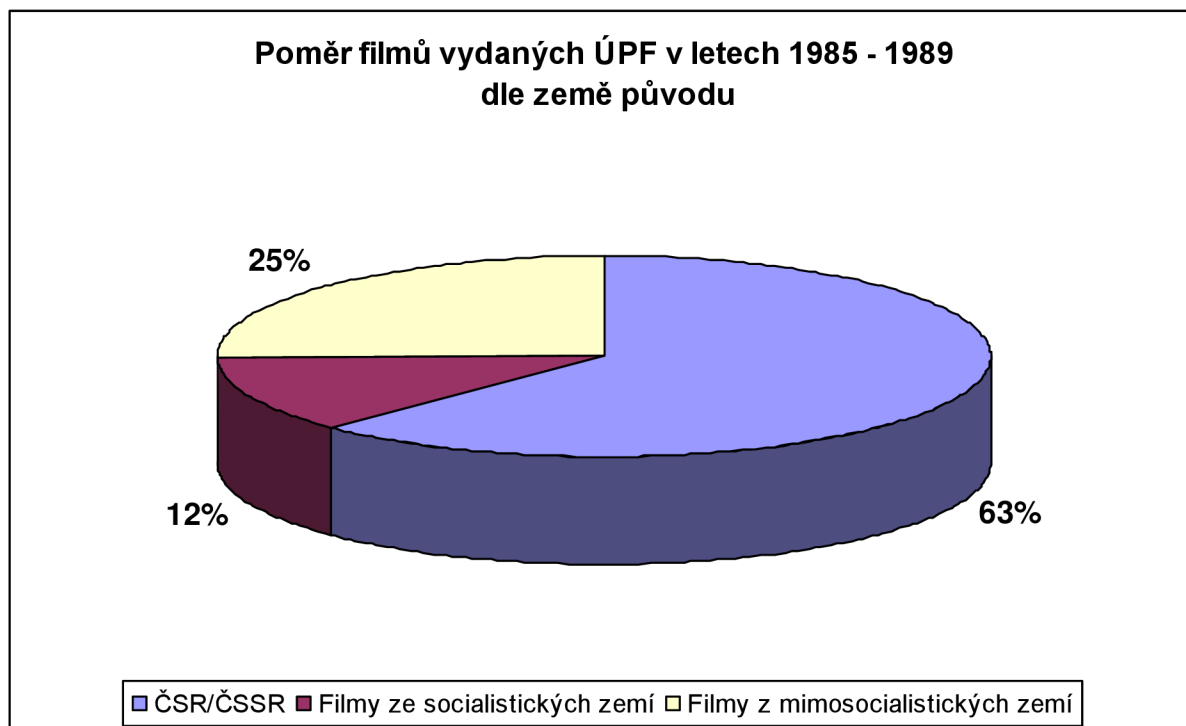


Graf 9:



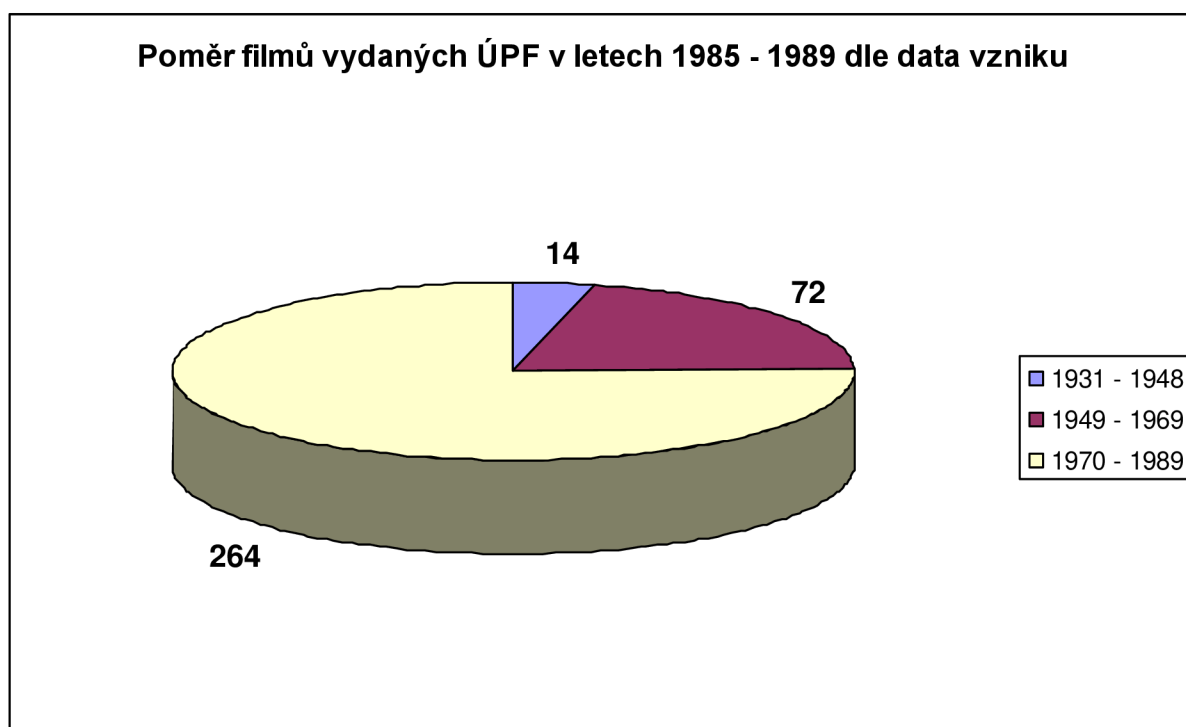
Celé období 1985 – 1989 shrnuje graf následující:

Graf 10:



Skladbu celovečerních filmů podle roku vzniku vydaných filmů ukazuje další graf:

Graf 11:



Z grafů 4 – 10 lze vyčíst určité tendence dramaturgické skladby vydávaných celovečerních filmů. Bezpečnou většinu tvoří filmy tuzemské produkce. Jak již bylo řečeno, šlo spíše o vynucenou okolnost a určitou improvizaci, než o svobodně určenou koncepci. Koncepce, či spíše možnosti její realizace, byly hledány doslova „za běhu“. V průběhu let je jasně vidět snaha o rozšíření pestrosti programové nabídky. Ta je prezentována převážně francouzskými a italskými žánrovými filmy. V roce 1989 je dokonce počet italských a československých celovečerních filmů uvedených do videopůjčoven shodný.

Přesto však v celkovém součtu československé filmy tvoří výrazně nadpoloviční většinu (63 %), filmy natočené na ostatních socialistických trzích tvoří 12 % celkového objemu a filmy natočené na mimosocialistických trzích 25 %. Tento poměr dokládá určitou po několika letech práce konečně nalezenou vyváženost koncepce videodistribuce ÚPF s kinodistribucí ÚPF. V kinodistribuci tvořil poměr socialistických a mimosocialistických filmů většinou okolo 70 % ku 30 %. Což zhruba odpovídá i videodistribuci s logem ÚPF. Je sice pravda, že tento poměr je způsobený především vysokým počtem italských titulů v roce 1989, ale není důvod nepředpokládat, že by tento trend v dalších letech nepokračoval.

Výraznou převahu (přes 75 procent) mají ve sledovaném období filmy natočené v letech 1984 – 1988. Přesné počty filmů dle data natočení zachycuje **Příloha 3**. Dá se tedy říci, že dramaturgie ÚPF sledovala především aktuální filmy. O filmech natočených v dřívějších letech se dá říct, že šlo v naprosté většině o pohádky a komedie. Systematičtější mapování kinematografie i ve vodách méně oddechových žánrů lze najít převážně až právě ve filmech natočených v letech 1984 – 1988 (např. filmy Víta Olmera).

Nutno říci, že ačkoli byl hlavní směr tohoto edičního plánu více vytvořen nucením vnějších okolností než důmyslnou ediční koncepcí (viz výše), pro distribuční síť ÚPF ve výsledku působil pozitivně. Stejně jako v případě prodejní a půjčovni nabídky Supraphonu, i v půjčovních sítích ÚPF byl největší zájem právě o pohádky, pásma animovaných seriálů a české komedie¹¹⁹, tedy o žánry na černém trhu minoritní, které tak nabídka ÚPF vhodně doplňovala. Konkrétně byl největší zájem o pásma Jen počkej, zajíci!, Mach a Šebestová a Krtek a o veselohry a „pamětnické filmy“ Anton Špelec, ostrostřelec, Jak básníci přicházejí o iluze, Kdyby tisíc klarinetů, Ostře sledované vlaky, Slunce, seno, jahody, Vesničko má středisková. Jedním z nejúspěšnějších titulů byla též polská Sexmise¹²⁰.

¹¹⁹ Věc video – po roce. *Zpravodaj ÚPF*, 4/1988, s. 25 – 29.

¹²⁰ Video z půjčovny. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 114.

Jen těžko lze dohledat nějakou spolehlivou statistiku poměru legálních a nelegálních videoprojekcí v předrevolučním Československu, ale když budeme vycházet z faktu, že v roce 1993, kdy bylo videorekordérem vybaveno 45 % českých domácností, tvořil černý trh 70 % veškerého českého objemu videokazet¹²¹, lze předpokládat, že předrevoluční poměr se bude nacházet právě někde mezi 70 a 100 procenty.

Český videotrž tak lze od počátku charakterizovat jako převážně pirátský, a to díky počáteční absolutní neexistenci oficiální nabídky a posléze díky jejímu minimálnímu rozsahu, podobně jako např. v Polsku. Existovaly země, kde byla pirátská aktivita v podstatě posvěcená státem, např. státy Perského zálivu či Belize, kde jak video, tak i televize fungovala v zásadě pirátsky a stát zjevně počítal s tím, že tak malá země (150000 obyvatel) nebude představovat dostatečně závažný trh pro majitele autorských práv, aby kvůli němu rozvířovali tyto záležitosti na mezinárodním fóru¹²².

Československo mělo naopak vysokou míru pirátství právě proto, že ÚPF mezinárodní úmluvy o autorských právech pečlivě dodržovala, následkem čehož nebyla schopná na oficiální trh dodat dostatek zejména západních filmů, po kterých byl velký divácký hlad a ty pak musely být hledány právě na černém trhu. Legální uvedení filmu na video totiž bylo potřeba podložit odkupem práv speciálně pro video, jejichž cena nebyla zanedbatelná a navíc měly stejně jako práva pro uvedení do kin časovou omezenost na 3 – 5 let a zahraniční distributoři pochopitelně vyžadovali platbu v konvertibilní měně, což znamenalo pro ÚPF investice v devizách, kterých nebylo nazbyt. Investovalo se tak jen do mimosocialistických filmů, které byly v kinech mimořádně úspěšné (jeden dobový článek toto mapování mimosocialistické kinematografie ÚPF Video popsal jako „chaotické“¹²³) a byl tak značný předpoklad i jejich úspěchu na videu. Mezi prvními to byli právě 4 západoněmecké westerny podle knih Karla Maye, které posléze skutečně patřily mezi nejpůjčovanější tituly¹²⁴, následovala je série pěti filmů o Angelice a velké množství dalších žánrových filmů.

¹²¹ INGVOLDSTAD, Bjorn: After The Velvet Revolution: An Industrial Survey of the Czech and Slovak Film Industries In the Cold War Era.

¹²² POMORSKI, Jerzy Mikulowski: Případ video. *Televizní tvorba*, 1988, č. 3, s. 20 – 34. V západních zemích nebylo pirátství zase způsobováno nedostatkem nabídky, nýbrž její nerealistickou cenovou politikou. V západním Německu např. došlo ke zjištění, že nahrané videokazety v ceně okolo 90 marek šly velice dobře na odbyt a piráti je téměř nekopírují, protože se jim to nevyplatí, zatímco kazety v cenách kolem 300 marek ležely ve skladech, protože zákazníci raději kupovali jejich pirátské přepisy. RATH, Jindřich: Videokopie, vrazí a právo. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 208, 209.

¹²³ KLIMENT, Jan: Dabing – nástroj demokratizace a lidovosti. *Záběr*, 1989, č. 8, s. 1,2.

¹²⁴ DĚD, Jiří: Video nejen z rajské. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2.

Nutno podotknout, že v nabídce uvedeného období se objevil pouze jeden snímek regulérně politického charakteru (Klement Gottwald), což lze vnímat jako tehdejší úlitbu režimu, protože naproti tomu se vydávaly tituly snažící se mapovat i tvorbu režisérů, kteří byli ne vždy s vládní garniturou zadobře (např. Věra Chytilová). Z toho můžeme vyvodit, že politický přesah měla ediční koncepce ÚPF pokud ne žádný, pak jen minimální a za daných dobových okolností a podmínek nezbytně nutný. Rozhodně nelze distribuční politiku ÚPF hodnotit jako jakkoli propagandistickou, ani ve vydávaných filmech spatřovat jakékoli prvoplánové prorežimní tendence. Video se nestalo politickým nástrojem totalitního režimu.

4.3.2. Supraphon

Supraphon byl založen v roce 1932 a je historicky nejvýznamnější českou hudebně-vydavatelskou značkou. V poválečných letech nesly označení Supraphon domácí gramodesky určené pro export a napomáhaly tak šíření věhlasu především české klasické hudby v nahrávkách z třicátých a čtyřicátých let. Tehdejší cílevědomá dramaturgie dala vzniknout rozsáhlému katalogu titulů systematicky mapujících dílo Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka a dalších osobností české hudební kultury. Po roce 1948 se Supraphon stal postupně exportním závodem (1949), výrobním podnikem (Gramofonové desky Supraphon, 1961) a nakonec samostatným vydavatelstvím Supraphon n.p. (1969), které se díky svému sílicímu vlivu postupem času stalo synonymem pro český gramofonový průmysl¹²⁵.

Když se vybíral vhodný podnik pro distribuci videokazet, bylo nasnadě, že bude ministerstvem kultury vybrán právě Supraphon, konkrétně pro produkci videokazet s pořady převážně vlastní produkce a jejich následnou distribuci, která zahrnovala i monopol na prodej nahraných videokazet produkovaných Ústřední půjčovnou filmů¹²⁶.

První videokazety z produkce Supraphonu se dostaly na trh v roce 1986. Tehdy Supraphon nabízel pouze pět originálních titulů: Dětské pořady Pan Tau, tříhodinové pásmo pohádek Maxipes Fík (690,- Kč), Mach a Šebestová (390,- Kčs), dvojprogram Jak vytrhnout velrybě stoličku a Jak dostat tatínka do polepšovny a padesátiminutový záznam baletní

¹²⁵ <http://www.supraphon.cz/cs/o-firme/historie/>

¹²⁶ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

kompozice Pavla Šmoka na smyčcové kvartety č. 1 Bedřicha Smetany a Leoše Janáčka v podání Smetanova kvarteta (390,- Kčs)¹²⁷.

Právě poslední zmíněný program nastínil primární orientaci videoprodukce Supraphonu, a sice na hudební pořady. Plán počítal se dvěma hlavními směry. Jednak se zaměřit na export zvukových i audiovizuálních záznamů i nahraných kazet (Supraphon měl povolení k zahraničnímu obchodu). Touto cestou bylo v plánu získat nezbytné devizové prostředky pro nákup potřebné techniky a materiálů; nesmíme zapomínat na fakt, že Filmové laboratoře Barrandov začaly dodávat na trh vlastní prázdné videokazety až koncem roku 1987¹²⁸, do té doby bylo třeba dovážet videokazety za tvrdou měnu z kapitalistických trhů (což mimo jiné způsobovalo i vysokou cenu výsledných videokazet, kvůli důležitosti kvalitního zvuku pro hudební záznamy byly pořady distribuované na videokazetách BASF VHS hifi). Export záznamů vážné hudby a s ním spojené příjmy měly pomoci rozvíjet druhý směr: rozšiřovat sortiment nahraných videokazet na československém trhu, a to nejen o snímky vlastní produkce, vycházející především ze základního fondu naší vážné hudby, ale také o převzaté pořady Československé televize, zejména pohádky, večerníky a sestřihy zábavných pořadů a záznamy zajímavých televizních a divadelních inscenací. V plánu bylo však též vydávat každý rok na videokazetách výběr nejzajímavějších populárních písniček z produkce Supraphonu a počítalo se s nákupem licencí na zahraniční, především hudební snímky¹²⁹.

Původní plány však byly značně naddimenzované. Ze 40 – 50 titulů (na celkem 20000 videokazetách) v roce 1987 a dalších 200 titulů během dalších dvou až tří let¹³⁰ nakonec zůstalo pro rok 1987 jen 15 nových titulů a 3 reedice titulů starých a pro rok 1988 20 titulů¹³¹. Důvodem byl nedostatek financí. Supraphon musel financovat nově zřízený podnik Video Supraphon zabývající se právě původní videotvorbou, především záznamy koncertů určených pro export do zahraničí či tvorbou videoklipů. Z těchto záznamů se zhotovovaly matrice, které se pak rozmnožovaly převážně na videopracovišti Slovenského filmu v bratislavské Kolibě, hotové videokazety se poté dodaly k distribuci mateřskému podniku Supraphon. Špičková videotechnika potřebná ke zvukově čistému autentickému snímání klasické hudby (interpretované sólistou, komorním tělesem či filharmonií) přišla Video Supraphon na více než šest milionů devizových korun (, které zapůjčila banka a podnik Video Supraphon je

¹²⁷ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

¹²⁸ KRŮS, Josef: Jaké jsou československé videokazety? *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 88, 89.

¹²⁹ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

¹³⁰ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

¹³¹ Věc video – po roce. *Zpravodaj UPF*, 4/1988, s. 25 – 29.

musel splácet)¹³². Za těchto podmínek je logické, že nabídka titulů nerostla tak rychle jak se plánovalo, zvláště s přihlédnutím k faktu, že produkce videokazet byla pro Supraphon ztrátová. Vydání videokazety bylo v tehdejších podmínkách rentabilní ve chvíli, kdy náklad (a prodej) jednoho titulu překročí 2000 exemplářů¹³³. Náklad jednotlivých titulů stoupal jen pozvolna a držel se okolo 500 vylisovaných videokazet od každého titulu.

Během let 1987 – 1989 vydal Supraphon videopořady s hudebními portréty Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů nebo Pražský komorní balet P. Šmoka ztvárňující díly Bedřicha Smetany, Leoše Janáčka a Wolfganga Amadea Mozarta. Z oblasti mimo vážnou hudbu vyšly Vánoce ve Zlaté Praze s Karlem Gottem, koncert Zlatých slavíků 87, písničky Semaforu, dechovka, Zlatí úhoři, Králíci z klobouku, představení Divadla Járy Cimrmana a další. Dvě půjčovny v Praze a Brně navíc nabízely i pět zahraničních titulů (určených výhradně pro půjčování, nikoli pro přímý prodej). Největší zájem byl o tituly Queen „Greatest Hits“ a John Lennon: Imagine¹³⁴.

Oproti původním plánům se musela značně zredukovat produkce videokazet s vážnou hudbou, která měla původně tvořit těžiště nabídky Supraphonu díky historickému vývoji vydavatelství a jeho rozsáhlému ceněnému katalogu záznamů klasické hudby. O videokazety s touto tematikou nebyl v Československu zájem, proto se jejich produkce směřovala primárně pro export do zahraničí, kde byl o hudební akvizice Supraphonu podstatně větší zájem. Šlo například o Glagolskou mši Leoše Janáčka, Taras Bulba a pochody Julia Fučíka v podání České filharmonie, Smetanova Má vlast a záznamy oper a baletů. Ohromným obchodním úspěchem byla spolupráce s japonským studiem, které odkoupilo zvukový záznam Smetanovy Mé vlasti v podání České filharmonie a poté k němu samo dotočilo obrazovou složku v exteriérech¹³⁵.

Velký zájem ze strany českých občanů byl stabilně o kazety Jak vytrhnout velrybě stoličku a Mach a Šebestová. To plně koresponduje s údaji z videopůjčoven zřizovaných ÚPF, které trvale vykazovaly největší zájem o pohádky a dětské pořady¹³⁶. Tuto zvláštnost lze vysvětlit tím, že právě pohádky a dětské pořady byly na černém trhu filmy minoritním zbožím. Převažovala nabídka amerických akčních filmů, thrillerů a hororů a pro vlastníky videorekordérů bylo snazší svým dětem pohádky vypůjčit či koupit v oficiální distribuční síti.

¹³² JELÍNEK, Jan: Video Supraphon připravuje. *Amatérský film a video*, 2/1988, s. 84 – 85.

¹³³ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

¹³⁴ Věc video – po roce. *Zpravodaj ÚPF*, 4/1988, s. 25 – 29.

¹³⁵ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

¹³⁶ Věc video – po roce. *Zpravodaj ÚPF*, 4/1988, s. 25 – 29.

Supraphon svůj sortiment nabízel jednak pro přímý prodej ve svých podnikových prodejnách a jednak budoval souběžně s ÚPF vlastní nezávislou síť videopůjčoven. V roce 1988 se daly videokazety koupit v 19 vybraných prodejnách Supraphonu v Praze, Bratislavě a ve všech krajských a některých okresních městech¹³⁷, do budoucna bylo v plánu videokazetami zásobit všech 155 podnikových prodejen na území Československa¹³⁸. Výběr lokalit, kde jsou videokazety k sehnání je daný vcelku pochopitelně největším zahuštěním obyvatelstva, kde je pravděpodobný i největší výskyt zájemců o video. V prvním čtvrtletí roku 1987 však spustila provoz také zásilková služba Supraphonu¹³⁹, takže nebylo problém videokazety zakoupit kdekoli po republice.

Videopůjčovny Supraphonu, budované paralelně se sítí půjčoven ÚPF, vyrostly v roce 1987 v Praze, Brně a Bratislavě. Do budoucna se uvažovalo o dalších pobočkách, zejména v Lázeňských střediscích, jakými jsou Karlovy Vary nebo Mariánské Lázně. Záměr zvolení těchto lokalit je pochopitelný. Lázně kumulují kvantum lidí odtržených od svého běžného života a hledají způsob zábavy a trávení volného času, který může videopůjčovna nabídnout. Ceny ve videopůjčovnách se pohybovaly od 5 do 80 Kčs a později od 6 do 30 Kčs na 24 hodin. O sobotách a nedělích výpůjční taxa odpadala a kazety si bylo možno půjčovat pouze na půjčovní průkaz.

Po politických změnách v roce 1989 a otevření trhu nastaly videopůjčovnám Supraphon a především ÚPF a nevyhnutelně problémy. ÚPF jako instituce sama o sobě ještě po revoluci nějaký čas fungovala, avšak ztratila jednak monopol na distribuci titulů – v druhé polovině roku 1992 již na českém videotrhu pohybovalo přibližně 20 distribučních firem¹⁴⁰ - a jednak monopol na zřizování videopůjčoven.

To mělo za následek zahlcení trhu videotituly převážně americké produkce¹⁴¹ a otevření množství nových soukromých videopůjčoven. Jejich počty shrnují následující jednoduché grafy [zdroj: Kroupa – Šmíd, 1996: 28,29]:

¹³⁷ Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.

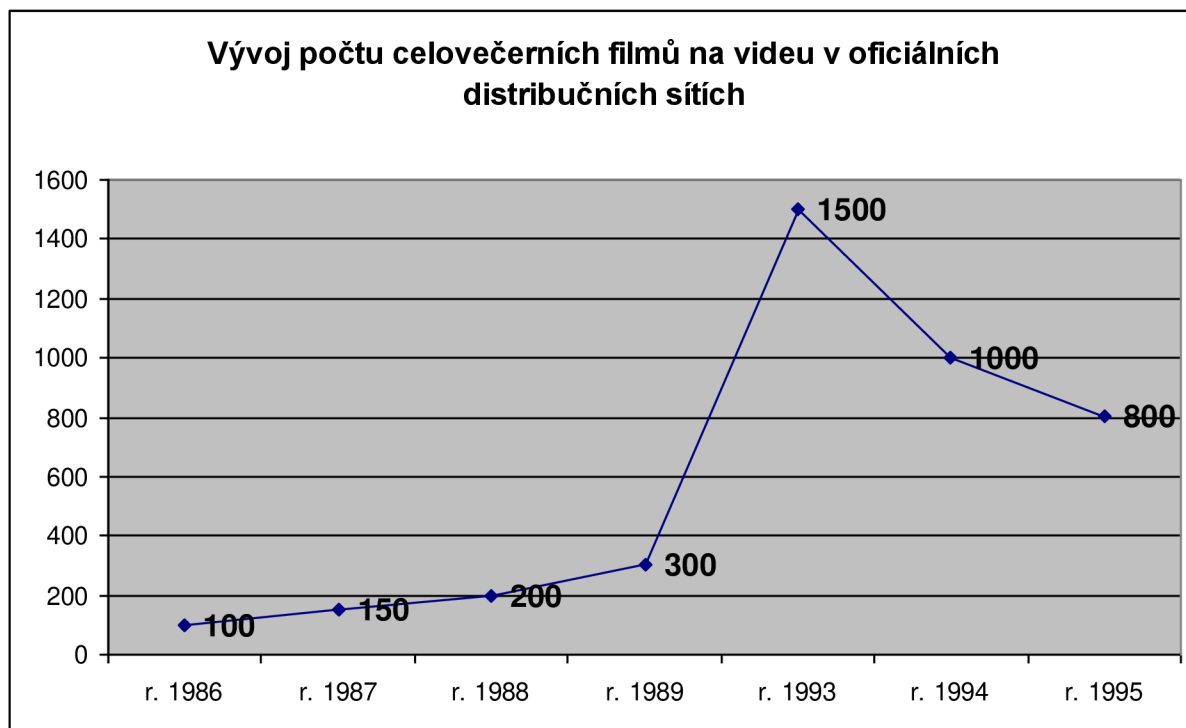
¹³⁸ Věc video – po roce. *Zpravodaj ÚPF*, 4/1988, s. 25 – 29.

¹³⁹ Na adrese Supraphon, Ve Smečkách 15, 110 00 Praha 1.

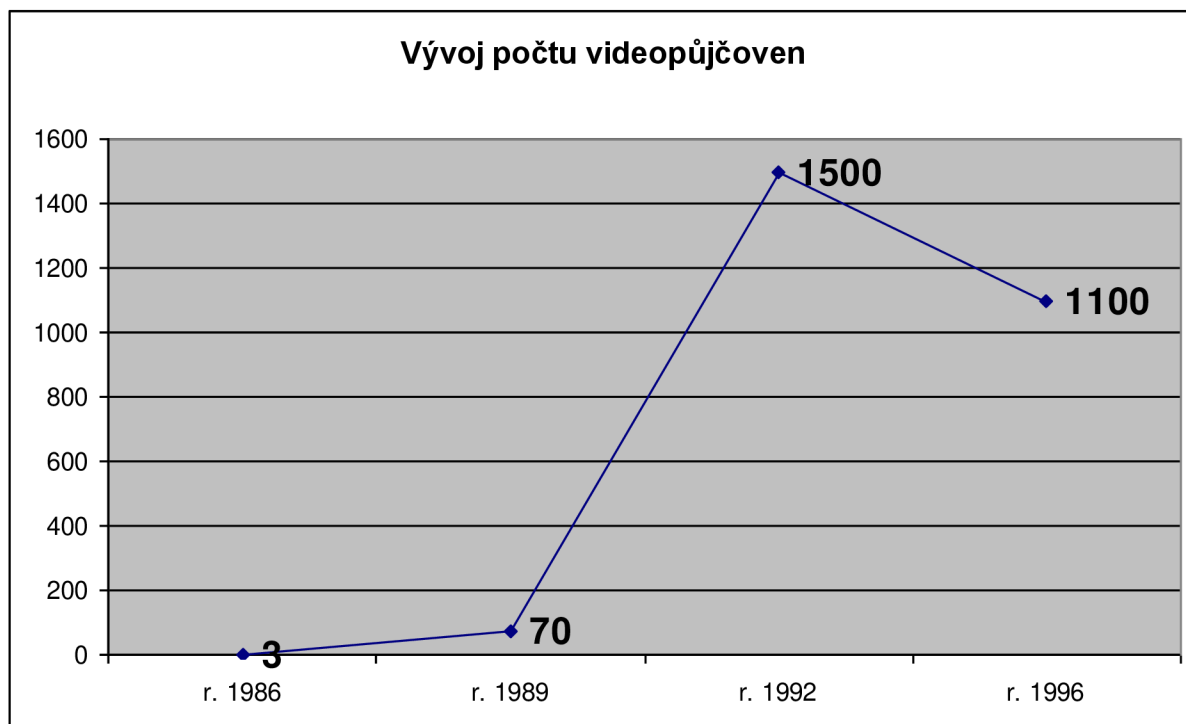
¹⁴⁰ MATĚJKA, Ivan: Videotrhy: trojúhelník snů a iluzí. *Hospodářské noviny*, 18.9.1992, s. 7.

¹⁴¹ Poměr filmů na českém videotrhu v roce 1996 dle země původu: 86 % americká produkce, 6 % česká produkce, 8 % produkce ostatních zemí [Kroupa, Šmíd, 1996: 28,29].

Graf 12:



Graf 13:



Videopůjčovny zřizované ÚPF a krajskými filmovými podniky fungovaly dál, ale jejich pozice byla dlouhodobě bezvýhodná. Konkurenční soukromé videopůjčovny mohly brát nové tituly od kteréhokoli z nových distributorů na čs. trhu (a samozřejmě včetně ÚPF) a některé s tichým souhlasem úřadů dokonce údajně půjčovaly i nelegální videokazety se záznamy nahranými ze satelitního vysílání. Státní videopůjčovny byly zásobovány videokazetami přímo od ÚPF, ovšem musely odvádět 85 % svých tržeb zpět do ÚPF, navíc zásobování novými tituly od Ústřední půjčovny po roce 1990 často vázlo díky obecným finančním problémům způsobeným ztrátou monopolu ÚPF pro distribuci filmů.

V těchto podmínkách si státní videopůjčovny často ani nevyděly na provozní náklady. Nepomohlo ani plánované zavádění atraktivních titulů s erotickou a porno tematikou¹⁴², ani snižování cen za vypůjčení v roce 1990 na 8 – 36 korun na den, odstupňováno dle délky a „atraktivity“ titulu¹⁴³ (z původních 30 – 50 korun na den v roce 1986¹⁴⁴) a postupně se uzavíraly.

¹⁴² Porno bude. *Zpravodaj ÚPF*, 1990, č. 10, s. 25.

¹⁴³ Nové půjčovné videokazet. *Zpravodaj ÚPF*, 1990, č. 5, s. 23.

¹⁴⁴ Chcete si půjčit videokazetu s filmovým programem? *Zpravodaj ÚPF*, 1986, č. 7, s. 15 – 16.

5. Závěr

Svojí prací o předrevoluční oficiální videodistribuci celovečerních fikčních filmů jsem se snažil doložit tvrzení, že federální vláda ČSSR v případě videa jako všestranně využitelného média víceméně zaspala. Od prvního kontaktu oficiálních orgánů s videem (přidáním termínu „magnetoskop“ úřadem pro normalizaci do katalogu ČSN) k prvnímu a svým významem také poslednímu usnesení č. 44 / 1985, které ustavilo směr rozvoje audiovizuálních prostředků v Československu uplynulo 7 let. Za tu dobu již bylo v Československu v provozu téměř 80000 videopřehrávačů a nevyčísitelné množství pirátských nelegálních videokazet s filmy převážně americké produkce „pokleslých žánrů“ (akční filmy, sci-fi, horor, erotické filmy...).

Za tohoto stavu již bylo pozdě jakoukoli vládní koncepcí cokoli reálně změnit a vláda dala od videa aktivně ruce pryč. Pouze delegovala úkoly jednotlivým resortům k zajištění videomagnetofonů pro domácí trh (VHJ Tesla) a programové náplně, včetně sítě videopůjčoven (ÚPF a Supraphon), žádný z těchto resortů však nedostal na svoji činnost žádné zvláštní finance, veškeré nemalé náklady spojené se zaváděním videa si musely podniky financovat samy ze svých fondů určených pro jiné investice.

Tyto resorty proto musely začít jednat v rámci svých možností tržně a socialistické ideály nechat stranou. V praxi to znamenalo pro Teslu uzavřít společný kapitálový podnik se západní korporací v době, kdy v naší republice pro něco takového ještě ani neexistovala potřebná legislativa a vláda ČSSR podobné podniky z principu odmítala a pro Ústřední půjčovnu filmů naplnit programovou nabídku nikoli filmy sloužícími k ideové výchově, nýbrž filmy, které opravdu někdo chce vidět, v čemž byl mnohokrát propastný rozdíl. V tomto byla ÚPF bohužel striktně limitována opět financemi, kterých se pro zakoupení videopráv k atraktivním filmů nedostávalo. Je logické, že činnost odboru ÚPF Video neměla zisk, vzhledem k nulovým vnějším investicím a výchozím okolnostem „podnikání“ ÚPF na poli videodistribuce. Z programové skladby je zřetelně vidět, že dramaturgická skladba titulů velice silně improvizuje a skládá program především z vlastního archivu československých filmů. Teprve v roce 1988 je nabídka titulů pestřejší a nenabízí i zahraniční filmy, především francouzské a italské žánrové filmy, které byly úspěšné v kinech.

Sestavil jsem tabulku vycházející z údajů a dat uvedených v kapitole 3, která by měla posloužit alespoň částečnému zasazení československého předrevolučního oficiálního

videotruhu do kontextu zemí s obdobnou ekonomickou situací. Jde však o údaje přibližné, tabulka tak může sloužit pouze pro skutečně obecná srovnání.

Tabulka 3 – Československý videotrž 80. let v kontextu zemí východního bloku

Legenda:

- 1 – Vlastní produkce videomagnetofonů
- 2 – Vlastní produkce videokazet
- 3 – Procento domácností disponující videorekordérem v roce 1989
- 4 – Počet měsíčních průměrných platů potřebných pro nákup videorekordéru
- 5 – Počet celovečerních filmů v oficiální státní distribuci v roce 1989
- 6 – Postoj vlády k videu

	1	2	3	4	5	6
Bulharsko	ne	ne	5,5	20	500	autoritativní
Československo	ano	ano	3,5	10	300	neutrální
Maďarsko	ano	ano	5	9	800	aktivní
NDR	ne	ne	?	9	?	pasivní
Polsko	ne	ne	17	?	90	aktivní
Rumunsko	ne	ne	?	20	-	benevolentní

Při pohledu na tabulku je zcela zřetelně vidět, že Československo bylo spolu s Maďarskem jedinou socialistickou zemí, která sama kompletovala pro svůj trh videopřehrávače a videokazety. Toto lze brát jako velký hospodářský úspěch předrevolučního ČSSR, zvláště s vědomím toho, že Maďarsko bylo socialistickou zemí vždy o trochu více otevřenou západním vlivům než ostatní. Rovněž cena nových videomagnetofonů byla teoreticky přibližně na srovnatelné úrovni s Maďarskem a NDR, vztaženo k průměrnému měsíčnímu platu. Přesto však byl počet videopřehrávačů na počet domácností ze zemí s uvedenými hodnotami nejnižší. Možná za to může právě neutrální postoj federální vlády, narozdíl od autoritativní vlády Bulharské, které zásobení trhu videopřehrávači vzala pevně do vlastních rukou nebo aktivních vlád Maďarských a Polských, které do videotruhu nechaly legálně zapojovat i soukromé subjekty s příslušnými vystavenými licencemi, což mělo za následek pestřejší nabídku legálně dostupných videokazet a tedy možná větší počáteční lákadlo pro případné zájemce o video.

Oblast předrevolučního videa není ještě ani zdaleka probádaná, svojí prací jsem se dotknul pouze špičky ledovce. Před revolucí např. fungovalo nezávisle na sobě po republice doslova desítky produkčních videocenter sdružených v klubech či univerzitách tvořících odborné videoprogramy [Císař, 1989: 139]. Toto a mnohá další témata s tím spojená čekají na další výzkum.

6. Přílohy

6.1. Příloha 1 – Seznam videoprogramů vydaných ÚPF

Abecední seznam videoprogramů vydaných Ústřední půjčovnou filmů v letech 1985 - 1989

Původní seznam obsahoval jen názvy filmů. Filmografické údaje u celovečerních filmů doplnil autor této práce dle údajů z filmových databází.

1985

1. Anton Špelec – ostrostřelec / Když Burian „prášil“ (Martin Frič, ČSR / 1932; Martin Frič, ČSR / 1940)
2. Cesta do pravěku / Vynález zkázy (Karel Zeman, ČSR / 1955; Karel Zeman, ČSR / 1958)
3. Cikáni jdou do nebe (Emil Loteanu, SSSR / 1975)
4. Cirkus bude (Oldřich Lipský, ČSR / 1954)
5. Císařův pekař / Pan Tau v cirkusu (Martin Frič, ČSSR / 1951; Jindřich Polák, ČSSR / 1972)
6. Den pro mou lásku / Strop / Pytel blech (Juraj Herz, ČSSR / 1976; Věra Chytilová, ČSSR / 1961; Věra Chytilová, ČSSR / 1962)
7. Fantom Morrisvillu (Bořivoj Zeman, ČSSR / 1966)
8. Hokej je tvrdá hra (Andrei Razumovsky, SSSR / 1983)
9. Horor v animovaném filmu /pásmo/
10. Ikárie XB 1 (Jindřich Polák, ČSSR / 1963)
11. Jak básníci přicházejí o iluze (Dušan Klein, ČSSR / 1984)
12. Jak svět přichází o básníky (Dušan Klein, ČSSR / 1981)
13. Jen počkej, zajíci! /pásmo/
14. Kangchenjunga / Jagavá púť Lhoce Šar
15. Kdyby tisíc klarinetů (Ján Roháč, ČSSR / 1964)
16. Kino /pásmo/
17. Kristián / Fantom Morrisvillu (Martin Frič, ČSSR / 1939; Bořivoj Zeman, ČSSR / 1966)
18. Krtek /pásmo/
19. Láááaska
20. Mach a Šebestová /pásmo/
21. Neuvěřitelná dobrodružství Italů v Rusku (Eldar Alexandrovič Rjazanov, SSSR / 1973)
22. Ostře sledované vlaky / Rozmarné léto (Jiří Menzel, ČSSR / 1966; Jiří Menzel, ČSSR / 1967)
23. Pan Tau I /pásmo/
24. Pan Tau II /pásmo/
25. Pan Tau III /pásmo/
26. Parohy /pásmo/
27. Poklad hraběte Chamaré (Zdeněk Troška, ČSSR / 1984)

28. Poklad na Stříbrném jezeře (Harald Reinl, SRN / 1962)
29. Potomci a předkové I – II
30. Potomci a předkové III – IV
31. Potomci a předkové V – VI
32. Potomci a předkové VII – VIII
33. Potomci a předkové IX – X
34. Potomci a předkové XI – XII
35. Potomci a předkové XIII – XIV
36. Prodaná nevěsta (Václav Kašlík, ČSSR / 1975)
37. Prodáváč humoru (Jiří Krejčík, ČSSR / 1984)
38. Přátelé z džungle
39. Překvapení /pásmo/
40. Pytláková schovanka (Martin Frič, ČSR / 1949)
41. Robinson Crusoe (Stanislav Govorukhin, SSSR / 1972)
42. Ruslan a Ludmila (Alexandr Ptuško, SSSR / 1972)
43. S čerty nejsou žerty (Hynek Bočan, ČSSR / 1984)
44. Sexmise (Juliusz Machulski, PLR / 1984)
45. Tajemství hradu v Karpatech (Oldřich Lipský, ČSSR / 1981)
46. Tarzan (Christopher Lambert, VB / 1984 – není monopol)
47. Tři oříšky pro Popelku (Václav Vorlíček, ČSSR / 1973)
48. Tři veteráni (Oldřich Lipský, ČSSR / 1983)
49. V tygřích stopách
50. Vinnetou I (Harald Reinl, SRN / 1963)
51. Vinnetou – Rudý gentleman (Harald Reinl, SRN / 1964)
52. Vinnetou – Poslední výstřel (Harald Reinl, SRN / 1965)

1986

1. Agónie – konec Rasputina (Elem Klimov, SSSR / 1981)
2. Bolek a Lolek /pásmo/ (Wladyslaw Nehrebecki ad., PLR, 1964)
3. Brácha za všechny peníze (Stanislav Strnad, ČSSR / 1978)
4. Cesta do hlubin študákovy duše (Martin Frič, ČSR / 1939)
5. Cesta nezištné lásky (Dmitrij Orlovskij, SSSR / 1971)
6. Co je vám, doktore? (Vít Olmer, ČSSR / 1984)
7. Čarovné dědictví (Zdeněk Zelenka, ČSSR / 1985)
8. Dívka na koštěti (Václav Vorlíček, ČSSR / 1971)
9. Do zubů a do srdíčka (Vladimír Drha, ČSSR / 1985)
10. Dorotka /pásmo/
11. Faunovo velmi pozdní odpoledne (Věra Chytilová, ČSSR / 1983)
12. Fešák Hubert (Ivo Novák, ČSSR / 1984)
13. Fontána pre Zuzanu (Dušan Rapoš, ČSSR / 1985)
14. Hra o jablko (Věra Chytilová, ČSSR / 1976)
15. Jak se budí princezny (Václav Vorlíček, ČSSR / 1977)
16. Jako jed (Vít Olmer, ČSSR / 1985)
17. Jonáš a Melicharová (Vladimír Šis, ČSSR / 1986)
18. Kam čert nemůže (Zdeněk Podskalský, ČSR / 1959)
19. Karel Gott
20. Krysař (Jiří Bárta, ČSSR / 1985)
21. Kukačka v temném lese (Antonín Moskalyk, ČSSR / 1984)

22. Láska a holubi (Vladimír Meňšov, ČSSR / 1984)
23. Láska z pasáže (Jaroslav Soukup, ČSSR / 1984)
24. Marečku, podejte mi pero! (Oldřich Lipský, ČSSR / 1976)
25. Medvědi /pásmo/
26. Mladé víno (Václav Vorlíček, ČSSR / 1986)
27. Mrazík (Alexandr Rou, SSSR / 1964)
28. Můj brácha má prima bráchu (Stanislav Strnad, ČSSR / 1975)
29. Oldřich a Božena (Otakar Vávra, ČSSR / 1984)
30. Páni kluci (Věra Plívová – Šimková, ČSSR / 1975)
31. Perinbaba (Juraj Jakubisko, ČSSR / 1985)
32. Pohádky pro nejmenší /pásmo/
33. Pohlad' kočce uši (Josef Pinkava, ČSSR / 1985)
34. Postřižiny (Jiří Menzel, ČSSR / 1980)
35. Pozor na opičky / Zlatá antilopa /pásmo/
36. Prodloužený čas (Jaromil Jiřeš, ČSSR / 1984)
37. Pruhovaná plavba (Vladimír Fetin, SSSR / 1960)
38. Přijď, ať zase omládnou (Hana Pinkavová, ČSSR / 1986)
39. Pyšná princezna (Bořivoj Zeman, ČSR / 1952)
40. Skalpel, prosím (Jiří Svoboda, ČSSR / 1985)
41. Slunce, seno, jahody (Zdeněk Troška, ČSSR / 1984)
42. Starci na chmelu (Ladislav Rychman, ČSSR / 1964)
43. Šest medvědů s Cibulkou (Oldřich Lipský, ČSSR / 1972)
44. Tísňové volání (Miloš Zábranský, ČSSR / 1985)
45. Vabank II (Juliusz Machulski, PLR / 1985)
46. Velký hráč (Sylwester Chęcinski, PLR / 1983)
47. Vesničko má, středisková (Jiří Menzel, ČSSR / 1985)
48. Video výběr I /pásmo/
49. Výjimečná situace (Jaromír Borek, ČSSR / 1985)
50. Zahrada /pásmo/ (Břetislav Pojar, ČSSR / 1974)
51. Zastihla mě noc (Juraj Herz, ČSSR / 1985)

1987

1. Zapomeňte na Mozarta (Miloslav Luther, SRN / ČSSR / 1985)
2. Vlčí bouda (Věra Chytilová, ČSSR / 1985)
3. Vrchní, prchni! (Ladislav Smoljak, ČSSR / 1980)
4. Velká filmová loupež (Oldřich Lipský, ČSSR / 1986)
5. Veselé vánoce přejí chobotnice (Jindřich Polák, ČSSR / 1986)
6. Tři vejce do skla (Martin Frič, ČSR / 1937)
7. Tichá radost (Dušan Hanák, ČSSR / 1985)
8. Smrt krásných srnců (Karel Kachyňa, ČSSR / 1986)
9. Strategie urychlení
10. Slané cukříky (Eva Štefankovičová, ČSSR / 1985)
11. Sestřičky (Karel Kachyňa, ČSSR / 1983)
12. S tebou mě baví svět (Marie Poledňáková, ČSSR / 1982)
13. Princezna se zlatou hvězdou (Martin Frič, ČSR / 1959)
14. Přezůvky štěstí
15. Pudr a benzin (Jindřich Honzl, ČSR / 1931)
16. Rumburak (Václav Vorlíček, ČSSR / 1984)

17. Papilio (Jiří Svoboda, ČSSR / 1986)
18. Pásla kone na betóne (Štefan Uher, ČSSR / 1982)
19. Pasodoble pre troch (Vlado Balco, ČSSR / 1986)
20. Pavučina (Zdenek Zaoral, ČSSR / 1986)
21. Pěsti ve tmě (Jaroslav Soukup, ČSSR / 1986)
22. Pětka s hvězdičkou (Miroslav Balajka, ČSSR / 1985)
23. Pohádky pod sněhem /pásmo/
24. Poslušně hlásím (Karel Steklý, ČSR / 1957)
25. Můj hříšný muž (Václav Matějka, ČSSR / 1986)
26. Krvavá paní (Viktor Kubal, ČSSR / 1980)
27. Kdo chce zabít Jessii? (Václav Vorlíček, ČSSR / 1966)
28. Klement Gottwald
29. Kocour Mikeš
30. Krajina s nábytkem (Karel Smyczek, ČSSR / 1986)
31. Historie hříchu (Walerian Borowczyk, PLR / 1975)
32. Hyberniáda 1 a 2 /pásmo/
33. Chobotnice z II. Patra (Jindřich Polák, ČSSR / 1986)
34. Já nejsem já (Václav Vorlíček, ČSSR / 1985)
35. Černý šíp (Sergej Tarasov, SSSR / 1985)
36. Discopříběh (Jaroslav Soukup, ČSSR / 1987)
37. Dneska přišel nový kluk (Vladimír Drha, ČSSR / 1981)
38. Dobré světlo (Karel Kachyňa, ČSSR / 1986)
39. Dobrý voják Švejk (Karel Steklý, ČSR / 1956)
40. Dva na koni, jeden na oslu (Jiří Sequens, ČSSR / 1986)
41. Ecce homo Homolka (Jaroslav Papoušek, ČSSR / 1969)
42. Anděl s ďáblem v těle (Václav Matějka, ČSSR / 1983)
43. Antonyho šance (Vít Olmer, ČSSR / 1986)
44. Buldoci a třešně (Juraj Herz, ČSSR / 1981)
45. Byl jednou jeden král (Bořivoj Zeman, ČSR / 1954)
46. Adéla ještě nevečeřela (Oldřich Lipský, ČSSR / 1977)
47. Ach, Karle (Roman Zaluski, PLR / 1985)
48. Baron Prášil (Karel Zeman, ČSSR / 1961)
49. Černý Petr (Miloš Forman, ČSSR / 1963)
50. Dáma na kolejích (Ladislav Rychman, ČSSR / 1966)
51. Dařbuján a Pandrhola (Martin Frič, ČSR / 1959)
52. Hauři (Julius Matula, ČSSR / 1987)
53. Hej rup! (Martin Frič, ČSR / 1934)
54. Jáchyme, hoď ho do stroje (Oldřich Lipský, ČSSR / 1974)
55. Jak básníkům chutná život (Dušan Klein, ČSSR / 1987)
56. Jak utopit dr. Mráčka (Václav Vorlíček, ČSSR / 1974)
57. Jára Cimrman, ležící, spící (Ladislav Smoljak, ČSSR / 1983)
58. Kalamita (Věra Chytilová, ČSSR / 1981)
59. Léto s kovbojem (Ivo Novák, ČSSR / 1976)
60. Limonádový Joe (Oldřich Lipský, ČSSR / 1964)
61. Malá čarodějnice /pásmo/
62. Mám ráda netopýry (Grzegorz Warchol, PLR / 1986)
63. Matěji, proč tě holky nechtějí? (Milan Muchna, ČSSR / 1981)
64. Nezbedný bakalář (Otakar Vávra, ČSR / 1946)
65. Noc na Karlštejně (Zdeněk Podskalský, ČSSR / 1973)
66. O princezně Jasněnce a létajícím ševci (Zdeněk Troška, ČSSR / 1987)

67. Praha – neklidné srdce Evropy (Věra Chytilová, ČSSR / 1984)
68. Proč? (Karel Smyczek, ČSSR / 1987)
69. Rozpuštěný a vypuštěný (Ladislav Smoljak, ČSSR / 1984)
70. Rusalka (Václav Kašlík, ČSSR / 1962)
71. Sladké hry minulého léta (Juraj Herz, ČSSR / 1969)
72. Slavnosti sněženek (Jiří Menzel, ČSSR / 1983)
73. Sněženky a machři (Karel Smyczek, ČSSR / 1982)
74. Svět patří nám (Martin Frič, ČSR / 1937)
75. To neznáte Hadimršku (Karel Lamač, Martin Frič, ČSR / 1931)
76. Třetí princ (Antonín Moskalyk, ČSSR / 1982)
77. Mach a Šebestová k tabuli (Miloš Macourek, ČSSR / 1985)
78. Majster kat (Paľo Bielik, ČSSR / 1966)
79. Malá mořská víla (Karel Kachyňa, ČSSR / 1976)
80. Pane, vy jste vdova! (Václav Vorlíček, ČSSR / 1970)

1988

1. Šašek a královna (Věra Chytilová, ČSSR / 1987)
2. Katapult (Jaromil Jireš, ČSSR / 1983)
3. Hvězda zvaná Pelyněk (Martin Frič, ČSR / 1964)
4. Nejistá sezóna (Ladislav Smoljak, ČSSR / 1987)
5. Řetěz (Jiří Svoboda, ČSSR / 1981)
6. Metráček (Josef Pinkava, ČSSR / 1971)
7. Bony a klid (Vít Olmer, ČSSR / 1987)
8. Temné slunce (Otokar Vávra, ČSSR / 1980)
9. Smrt stopařek (Jindřich Polák, ČSSR / 1979)
10. Drahé tety a já (Zdeněk Podskalský, ČSSR / 1974)
11. Splétání gordického uzlu (Karel Maršálek, ČSSR / 1988)
12. Pokání (Tengiz Abuladze, SSSR / 1984)
13. Kulový blesk (Ladislav Smoljak, Zdeněk Podskalský, ČSSR / 1978)
14. Dým bramborové natě (František Vlácil, ČSSR / 1976)
15. Na samotě u lesa (Jiří Menzel, ČSSR / 1976)
16. Světáci (Zdeněk Podskalský, ČSSR / 1969)
17. Zánik samoty Berhof (Jiří Svoboda, ČSSR / 1983)
18. Muž z Acapulca (Philippe de Broca, Francie / 1973)
19. Muž z Hongkongu (Philippe de Broca, Francie / 1965)
20. Cartouche (Philippe de Broca, Francie / 1962)
21. Grand restaurant pana Septima (Jacques Besnard, Francie / 1966)
22. Borsalino a spol. (Jacques Deray, Francie / 1974)
23. 100 dní v Palermu (Giuseppe Ferrara, Itálie / 1984)
24. Četník se žení (Jean Girault, Francie / 1968)
25. Četník ve výslužbě (Jean Girault, Francie / 1970)
26. Četník a mimozemšťané (Jean Girault, Francie / 1979)
27. Divadlo na provázku, Divadlo Drak /divadelní záznamy/
28. Šapitošou, Kaskadéři /záznam/
29. Svatý rok (Jean Girault, Francie / 1976)
30. Panna nebo orel (Nanni Loy, Itálie / 1982)
31. Dobrodruzi (Robert Enrico, Francie / 1967)
32. Specialisté (Patrice Leconte, Francie / 1985)

33. Takové krásné městečko (Etienne Périer, Francie / 1979)
34. Panelstory aneb Jak se rodí sídliště (Věra Chytilová, ČSSR / 1979)
35. Straka v hrsti (Juraj Herz, ČSSR / 1983)
36. Didi na plný plyn (Wigbert Wicker, SRN / 1986)
37. Smrt v jezeře
38. Tři dny Kondora (Syney Pollack, USA / 1975)
39. Stíny horkého léta (František Vláčil, ČSSR / 1977)
40. Božská Ema (Jiří Krejčík, ČSSR / 1979)
41. Zítřka vstanu a opařím se čajem (Jindřich Polák, ČSSR / 1977)
42. Konec agenta W4C prostřednictvím psa pana Foustky (Václav Vorlíček, ČSSR / 1967)
43. U pokladny stál (Karel Lamač, ČSR / 1939)
44. Funebrák (Karel Lamač, ČSR / 1932)
45. Jen ho nechte, ať se bojí (Ladislav Rychman, ČSSR / 1977)
46. Bar s telefonem (Claude Barrois, Francie / 1980)
47. Kam, pánové, kam jdete? (Karel Kachyňa, ČSSR / 1987)
48. Kamarád do deště (Jaroslav Soukup, ČSSR / 1988)
49. Velká sýrová loupež (Václav Bedřich, ČSSR / 1986)
50. Patnáctiletý kapitán Pilgrimu (Lev Durov, SSSR / 1986)
51. Hody (Andrej Lettrich, ČSSR / 1987)
52. Obžalovaný (Ján Kadár, Elmar Klos, ČSSR / 1964)
53. Anděl svádí ďábla (Václav Matějka, ČSSR / 1988)
54. Pytel blech (Věra Chytilová, ČSSR / 1962)
55. Moře začíná za vsí (Zdeněk Flidr, ČSSR / 1987)
56. Nefňukej, veverka! (Věra Plívová-Šimková, ČSSR / 1988)
57. Můj nejmilejší klaun (Oleg Menšikov, SSSR / 1986)
58. Dům pro dva (Miloš Zábranský, ČSSR / 1988)
59. Sedm hladových (Karel Smyczek, ČSSR / 1988)
60. Hrátky s čertem (Josef Mach, ČSR / 1956)
61. Morgiana (Juraj Herz, ČSSR / 1972)
62. Údolí krásných žab (Jiří Hanibal, ČSSR / 1973)
63. Garáž (Eldar Alexandrovič Rjazanov, SSSR / 1979)
64. Zrada a pomsta (Kangyu Zhou, Čína / 1986)
65. Planeta pokladů (Rumen Petkov, BLR / 1982)
66. Čarodějův učeň (Karel Zeman, ČSSR / 1977)
67. Posádka v ohrožení (Aleksandr Mitta, SSSR / 1980)
68. Městečko na dlani (Václav Binovec, ČSR / 1942)
69. Stvoření světa (Eduard Hofman, ČSR / 1957)
70. Líbá, máma (János Rózsa, MLR / 1986)
71. Velká generace (Ferenc András, MLR / 1985)
72. Jsem proti
73. Vyšší princip (Jiří Krejčík, ČSSR / 1960)
74. Lelíček ve službách Sherlocka Holmese (Karel Lamač, ČSR / 1932)
75. Petrolejové lampy (Juraj Herz, ČSSR / 1971)
76. Válka policajtů (Robin Davis, Francie / 1979)
77. Tři mušketýři (Bernard Borderie, Francie / 1961)
78. C. k. dezertéri I. (Janusz Majewski, PLR / 1986)
79. C. k. dezertéri II. (Janusz Majewski, PLR / 1986)
80. Trhák (Zdeněk Podskalský, ČSSR / 1980)
81. Kinoklip /pásmo/

1989

1. O zatoulané princezně (Antonín Kachlík, ČSSR / 1987)
2. Stupně poražených (Julius Matula, ČSSR / 1988)
3. Sladké hry minulého léta (Juraj Herz, ČSSR / 1969)
4. Bolek a Lolek na Divokém Západě (Stanislaw Dulz, PLR / 1986)
5. Už zase skáču přes kaluže (Karel Kachyňa, ČSSR / 1970)
6. Mág (František Vlácil, ČSSR / 1987)
7. Hoří, má panenko (Miloš Forman, ČSSR / 1967)
8. Pod dozorem
9. Samotář (Roman Balajan, SSSR / 1977)
10. Místo zločinu (André Téchiné, Francie / 1986)
11. Poslední císař (Bernardo Bertolucci, VB / 1987)
12. Podivná policie (Michel Vianey, Francie / 1985)
13. Benátská noc (Mauro Bolognini, Itálie / 1986)
14. David Bowie /záznam koncertu/
15. Jonatana a čarodějnice
16. Příběh
17. Rocková vlna
18. Scaramouche (Antonio Isasi-Isasmendi, Itálie / 1963)
19. Tři mušketýři, II. Díl (Bernard Borderie, Francie / 1961)
20. Víím, že víš, že víím (Alberto Sordi, Itálie / 1982)
21. Ginger a Fred (Federico Fellini, Itálie / 1986)
22. Vabank (Juliusz Machulski, PLR / 1981)
23. Zelená kobra (Werner Herzog, SRN / 1987)
24. Band Is Back
25. Guess Who
26. Dva výtečníci (Enzo Barboni, Itálie / 1976)
27. Kobra (George P. Cosmatos, USA / 1986)
28. Jsem nesmělý, ale léčím se (Pierre Richard, Francie / 1978)
29. A loď pluje (Federico Fellini, Itálie / 1983)
30. Kaos (Vittorio Taviani, Itálie / 1984)
31. Padre padrone (Vittorio Taviani, Itálie / 1977)
32. Cukr, med a feferonka (Sergio Martino, Itálie / 1980)
33. Obchod na korze (Ján Kadár, ČSSR / 1965)
34. Vlk a beránek (Francesco Massaro, Itálie / 1980)
35. Zvláštní den (Ettore Scola, Itálie / 1977)
36. Promiň, že je to málo (Marco Vicario, Itálie / 1982)
37. Rockparáda 88
38. Zapomenutá melodie pro flétnu (Eldar Pyazanov, SSSR / 1988)
39. Rush-Through the Camera Exe
40. Long Ryders
41. Beat Farmers: Live from L.A.
42. Lee Auron: Live from London
43. Magnum: Live from London
44. U. F. O.: The Misdemeanor Tour Live
45. Golden Earring – Live from Twilight Zone
46. Kid Creole and Coco-Nuts: The Leisure Tour
47. Rush – Exit ... Stage Left

48. Sladký život (Federico Fellini, Itálie / 1960)
49. Smělé inkognito (Mario Siciliano, Itálie / 1972)
50. Charleston (Marcello Fondato, Itálie / 1977)
51. Vlak do Hollywoodu (Radoslaw Piwowarski, PLR / 1987)
52. Sbohem, parto z mojí čtvrti
53. Chladné léto roku 1953 (Aleksandr Proshkin, SSSR / 1988)
54. Assa (Sergei Solovyov, SSSR / 1987)
55. Absolvent (Mike Nichols, USA / 1967)
56. Kladivo na čarodějnice (Otakar Vávra, ČSSR / 1969)
57. Stará panna (Jean-Pierre Blanc, Francie / 1972)
58. Ja milujem, ty miluješ (Dušan Hanák, ČSSR / 1980)
59. Oznamuje se láskám vašim (Karel Kachyňa, ČSSR / 1988)
60. Dobří holubi se vracejí (Dušan Klein, ČSSR / 1988)
61. Veverka a kouzelná mušle (Věra Plívová-Šimková, ČSSR / 1988)
62. Prokletí domu Hajnů (Jiří Svoboda, ČSSR / 1988)
63. Zvířata ve městě (Václav Křístek, ČSSR / 1989)
64. Past na kočky (Béla Ternovszky, MLR / 1986)
65. Princ Zaječí srdce (Gunter Friedrich, NDR / 1987)
66. Krása neřesti (Živko Nikolič, Jugoslávie / 1986)
67. Policajt v Africe (Steno, Itálie / 1978)
68. Miliónový brouk (Steno, Itálie / 1979)
69. Vrah skrývá tvář (Petr Schulhoff, ČSSR / 1966)
70. Balada pro banditu (Vladimír Sís, ČSSR / 1978)
71. Rockfest 87
72. Krátká setkání s Charliem Chaplinem I.
73. Krátká setkání s Charliem Chaplinem II.
74. Krátká setkání s Charliem Chaplinem III.
75. Krátká setkání s Charliem Chaplinem IV.
76. Krátká setkání s Charliem Chaplinem V.
77. Tři chlapi v chalupě (František Filip, ČSSR / 1962)
78. Pěnička a Paraplíčko (Jiří Sequens, ČSSR / 1970)
79. Malá Věra (Anatoli Vasilyev, SSSR / 1988)
80. Komisařka (Aleksandr Askoldov, SSSR / 1967)
81. Četník v New Yorku (Jean Girault, Francie / 1965)
82. Četník ze Saint Tropez (Jean Girault, Francie / 1964)
83. Aféra Concorde (Ruggero Deodato, Itálie / 1979)
84. Král komiků (Vladimír Sís, ČSSR / 1963)
85. Intimní osvětlení (Ivan Passer, ČSSR / 1965)
86. Prachy v prachu (Edouard Molinaro, Francie / 1982)
87. Lidový román (Mario Monicelli, Itálie / 1974)
88. Bez motivu (Philippe Labro, Francie / 1971)
89. Já už budu hodný, dědečku! (Petr Schulhoff, ČSSR / 1978)
90. Malý Bobeš ve městě (Jan Valášek, ČSSR / 1962)
91. Holka na zabití (Juraj Herz, ČSSR / 1975)
92. Honzíkova cesta (Milan Vošmik, ČSR / 1956)
93. Jak se točí Rozmarýny (Věra Plívová-Šimková, ČSSR / 1977)
94. Poutníci (Zdeněk Zaoral, ČSSR / 1989)
95. Zabou (Hajo Gies, SRN / 1987)
96. Legenda o zlaté perle (Teddy Robin Kwan, Hong Kong / 1985)
97. Byt se žlutým kobercem (Carlo Lizzani, Itálie / 1982)

98. Přízrak lásky (Dino Risi, Itálie / 1981)
99. Kool and the Gang: Tonight
100. Jogn Cougar Mellencap
101. Rod Steward: Tonight He's Yours
102. Šimon a Matouš jedou na riviéru (Giuliano Carnimeo, Itálie / 1975)
103. Dědictví Ferramontiů (Mauro Bolognini, Itálie / 1976)
104. Vražda na úrovni (Bob Clark, VB / 1979)
105. Moji přátelé II. (Mario Monicelli, Itálie / 1982)
106. Casanova 70 (Mario Monicelli, Itálie / 1965)
107. Lev v zimě (Anthony Harvey, VB / 1968)
108. Cesta rajské smrti (Enzo G. Castellari, Itálie / 1977)
109. Bláznivá mise I (Eric Tsang, Hong Kong / 1982)
110. Bláznivá mise II (Eric Tsang, Hong Kong / 1983)
111. Bláznivá mise IV (Ringo Lam, Hong Kong / 1986)
112. Slunce, seno a pár facek (Zdeněk Troška, ČSSR / 1988)
113. Bože, jak hluboko jsem klesla! (Luigi Comencini, Itálie / 1974)
114. Rolling Stones: Let's Spend the Night Together
115. Olivia Newton-John: Live
116. Ryllye Monte Carlo 87, Rallye Akropolis
117. Rallye RAC 87, Rally Bohemia
118. Věci života (Claude Sautet, Francie / 1970)
119. Léčba šokem (Alain Jessua, Francie / 1973)
120. Černý korzár (Sergio Sollima, Itálie / 1976)
121. Rozvod po italsku (Pietro Germi, Itálie / 1961)
122. Bonnie a Clyde po italsku (Steno, Itálie / 1982)
123. Ronja – dcera loupežníka (Tage Danielsson, Švédsko / 1984)
124. Odumírání lásky (Enrico Maria Salerno, Itálie / 1978)
125. Sedím na konáři (Juraj Jakubisko, ČSSR / 1989)
126. Čas sluhů (Irena Pavlásková, ČSSR / 1989)
127. F. T. na cestách
128. Svatba jako řemen (Jiří Krejčík, ČSSR / 1967)
129. Prožít si své peklo (André Cayatte, Francie / 1977)
130. Příběh lásky (Francesco Maselli, Itálie / 1986)
131. Vůně ženy (Dino Risi, Itálie / 1974)
132. Bazén (Binka Zhelyazkova, BLR / 1977)
133. Ledová nádra (Georges Lautner, Francie / 1974)
134. Poslední leč (Vladimír Sís, ČSSR / 1981)
135. Černá punčocha (Otakar Fuka, ČSSR / 1987)
136. Příběh '88 (Zuzana Zemanová-Hojdová, ČSSR / 1989)
137. První láska (Dino Risi, Itálie / 1978)
138. Žena pro tři muže (Jaroslav Papoušek, ČSSR / 1979)
139. Čokoládoví čmuchalové (Jiří Menzel, SRN / 1985)
140. Muži (Doris Dorrie, SRN / 1985)
141. Únos aut (Wigbert Wicker, SRN / 1980)
142. Chorus line (Richard Attenborough, USA / 1985)
143. Úder otevřenou dlaní (Huaxun Zhang, Čína / 1983)
144. Kouzelný cop (Zien Zhang, Čína / 1986)
145. Jonáš II., aneb Jak je důležité mít Melicharovou (Vladimír Sís, ČSSR / 1988)
146. Deník pro mé děti (Márta Mészáros, MLR / 1982)
147. Deník pro mé lásky (Márta Mészáros, MLR / 1987)

148. Další pohádka Šeherezády
 149. Romulus a Remus (Sergio Corbucci, Itálie / 1961)
 150. Mona Lisa (Neil Jordan, VB / 1986)
 151. Manaos (Alberto Vázquez Figueroa, Španělsko / 1978)

6.2. Příloha 2 – Neúplný seznam videoprogramů vydaných Supraphonem v letech 1986 - 1989

Kat. čís.	Název obch.	(P)
14 0001-2	Jak vytrhnout velrybě stoličku - Jak dostat tatínka do polepšovny	1986
14 0002-2	Dvořák, J. Maxipes Fík	1986
14 0003-2	Mach a Šebestová	1986
14 0005-2	Smetana, B./Janáček, L. Smyčcový kvartet č. 1 e moll, Z mého života - Smyčcový kvartet č. 1, Z podnětu L.N.Tolstého Kreutzerovy sonáty	1986
14 0016-2	Porta '86. Písničky festivalu folkové, trampské a country hudby	1986
14 0027-2	Čtvrtek, V. O hajném Robátkovi a jelenu Větrníkovi	1986
14 0029-2	Co takhle svatba, princí	1986
14 0006-2	Smetana, B. Prodaná nevěsta	1987
14 0007-2	Aerobic	1987
14 0008-2	Čtyřicítká v Lucerně / David, M., Laufer, J., Neckář, V., ...	1987
14 0010-2	Hubač, J. Nezralé maliny	1987
14 0013-2	Zpívající housle	1987
14 0017-2	Televizní inscenace s Janem Werichem	1987
14 0018-2	Uhlíř, J./Šíp, K. Šíp a Uhlíř v Galasuperšou	1987
14 0022-2	Semafor Dobře placená procházka - Recitál	1987
14 0023-2	S+H U Spejbla a Hurvínka	1987
14 0024-2	Čtvrtek, V. O loupežníku Rumcajsovi	1987
14 0025-2	Nepil, F. Makový mužíček	1987
14 0026-2	Rákosníček	1987
14 0028-2	Čtvrtek, V. Pohádky z mechu a kapradí	1987
14 0032-2	Národní umělec Miloš Kopecký v televizi	1987
14 0037-2	Pražský komorní balet Pavla Šmoka	1987
14 0038-2	Skippy	1987
14 0004-2	Pan Tau	1988
14 0012-2	Ryba, J.J. Česká mše vánoční	1988
14 0014-2	Gott, K. Story	1988
14 0015-2	Videoalbum '87	1988
14 0020-2	Možná přijde i kouzelník	1988
14 0021-2	Televarieté	1988
14 0031-2	Domeček u tří koťátek	1988
14 0035-2	Hity roku '87	1988
14 0036-2	Dvořák, A./Janáček, L./ Holoubek - Taras Bulba - Mša glagolskaja	1988
14 0041-2	Leoš Janáček. Dokument o životě a díle	1988
14 0043-2	Gott, K. Dny zázraků a přání. Vánoce v písních Karla Gotta	1988
14 0045-2	Koncert slavíků	1988
14 0050-2	Pavel, O. Zlatí úhoři	1988
14 0051-2	Rottrová, M. Divadélko pod věží	1988
14 0052-2	Dvořák, J. Bob a Bobek - králíci z klobouku	1988
14 0053-2	Divadlo Jára Cimrmana Dlouhý, Široký a Krátkozraký / Smoljak, L., Svěrák, Z., ...	1988
14 0055-2	Komik a jeho svět / Futurista, F., Rašilov, S., Marvan, J., Burian, V., Werich, J., ...	1988

14 0062-2	Komik a jeho svět 2	1988
14 0030-2	Divadlo Jára Cimrmana Dobytí severního pólu	1989
14 0033-2	Smetana,B. Smyčcové kvartety	1989
14 0047-2	Klokočí. Semaforské písničky Suchého a Šlitra	1989
14 0056-2	Verdi,G. Aida	1989
14 0060-2	Zajíc v pytli	1989
14 0061-2	Černobílé perličky	1989
14 0063-2	Čapek,K. Zločin v chalupě - Jasnovidec	1989
14 0064-2	Pohádky ze Studia Kamarád	1989
14 0065-2	Jůhele	1989
14 0066-2	Ricky Nelson a Fats Domino	1989
14 0067-2	Z televizních večerníčků	1989
14 0068-2	Dvořák,A. Requiem, op. 89	1989
14 0070-2	Angličtina pro vás - Follow Me	1989
14 0075-2	Karafiát,J. Broučci	1989
14 0077-2	Hity roku 1988	1989
14 0078-2	Mládek,I./Svěrák,Z. Decimalno kamo	1989
14 0079-2	Verdi,G. Rigoletto	1989
14 0081-2	FRI FI PI. Fričovy filmové písničky	1989
14 0083-2	Lada,J. O chytré kmotře lišce	1989
14 0088-2	Neruda,J. Malostranské povídky	1989
14 0094-2	Čapek,K. Dášeňka	1989
14 0095-2	Ponchielli,A. La Gioconda	1989
14 0096-2	Rossini,G. La Gazza Ladra. Opera o 2 dějstvích	1989
14 0097-2	Čechura,R. Zmatky kluka Zmatlíka	1989
1 410 102	Bach,J.S., Buxtehude,D. Skladby pro varhany/Otfried Miller	1967
1 410 112	České, moravské a slovenské varhany	1968
1 420 102	Pergolesi G.B. La serva padrona	1967
1 420 112	Havelka,S. Heptameron. Symfonický poem / Boháčová, Linhartová, Kyzlink,	1967
1 420 122	Krejčík, Friedl / SFB / Waldhans	1967
	Bach J.S. Moteta	1967

6.3. Příloha 3 – Počet videotitulů dle data vzniku, vydaných ÚPF v letech 1985 – 1989.

Rok výroby	r. 1985	r. 1986	r. 1987	r. 1988	r. 1989
1931			2		
1932	1			2	
1933					
1934			1		
1935					
1936					
1937			2		
1938					
1939	1	1		1	
1940	1				
1941					
1942				1	
1943					
1944					
1945					
1946			1		
1947					
1948					
1949	1				
1950					
1951	1				
1952		1			
1953					
1954	1		1		
1955	1				
1956			1	1	1
1957			1	1	
1958	1				
1959		1	2		
1960		1		1	1
1961	1		1	1	3
1962	2		1	2	2
1963	2		1		2
1964	2	2	1	2	1
1965	1			1	4
1966	3		3	1	1
1967	1			2	4
1968				1	1
1969			2	1	2
1970			1	1	3
1971		2		2	1
1972	3	1		1	2
1973	2		1	2	1
1974		1	2	2	4
1975	2	2	1	1	2
1976	1	2	2	3	3

1977		1	1	4	8
1978		1		1	7
1979				7	4
1980		1	2	4	4
1981	2	1	4	1	3
1982			4	2	8
1983	2	2	4	3	3
1984	6	8	3	2	2
1985		14	9	2	5
1986		3	14	8	11
1987			5	6	10
1988				6	10
1989					5

6.4. Příloha 4 – Usnesení předsednictva vlády Československé socialistické republiky ze dne 6. března 1985 č. 44

(začíná na další straně)

VLÁDA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY



USNESENÍ

PŘEDSEDNICTVA VLÁDY ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

ze dne 6. března 1985 č. 44

o koncepci rozvoje moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR.

Předsednictvo vlády

po projednání koncepce rozvoje moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR

1. s c h v a l u j e koncepci rozvoje moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR a soubor opatření k zabezpečení jejich výroby, tvorby a užití uvedenou v příloze předložené zprávy a opatření k zabezpečení výroby, tvorby a užití moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR uvedená v příloze;

2. u k l á d á

a) ministrům elektrotechnického průmyslu a zahraničního obchodu, ministru pověřenému řízením Federálního cenového úřadu a místopředsedům vlády ČSSR J. Korčákovi, P. Colotkovi a S. Potáčovi zabezpečit plnění úkolů z opatření uvedených v příloze;

b) místopředsedovi vlády ČSSR J. Obzinovi ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSSR S. Potáčem, J. Korčákem a P. Colotkou a ministrem elektrotechnického průmyslu rozpracovat do 31. 10. 1985 konkrétní úkoly k zajištění rozvoje moderních

audiovizuálních prostředků podložené propočty ekonomické efektivity a celospolečenských přínosů a závěry v mezinárodní spolupráci se socialistickými státy a zahrnout tyto úkoly do plánu 8. pětiletky a do výhledu do roku 1995;

c) ministru elektrotechnického průmyslu a místopředsedům vlády ČSSR J. Korčákovi, P. Colotkovi a J. Obzinovi a a předsedům Československé akademie věd a Slovenské akademie věd vytvořit do 30. června 1985 podmínky pro zařazení úkolů základního výzkumu a úkolu rozvoje vědy a techniky k zabezpečení dalšího rozvoje moderních audiovizuálních prostředků a jejich aplikací v ČSSR;

d) ministru elektrotechnického průmyslu ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSSR J. Korčákem, P. Colotkou, S. Potáčem a J. Obzinou předložit předsednictvu vlády do 31. prosince 1986 kontrolní zprávu o plnění této koncepce doplněnou o uvažovaný rozvoj výroby moderních audiovizuálních prostředků po roce 1990 a propočty ekonomické efektivity zavedení této výroby v ČSSR.

Provedou: místopředsedové vlády ČSSR M. Lúčan, J. Korčák, P. Colotka, J. Obzina a S. Potáč, ministři elektrotechnického průmyslu a zahraničního obchodu, ministr pověřený řízením Federálního cenového úřadu, ústřední ředitelé Československého filmu, Československého rozhlasu a Československé televize a předsedové Československé akademie věd a Slovenské akademie věd.

+ *laco*

VLÁDA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

Příloha

k usnesení předsed-
nictva vlády ČSSR
č. 44/1985

O p a t ř e n í

k zabezpečení výroby, tvorby a užití moderních audiovizuálních
prostředků v ČSSR

I. Videomagnetofon a videokazeta

1. Uzavřít dohodu o zabezpečení výroby videomagnetofonů typu VHS s ministerstvem elektronického průmyslu SSSR.

Termín: 30. 6. 1985

Provedou: ministři elektrotechnického průmyslu a zahraničního obchodu

2. Zabezpečovat postupně dobudování a provoz pracovišť pro přepis a rozmnožování programů na videokazetách ve smyslu schválené koncepce.

Termín: 30. 6. 1986

Provedou: ústřední ředitel Československého filmu ve spolupráci s místopředsedou vlády S. Potáčem a ústřední ředitelé Československé televize a Československého rozhlasu ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSR J. Krčem a vlády SSR P. Hrivňákem

3. Zabezpečit československý trh videokazetami podle schválené koncepce od roku 1985.

Kontrolní termín: 31. 12. 1985

Provedou: ústřední ředitelé Československého filmu a Československé televize ve spolupráci s místopředsedou vlády S. Potáčem a ministry kultury ČSR a SSR, obchodu ČSR a SSR, elektrotechnického průmyslu a zahraničního obchodu

4. Vytvořit podmínky pro zajištění vývoje a výroby videomagnetofonů ve smyslu schválené koncepce v období 8. a 9. pětiletky.

Termín: 31. 12. 1985

Provedou: ministr elektrotechnického průmyslu ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSSR S. Potáčem, J. Korčákem a P. Colotkou

II. Digitální gramofon a deska (systém CD)

1. Vytvořit podmínky pro zajištění vývoje a výroby digitálního gramofonu a digitálních zvukových desek ve smyslu schválené koncepce v období 8. a 9. pětiletky.

Termín: 31. 12. 1985

Provedou: ministr elektrotechnického průmyslu ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSSR S. Potáčem, J. Korčákem a P. Colotkou

VLÁDA ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

- 3 -

2. Zabezpečit od roku 1986 pro československý trh digitální zvukové desky.

Kontrolní termín: 30. 6. 1986

Provedou: ministři kultury
ČSR a SSR ve spolupráci s ministrem
zahraničního obchodu

III. Videogramofon a videodeska

Dopracovat návrh na zabezpečení československého národního hospodářství videogramofony a videodeskami.

Termín: 31. 12. 1986

Provedou: ministr elektrotechnického průmyslu ve spolupráci s místopředsedy vlády ČSSR J. Korčákem, P. Colotkou, S. Potáčem a J. Obzinou

IV. Společné úkoly

1. Stanovit v předstihu cenovou úroveň vyráběných a dovážených moderních audiovizuálních prostředků podle schválené koncepce.

Termín: 30. 6. 1986

Provedou: ministr pověřený řízením Federálního cenového úřadu ve spolupráci s ministry elektrotechnického průmyslu a zahraničního obchodu, ministry kultury ČSR a SSR a ústředními řediteli Československého filmu a Československé televize

2. Připravit a projednat se všemi zainteresovanými resorty návrh na principy spolupráce při vytvoření společensky zdůvodněného systému tvorby a šíření programu a při právním zabezpečení rozvoje a užití moderních audiovizuálních prostředků.

Kontrolní termín: 30. 6. 1985

Provedou: místopředseda vlády
M. Lúčan a ministři
kultury ČSR a SSR
ve spolupráci
s ústředními řediteli
Československého
filmu, Českosloven-
ského rozhlasu a
Československé tele-
vize a ministrem po-
věřeným řízením Fe-
derálního cenového
úřadu

3. Zřídit celostátní ediční radu pro tvorbu a distribuci audiovizuálních programů a zabezpečit její činnost.

Kontrolní termín: 30. 6. 1985

Provedou: místopředsedové vlá-
dy M. Lúčan a J.
Obzina a ministři
kultury ČSR a SSR
v dohodě s ústředními
řediteli Českosloven-
ského filmu, Česko-
slovenského rozhlasu
a Československé te-
levize a ve spolu-
práci s ministry škol-
ství ČSR a SSR a
předsedou Českoslo-
venské akademie věd

6.5. Příloha 5 – Plné znění dokumentu „The Video Revolution in Eastern Europe“

BOX-FOLDER-REPORT: 119-3-55
TITLE: The Video Revolution in Eastern Europe
BY:
DATE: 1987-12-17
COUNTRY: (n/a)
ORIGINAL SUBJECT: RAD Background Report/242

--- Begin ---

RADIO FREE EUROPE Research

RAD Background Report/242
(Eastern Europe)
17 December 1987

THE VIDEO REVOLUTION IN EASTERN EUROPE

This material was prepared for the use of the staff of Radio Free Europe/Radio Liberty.

INTRODUCTION

The modern history of technological advance is strewn with inventions causing discomfort to the communist regimes of Eastern Europe. For one thing, virtually all new gadgets and technical processes-major and minor ones alike-have originated in the West and, therefore, raise the ideological and economic perils of importation. For another, the free world's innovation in communications has repeatedly posed the vexed question of how much technically assisted freedom in the flow of information the communist system can support and permit without undermining its foundation.

The long list of awkward items "adopted" from the West includes audio tape recorders (especially cassette recorders), color television sets, automatic (direct-dial) telephone exchanges, equipment for radio hams, satellite television and radio receivers, word processors and electronic printers, personal computers, and video technology.

In each case, the communist regimes have been slow to introduce the new technology and apply it, unable to manufacture the relevant equipment in sufficient quantities and to an adequate standard, and wary about the inroads that it might make into the official control of information.

The nine papers in this composite report make clear that there are differences among the countries with regard to many of the aspects of video culture that willy-nilly they have started to absorb. The number of recorders, the rate at which ownership is spreading, the availability of tapes from home and abroad, the state of domestic manufacturing, the density of distribution outlets, the government's readiness to respond to the demand, and the extent to which dissidents use video technology, all differ from country to country. At the same time, however, several common factors have emerged.

While retaining misgivings and maintaining restrictions, the communist governments have generally accepted that "the video revolution" in Eastern Europe has started and cannot be reversed. The number of video cassette recorders (VCRs) in Eastern Europe is fast approaching two million, the public is evidently eager to acquire and use the technology, and the general backdrop of modernization and reform does not permit the imposition of a total ban.

In all the countries the governments have taken the first steps in staking out a role for themselves in the burgeoning video culture. They include attempts to manufacture the equipment and to produce ideologically acceptable tapes; the setting up of rental services; holding public video-viewing sessions? levying excise fees on imported material; and a range of measures, some of them repressive, to monitor and limit private initiative.

In the public's mind the video phenomenon is firmly associated with Western technical ingenuity and a Western quality of life. Western equipment is rated far above any locally manufactured equipment, and tapes with Western-made programs (mainly films) are overwhelmingly preferred to domestic ones. Many more people regard the VCR as a medium for importing Western culture (also by recording Western television in regions where it can be received) than as a means of recording domestic television programs for later viewing. The development of video technology is seen as yet another example of communism's failure and the West's superiority.

People in Eastern Europe use video to expand the range of entertainment and culture available to them. The material ranges from high-brow films and cultural programs with a political slant taped from Western television to pornography. Rather than easing access to available material, then, video technology in Eastern Europe largely provides what would otherwise not be available.

The use of video technology to serve political dissent and opposition is still in its early stages. Impressive beginnings have been made in Poland and sporadic attempts have been noted elsewhere. They include the illicit importation of specially made tapes from the West; the dissemination of political programs taped from Western television; video recordings of events on the domestic dissident scene (demonstrations, interviews with leading dissidents, unauthorized performances, such as plays or pop concerts); and, in Poland, the independent production and distribution of tapes. Private video-viewing sessions, which are not necessarily political but contribute to a shared cultural life outside the domain of officially sanctioned activities, are on the increase.

Some people no doubt regard watching Western-made blue movies, thrillers, and spectacular shows as an act of opposition to a regime that does not sanction them. For the time being, however, the political role that the medium might have in a communist country is subordinate to its entertainment value and is likely to remain so. This is perfectly normal. After all, the medium was created to serve the entertainment industry, and people in Eastern Europe cannot be expected to regard it purely as a political weapon. They, too, want to amuse themselves; and the political dimension of watching video recordings is largely a consequence of the abnormal conditions in which they live.

Vladimir V. Kusin

BULGARIA

When video equipment first began to appear in Bulgaria, the regime was faced with an ideological challenge through its rapid spread¹; but it recognized the new medium's potential immediately and tried to exploit it for its own ends.² The authorities reacted nervously to the proliferation of private showings of pirated video tapes, and several people were imprisoned for running unauthorized video businesses. In 1981 the regime attempted to take the situation in hand by sponsoring official video clubs,³ and today there are several hundred of them throughout the country as well as 45 video shops selling or renting more than 500 Bulgarian and foreign video films.⁴ A film on a video cassette costs between 40 and 100 leva to buy or 1 to 4 leva a day to rent,⁵ and a video cassette recorder (VCR) costs up to 4,500 leva.⁶ (The leva-dollar exchange rate is officially about 1:1 but on the black market it is 6:1. The average monthly wage is said to be 220 leva.)

The government's first attempt to gain control over the new medium was in 1982, when a specialized state enterprise, Videofilm, was established and attached to the Bulgarian Cinematographic Trust. This proved, however, to be counterproductive; and a series of frequent reorganizations followed.⁷ Today prerecorded video tapes are produced by the Orfev Economic Enterprise.^[8]

By mid-1985 a law was issued to regulate the "import, export, registration, and distribution of video equipment and video products by private persons and legal entities."⁹ This is believed to be the first legislation of its kind in Eastern Europe. The most important point of the law is that all imported video recorders must be registered. Imported video tapes can be kept by the customs officials for up to two weeks to make certain that they conform to Article 6, paragraph 1, which stipulates that "The import of video products whose contents contradict the socialist social order or are offensive to socialist morals is forbidden." The loose definition of "forbidden video products" opens the door to arbitrary decisions.

The penalties for violating the regulations are relatively mild (fines of up to 50 leva), but the law notes that violations might be prosecuted under other, unspecified laws. An earlier warning by Supreme Court Deputy Chairman Ivan Palazov sheds light on what might have been meant by "other laws":

Some people hide [imported video recorders and cassettes] when going through customs . . . , an offense punishable by law with a prison term of up to 6 years and a fine of up to 2,000 leva. . . . Selling or giving [imported video recorders and cassettes] as a present is considered an act of illegal trade and is punishable by up to three years in prison. . . . Showing pornographic films or films that foment agitation against the state . . . carries an even graver penalty.^[10]

Video recorders bought in Bulgaria by private citizens or by legal bodies for leva or hard currency are automatically registered by the shops. The purpose of the legislation on video equipment is political and ideological control. Speaking on the subject, Georgi Yordanov, Chairman of the Committee on Culture, noted that "The 'video wave' has not passed this country by. . . . The ideological subversion of imperialism is gaining more and more momentum, and all this poses an immense and important challenge to us."^[11]

The most recent available official data estimate the number of privately owned video recorders to be "about 50,000."¹² The regime appears disconcerted over its inability so far to control what is being watched at home by people with access to video recorders. The drive against the video wave in Bulgaria is, however, only part of a much wider, coordinated campaign to counteract Western influences on youth and is, of course, ironic in an era of professed "openness."

Bulgarian Section

1 See Bulgarian Situation Report/3, Radio Free Europe Research, 15 February 1984, item 2.

2 Ibid., no. 13, 10 October 1984, item 1.

3 Narodna Mladezh, 13 May 1983.

4 Narodna Kultura, no. 27, 3 July 1987; and Otechestven Front, 4 September 1987.

5 Narodna Kultura, nos. 52 and 27, 27 December 1985 and 3 July 1987, respectively; and Zemedelsko Zname, 6 September 1986.

6 Narodna Kultura, no. 31, 31 July 1987.

7 See Bulgarian SR/8, RFER, 29 June 1985, item 6.

8 Darzhaven Vestnik, no. 54, 11 July 1986.

9 Ibid., no. 47, 18 June 1985.

10 Otechestven Front, 3 January 1985.

11 Narodna Kultura, no. 38, 21 September 1984.

12 Otechestven Front, 14 April 1987.

CZECHOSLOVAKIA

Estimates of how many VCRs there are in Czechoslovakia differ greatly. The actual number is likely to be around 150,000.

Because the production of Czechoslovak-made VCRs started only recently, most of those owned in the country were imported legally or illegally from abroad or acquired in special hard-currency stores (TUZEX). The prices are very high, varying between 15,000 and 40,000 koruny. VCRs acquired on trips to the West are generally valued by border officials at about 20,000 Koruny, and the buyer has to pay 30% of this estimate in duty.

Videocameras, which are valued at between 15,000 and 35,000 Koruny, cost almost the equivalent of a car, if one adds the 30% duty. For a worker who lives only on his average income of 2,946 Koruny a month, the buying of video equipment is therefore largely unrealistic.

The policy behind the production of VCRs in Czechoslovakia remains as unclear as that behind the production of color television sets. Because of the low standard of Soviet technology, cooperation with the Soviet Union did not appear attractive; and Czechoslovakia eventually decided to cooperate with the West in this field. Agreement with the West German companies Siemens and Grundig could not be reached, however. Since 1983 Czechoslovakia has been assembling small numbers of VCRs (200 in 1983, 600 in 1984) from components delivered by the Dutch company Philips. In 1985 the two parties concluded an agreement on further cooperation; and that year Czechoslovakia assembled 1,600 VCRs from Philips parts and in 1986, 12,000. According to another source, 15,000 VCRs were assembled in 1986 and between 15,000 and 20,000 should be produced in 1987.

In order to boost the production of VCRs, the joint-stock company AVEX was established on 14 April 1987, apparently also as a result of public pressure for more VCRs. TESLA Consumer Electronics Bratislava owns 70% of the shares, Philips 20%, and the Czechoslovak foreign trade company Transakta 10%. Philips, however, is not selling licenses to AVEX but treating it as a subsidiary, which means that AVEX will have "all doors open to Philips," as one daily put it.[2] The Dutch company will, indeed, provide all the means of production and the necessary technology. Production will start in 1988 and the goal for that year will be 100,000 VCRs. Again, the VCRs will initially only be assembled from parts delivered by the Austrian subsidiary of Philips, Ostimpex, but in 1993 some 500,000 VCRs should actually be produced in Bratislava.[3] The share of Czechoslovak-made parts will be gradually increased. The lion's share of the production, however, is for export, both to Western and other socialist countries. Only 30,000 will be sold in 1988 in Czechoslovakia; and even by 1990, when production should be much higher, the figure will be only 60,000.[4]

There are also, however, plans for the production of VCRs in cooperation with the Soviet Union, Hungary, and Poland, beginning in 1989.[5] This teamwork has been made possible by a module-type videorecorder known as the VM 6465. The components for this uniform system could be produced in any of these countries. An agreement with the Soviet Union has probably been signed already, the others will follow.[6]

As far as video cassettes are concerned, there were originally no plans to produce them at all. They had to be imported and were sold for between 390 and 690 koruny, depending on their length. Finally, however, the authorities decided to produce them after all. In 1987 the Czechoslovak Film Laboratories Barrandov will have produced in their Gottwaldov branch some 80,000 cassettes varying in length from 30 to 180 minutes (180-minute-long cassettes will cost 230 koruny). At the moment they are being assembled from imported parts, but again the share of Czechoslovak-made parts will gradually be increased. It is planned to produce 150,000 tapes in Czechoslovakia in 1988. No plans to produce video cameras have been announced.

It seems that officials have been reluctant to increase the production of video equipment and cassettes for ideological reasons. The authorities obviously fear losing their control of information. Tapes are being imported (or rather smuggled) into the country from the West, and many owners of VCRs record television programs from West Germany and Austria, which can be received in parts of Czechoslovakia. The authorities regard this as "ideological subversion" or, as Rude Pravo put it, "Video is simply a powerful weapon."⁷ This explains why the authorities are anxious to control video strictly.

They are attempting to stem the tide with measures based on governmental decree No. 44 of March 1984, which stipulates that the production of and trade in video cassettes is to be controlled by the two national Ministries of Culture and Czechoslovak Television. Another attempt to control the great interest in video technology, particularly among the young, and to use it for ideological purposes has been through the creation of video clubs and so-called videotheques (where people dance to music video cassettes), and its application in party-sponsored political education. Permission to set up these organizations, however, can only be given by the local authorities and is never given to individuals. In this way, officials hope, video technology might, after all, become an "important aid in the organization of the cultural and educational activities of the young."⁸

According to the Program for the Development of Audiovisual Technology agreed upon by the government, the distribution of recorded video cassettes will be in the hands of the Czechoslovak State Film enterprise and Supraphon and Opus, which are sponsored by the Czech and Slovak Ministries of Culture, respectively. A network of shops for the renting of video cassettes is to be set up (initially, one for each region); later, they will also sell video cassettes. ⁹

F. P.

1 Praca, 2 July 1987, pp. 1 and 2.

2 Vecernik, 2 April 1987, p. 3.

3 Tribuna, 12 August 1987, p. 6.

4 Hlas Ludu, 18 September 1987, p. 2.

5 Ibid., 18 August 1987, p. 2.

6 Vecernik, 21 April 1987, p. 3.

7 Rude Pravo, 11 October 1987, p. 5.

8 Vecerni Praha, 4 August 1987, p. 6.

9 Rude Pravo, 11 October 1987, p. 5.

ESTONIA

Much of the video material available in Estonia is recorded from Finnish television, broadcast from Helsinki, only 60 miles across the Gulf of Finland from Tallinn. Helsinki's two television channels, which take much of their evening programming from foreign sources (mainly American and West German productions) and carry them in the original language with Finnish subtitles, provide northern Estonia with virtually unhindered access to everything from rock videos and soft pornographic films to "Dallas" and "Miami Vice," "Masterpiece Theater," and Royal Shakespeare Company productions, programs that even Estonia's large Russian population, not able to take advantage of Estonian's linguistic affinity with Finnish, can understand.

This inevitably leads to black-marketing in video material; and Estonia is the first stage in a black-market network for the distribution of video cassettes that extends to Leningrad and via Moscow throughout the rest of the Soviet Union. Together with Kaliningrad Oblast in the Russian Soviet Federated Socialist Republic, which has access to Western films and programs shown on Polish television, Estonia is the major source of domestically recorded foreign video material in the USSR. Because anti-Soviet material is not shown on Finnish television, Estonians cannot record from it films such as "Rambo" or "Red Dawn," but it nevertheless allows Soviet citizens access to Western television programs that it would be impossible for them to see otherwise.

Other Unofficial Video Cassettes. Although much of the unofficial video network in Estonia deals in unavailable Western films, there are indications that video has made an appearance among dissident circles: at least one Estonian dissident video film has arrived in the West (apparently made in collaboration with Latvian dissidents) and Estonian dissident circles also apparently filmed the demonstration in Tallinn on August 23 that demanded the publication of the secret protocols of the Molotov-Ribbentrop Pact (although no copies of this tape have yet reached the West). With the ever increasing availability of video cameras, it is only a matter of time before video recording of dissident activities and demonstrations becomes widespread, as has already happened in Poland and to some degree in Latvia.

Official Video. Video has also made inroads into the official world. The first video salon in the USSR was established in Parnu.[1] Viewers come and watch video films, more or less as they would in a cinema, although in a more intimate, cafe-like atmosphere. An article on a similar establishment in Tartu said that it charged 10 rubles for the rental of a room for a showing, which is fairly expensive for a single viewer, although group showings are apparently popular and of course cheaper, since the charge is for the showing only.² The same video salon also rents out tapes, as in the West, at between 1.50 and 5 rubles a film, depending on length and content. That there were only 30 loans in a period of 2 months in Tartu (which has a population of 80,000) suggests that either the choice of videos, the cost of borrowing, or the availability of video players still leaves something to be desired. The Tartu paper Edasi[3] complained that although there were plenty of copies of

poor or unpopular videos available, better ones were hard or impossible to obtain. The centralization of distribution in Moscow also seems to be a problem, as indicated by the complaint that "they ought at least to be able to distinguish between videos meant for Estonian and Kirgiz audiences." Western films are included in the Soviet lending catalogues, but they, too, are hard to find. The sexual content of many Western films appears to be an additional hindrance to their availability. As a result, even respectable films are available only on the black market. As one article put it:

It would be wrong to think that only sensationalist cassettes are smuggled in from abroad. The films of Fellini, Coppola, Bertolucci, Bergman, etc. and other classics circulate [among the populace]. The state system does not even offer Walt Disney's 1930s and 1940s cartoon films The current laws prohibit even such films from being sold, copied, or even shown.[4]

The availability of video cassette recorders (VCRs) also seems to be a problem. No figures have been given for the number of recorders in Estonia, although an article in the Tallinn paper Ohtuleht complained that in this respect Estonia was behind Lithuania, where there were said to be 10,000 VCRs in the city of Vilnius alone.[5] There also seems to be a black market for VCR rentals through which a VCR plus cassette can be hired for up to 50 rubles a night.[6]

Toomas Ilves

1 See Victor Yasman, "Private Data Banks in the Soviet Union?" Radio Liberty Research Bulletin 154/87, 24 April 1987.

2 Edasi, 12 September 1987.

3 14 June 1987.

4 Edasi, 12 September 1987.

5 25 April 1987.

6 Edasi, 12 September 1987.

GERMAN DEMOCRATIC REPUBLIC

Despite public demand, the GDR, like many other East-bloc countries, has been slow in making audiovisual equipment available to the public. The GDR does not produce video recorders and players domestically and production is not expected to begin for at least another two years. Imported video cassette recorders are available in the Intershops (which sell Western goods for hard currency) or through the Genex service (through which Westerners can buy gifts in hard currency to be delivered to relatives in the GDR) for DM 2,000. Video equipment on the black market sells for OM 10,000. (The average monthly wage in 1985 was OM 1,140.)

Since November 1 visitors to the GDR have been able to take in video recorders and an "appropriate number of cassettes." "They are not to be intended as gifts,"^[1] however, and the visitor is therefore not allowed to leave the equipment behind in the GDR. The private mailing of such equipment to the GDR is also prohibited.²

These regulations could be a sign that the government does not want the private importation of video equipment to flourish. The authorities' seeming hesitancy about video technology comes as something of a surprise, however, when one takes into account that, with over 80% of households receiving West German television, access to Western culture and information has long been a part of everyday life in the GDR. The regime has had to give up its monopoly on information, but it has nevertheless been able to sustain a fair amount of social stability. It seems, therefore, that the SED would have little to fear from the "video revolution."

Nevertheless, a considerable range of views evidently exists among officials about the benefits of information technology and the media. Some specialists have come to recognize the cultural opportunities they open up; and others, for example Minister of Culture Hans-Joachim Hoffmann, have argued that anxiety about the "spiritual impoverishment" of the population as a result of the new media "is fundamentally exaggerated." A large number of specialists, however, continue to see video and satellite broadcasting only in terms of their "destructive aspects": "Imperialist mass culture" can begin to "influence the public of a country to the point where the government is put under such pressure that its sovereign decision-making rights are substantially reduced."³ In other words, there are those in the GDR who continue to see the "information revolution" as posing a problem for, if not a serious challenge to, the SED.

For video is a new medium through which people can express both political and artistic dissent? and the authorities will certainly seek to control it. Indeed, it is the implications of a technology that renders communication less controllable more than the fear of any destabilizing effects of the spread of Western culture in society that appear to explain the regime's hesitancy about sanctioning video technology. Realizing that it cannot ban the equipment, the continued slow reaction to public demand may be a way of keeping it under control while tolerating a certain amount of circulation.

Perhaps more important, however, than any of these political factors in motivating the regime's restrictions on the private importation of video equipment and its slowness in setting up domestic production is an economic consideration. The sale of VCRs through the Genex service has become a valuable source of hard currency for the regime, which it must be loath to curtail. Eventually the GDR is likely to bring its win brand of VCR onto the market, but there seems no reason to hurry.

Barbara Donovan

1 Gesetzblatt, part 1, no. 25, 19 October 1987.

2 Ibid,

3 Der Tagesspiegel, 5 October, 1986.

HUNGARY

It is estimated that the number of video cassette recorders in Hungary by the end of 1987 will be between 200,000 and 300,000.^[1] This figure is expected to increase rapidly, as prices drop, imports rise, and joint venture productions get off the ground. The size of the VCR pool is surprising, given that domestic production through Japanese-Hungarian joint ventures (Akai, Panasonic, Matsushita) started only in 1985 and on a limited scale. (There are about 4,300,000 television sets in Hungary, 21% of which are color sets.)²

The price of an Orion-Panasonic VCR costs the equivalent of an average worker's salary for 9 months, or 54,900 forint.^[3] The vast majority of VCRs are, therefore, brought into the country privately by the increasing number of Hungarians who visit the West. In 1986, 886,000 Hungarians traveled to the West. The duty on a VCR is 15% of its domestic value, if it is not for resale; 30% if it is; and considerably higher if it is a Betamax or other nonstandard model.

It became easier to meet the great demand for the VCRs after Selectronic Co. Ltd. (the largest West German-Hungarian joint venture, between Electric Lorenz, a European subsidiary of ITT, and Skala-Coop) was set up early in 1987. The company is expected to produce 10,000 VCRs by the end of 1987,^[4] although many of them are for export (there are more Hungarian-made VCRs available in Frankfurt than in Budapest). Skala-Coop, in a separate arrangement, has contracted to import between 20,000 and 30,000 VCRs in 1987, the very first large-scale official import contract for VCRs.^[5]

VCRs are still largely status symbols in Hungary, although their use in discotheques, espresso bars, schools, and homes is spreading, despite the chronic lack of programmed entertainment video tapes. The estimated number of regular video watchers, most of whom are young people, is about 1 million^[6]; and the usual discussion of the pros and cons of video watching is in full swing in the media.

In 1984 Hungary became the first East-European country to start hiring out video tapes, and there are now more than 50 such outlets.⁷ Even so, the selection of tapes is very limited, since negotiations with major US movie companies, such as Warner Brothers and Metro-Goldwyn-Mayer, on copyright payments were not successful. The Hungarians offered fixed-price contracts for playing rights, whereas US companies want compensation based on usage and, of course, payment in hard currency.^[8] which is in fairly short supply in Hungary. Western companies also want film sales along with video-rights sales or record sales along with music video-cassette sales. Despite these difficulties, however, successful agreements were concluded with EMI and Rank for film video-cassette rights.

The cost of buying video tapes in Hungary is between 1,400 and 1,900 forint. Daily rental charges, on the other hand, are between 100 and 170 forint, more than 10 times the cost of a state-subsidized cinema ticket.[9] Variations in the price of video cassettes depend on whether it was produced in the East or the West. Cassettes originating in the East cost less, since there is no copyright, and demand for them is very low. Western entertainment video cassettes cost more and are popular.

Illegally imported, copied, and distributed cassettes account for 80% of the video-tape market, largely because the legal, state-controlled video production and rental enterprises offer only 800 titles and have only about 15,000 copies in total.[10] The 1,000 or more discotheques have to make do with only 2 music-videos for rent from the legal stores. In addition, the centralized film distribution enterprise MOKEP and the Hungarian television organization are eager to maintain their monopoly in the legal video market. Moreover, the media are full of warnings about the damaging effect of illegally circulating Western videos, with their horror, pornography, and politically undesirable content. These warnings also emphasize the possibility that if Western companies learn of the sale of illegal video cassettes for which copyright fees have not been paid, they will refuse to sell cassettes to Hungary in the future. By using such an argument (which appears bogus, since it is unlikely that a major American company, for example, would care a great deal about the insignificantly small Hungarian market), the authorities hope to maintain total control of the market.

Mokep Videoteka, the official film enterprise charged with the distribution of video cassettes, tries to buy Western video cassettes made by popular artists, such as Bruce Lee and Michael Jackson, in order to stop the black market, which continues to thrive, however. The blunt materialism, technical virtuosity, freedom to be critical, and creativeness displayed in Western video cassettes seems to be an irresistible attraction for young Hungarian viewers. Surprise police raids on espresso bars playing illegal video tapes are, however, rare, and only a couple of half-hearted legal actions have actually been brought against black-market video entrepreneurs, the largest fine having been 10,000 forint.

Only 22 enterprises and small cooperatives have been given permission to produce government-approved video cassettes, including educational ones. Permission from the Ministry of Culture and Education and from the local authorities is required, and only state-permitted tapes are allowed to be shown in public.[11]

Karoly Okolicsanyi

1 Esti Hirlap, 27 January 1987; Daily News (MTI), 16 October 1987.

2 Statisztikai Evkonyv 1986, (Budapest: Statisztikai Kiado Vallalat, 1987) p. 368.

3 Magyar Hirlap, 30 September 1987.

4 Dpa, 20 August 1987.

5 Magyar Hirlap, 22 January 1987.

6 Magyar Ifjusag, 1 April 1987.

7 Magyar Hirlap, 22 January 1987.

8 Magyar Nemzet, 17 December 1987.

9 Otlet, 30 July 1987.

10 Nepszabadsag, 10 October 1986.

11 Mozgo Kepek, August 1986.

LATVIA

To judge from the meager coverage in the local press, the Latvians have remained largely impervious to the video revolution going on elsewhere in the world. According to recent emigres, however, there is a veritable video vogue in Latvia and the current status symbol is a video recorder with a good assortment of cassettes from the West. Also attesting to this trend are Articles 166 and 174 of the Latvian SSR Code of Violations of Administrative Laws (effective from 1 July 1985), which deal with the illegal distribution of video-taped material, and Article 209 (effective from 18 August 1986) of the republican criminal code forbidding the dissemination of films glorifying violence and brutality.[1]

The Equipment. The video equipment used in Latvia is either of foreign or Soviet provenance, because none is manufactured locally. In order to purchase a Soviet-made video recorder, one has to sign up on a waiting list, numbering in the thousands; wait for a year or more; and pay 1,235 rubles when one's name reaches the top of the list of orders for the Elektronika VM-12. Although the price is equal to six months wages of the average worker, it is no guarantee of the quality of the equipment. Alternatively, VCRs can be bought at special stores accepting payment only in foreign currency or special certificates, or on the black market. Understandably, the greatest concentration of privately-owned video equipment in Latvia is in the port cities of Riga, Ventspils, and Liepaja. The possibility of obtaining video equipment from friends or relatives living abroad is remote because of the vigilance of Soviet customs officers. At the special stores a Japanese VCR recorder may start at 600 certificate rubles and a television set at about 550 certificate rubles. The adjustments needed to make a normal Soviet-made television set compatible with the PAL or SECAM/West video systems start at about 350 rubles. Given their expense and restricted availability, video recorders and properly adjusted television sets are rare in Latvian households. Video cameras and duplicating equipment are even more rare, even among professional film-makers.

Video-Watching. Most video watching in Latvia is done in private. Typically, a group of acquaintances gather in a friend's apartment to view some foreign films in the original language or dubbed in Russian; to date no dubbing has been done in Latvian. So long as no admission is charged at these sessions and no films are shown that could be considered pornographic, seditious, violent, or war-mongering, the authorities

have not been known to interfere. If a fee is charged, however, then the organizer of the session is deemed to be acting illegally, even if he is not making a profit. Understandably, therefore, a good deal of secrecy surrounds such viewing sessions. According to a recent visitor to Latvia, the guests at one session, which lasted all night, were shown five Western feature films (including Amadeus). Money never changed hands during the course of the evening, but each guest somehow paid his 10 rubles admission to the organizer of the gathering. The fees just covered the expense of renting the films and video equipment from clandestine sources. The guests went home groggy but satisfied. They had been shown five films that they would normally not have seen and at a reasonable price: the ticket for the first-run showing of a top-billed foreign film at a movie theater may cost more than 2 rubles, even though admission to a regular film showing is about 75 kopecks. From time to time there have been articles in the Soviet central and Soviet Latvian press about the police breaking up such evenings and bringing criminal charges against their organizers. The police see these gatherings as an extension of the black market and want to eliminate them.

Limited Repertoire. The main reason for these clandestine video-showing sessions is the shortage of new and interesting video cassettes for hire from the state-run store in Riga. In May 1986 video cassettes of approximately 400 Soviet and foreign films were available in the USSR. It is not clear just how many of the titles were available in Riga, but that the assortment was inadequate was demonstrated by the fact that soon after the Riga cassette-hiring store opened in early 1985, the number of customers dwindled to just a few each day. Although the rental fees were not exorbitant (between 1.50 and 5 rubles a film per day) the problem lay in the dated repertoire: 11 % of the cassettes were copies of films made in the 1930s, 4% in the 1940s, 10% in the 1950s, 20% in the 1960s, 24% in the 1970s, and 30% in the 1980s. Moreover, all the films had already been shown in the local cinemas.

Most of the video cassettes available from unofficial sources are copies of films depicting pornography, horror, or violence. So far the only cassettes available in Latvia are video clips of pop songs made under the auspices of the Riga television studio. A feature-length video film is only in the planning stages. In the cultural weekly *Literatura un Maksla* of 5 September 1986, Naumanis expressed regret that video had not become an integral part of the present cultural scene in Latvia and offered two explanations: the shortage of equipment and the reluctance of film-makers to work in a medium that was potentially controversial.

The Riga Videocenter. Efforts were made to do something about the widespread dissatisfaction with the available video material. In February 1985, 32 Latvian film and theater directors, film operators, playwrights, and journalists met to discuss the problems and proposed the establishment of a video center in Riga. They envisaged the center as serving several purposes: 1) to produce quality video cassettes for rental; 2) to produce commissioned works; 3) to provide a sound-recording studio; 4) to show recently produced video cassettes; 5) to provide a suitable hall for small musical and dramatic performances and discussions; 6) to provide a video-cafe in the basement; 7) to rent and sell video cassettes; and 8) to serve as a coordinating center for the various video activities in the republic. The originators of the proposal called upon representatives of the younger generation to shape and direct this project and thus to try to overcome the generational gap between young people and the established art forms. The idea met with the approval of the LCP CC and the project quickly got off the ground. On 30 April 1987 the LSSR Council of Ministers authorized the establishment of the Riga Videocenter as a new and independent, self-financing enterprise. The energetic, ambitious leaders of the center want it to work in the interests of Latvian culture and to break the decision- and profit-making monopoly of the USSR's cinematic organizations; they want to deal directly with foreign firms and make certain that their profits in hard currency go into the republic's budget rather than to the "middlemen" of the Soviet organizations. The center was due to have gone into operation in October 1987.

Some of the same activists have initiated a nother ambitious project: the Riga Film and Video Propaganda Center. Plans have been drawn up to construct by 1990 a new building, near the Video Center, to house three auditoriums, a film museum and library, and other facilities. The building is intended to publicize cinema and video art in the republic and to provide a venue for international film festivals and seminars.

Without much publicity, Latvians are working vigorously to overcome the slow start in assimilating video art into the republic's cultural scene.

Dzintra Bungas

1 This survey was compiled from information obtained from personal interviews and from the following publications: Victor Yasman, "The Collectivization of Videos?" *Radio Liberty* 355/86, 22 September 1986, and "Video in the Soviet Union: Trouble with a Capricious Stepchild," *RL* 129/86, 21 March 1986; Valerii Kononov, "Legal Aspects of Video in the Soviet Union," *RL* 137/86, 19 March 1986; and "Criminal Liability for Videos That Propagate a Cult of Violence and Brutality," *RL* 401/86, 24 October 1986; Padomju Jaunatne, 27 and 30 August 1986, 21 July, 15 August, and 5 September 1987. *Sovetskaya Molodezh*, 24 May 1986 and 8 January 1987; *Sovetskaya Latvija*, 27 May 1986; *Izvestia*, 15 October 1985; and *Liesma*, no. 9, 1987.

LITHUANIA

The first video recorders were produced in the West 13 years ago, but it is only in the last few years that their use in the USSR and Lithuania has begun to have a noticeable impact. Initially, all video recorders were privately owned; most were imported from the West and were thus outside the direct control of the Soviet authorities. There are no statistics on the number of video recorders in Lithuania, but Tallinn Ohtuleht of 25 April 1987 wrote that there were over 10,000 in Vilnius. Most of the recorders are imported, although some are being produced in the USSR. Demand for them, however, greatly exceeds supply.

As their numbers increased the state tried to assert its control over their use. On 22 May 1985 the first state video rental establishment in the USSR was opened in the Russian city of Voronezh. By November there were 12 such establishments in Vilnius, Riga, Minsk, Kiev, Novorosiisk, Rostov on the Don, and in several Moscow film theaters. Similar establishments have subsequently been opened in Kaunas, Klaipeda, Siauliai, and other cities in Lithuania. In 1987 a private video cooperative was founded in Vilnius that offered to make video films of any occasion for a fee. The initial negative reaction of the Lithuanian press to video recorders has been replaced by a more positive assessment, and some articles have forecast a great future for them.

The first article on video films in the Lithuanian press was published in Komjaunimo Tiesa on 9 October 1984 and described a trial of four Lithuanians who were found guilty of producing and disseminating pornographic materials. Raimundas Gailiunas seems to have operated a profitable business, charging customers, some of them underage youths, five rubles to see hard-core pornographic movies. Customers could also buy copies of the films. The other defendants showed not only pornographic films (such as *Tango on a Mattress* and *King Dick*) but also horror films and explicitly violent films, the latter being mostly from Hong Kong. Gailiunas was sentenced to two years imprisonment (the maximum penalty) and the confiscation of the 2,600 rubles in savings found in his apartment. The other defendants were only fined. The video equipment and cassettes of all four defendants were confiscated.

The state video rental shop established in Vilnius in 1985 began operations with 250 titles that were rented for a daily fee of 3 rubles. By the summer of 1986 its stock of films had increased 6-fold to 1,500 titles.^[1] In Klaipeda the video shop not only rented films but also had rooms where people could watch the films. The popularity of video films spread quickly, and many cafes and other entertainment establishments acquired

video recorders and showed films. In 1987 a video cooperative was founded in Vilnius. Its members film weddings and other festive occasions and cater to tourists by recording their visits to Lithuania.² The video cooperative is supplying a service that seems to be much in demand, and the press has portrayed it as an example of a successful private business. Musical video films are extremely popular; and the Lithuanian

Film Studio, trying to cash in on the demand, has produced its first show on video tape *Kazkas Atsitiko* [Something Happened], a recording of performances by some of Lithuania's most popular music groups.

The number of video enthusiasts is growing, and they have been able to present their views in the republican press. Skirmantas Valiulis, who has written a number of articles praising video recorders, argues that video enthusiasts should not be treated like drug addicts and destroyers of public morals. Nothing can be accomplished through prohibitions, he says; and plans should be made for the optimal utilization of videos in the future: "There will come a time when for every family the video recorder will be a common cultural object, just like books, radio, and television."³ Valiulis, noting that there were over 1,500 private video-film "salons" and only 20 state ones in Poland, has suggested that a similar ratio exists in Lithuania.

Valiulis stresses in his articles how video cassettes are more convenient than films. The owner can view them at his convenience and build up a private collection. Some enthusiasts, he reports, are attempting to get video-recordings of films by important foreign directors such as Fellini, Bergman, and Forman that are not shown in public. Because videos can play an important educational role, their use should be fostered, Valiulis argues.

Meanwhile, the official government attitude to videos remains ambivalent. Aware that the greater use of videos is inevitable, the authorities are attempting to control their use, although subtly. An article in *Komjaunimo Tiesa* of 5 September 1987 about the state video rental establishment in Siauliai suggested that the video equipment of people renting video tapes should be registered in order to ensure that the rented films would not be damaged. The article also complained that many private establishments such as cafes had more modern video equipment and a more extensive library than the state establishments.

The Lithuanian press has not published any articles about the confiscation of unlicensed imports of equipment and tapes. As the above mentioned trial indicates, however, pornographic films, for example, are smuggled into Lithuania and their owners can be prosecuted for showing them. To date, there has been no known use of video equipment by dissidents; but it is clear that amateur video-makers could imitate the authorities by filming such events as the demonstration on August 23 in Vilnius against the Molotov-Ribbentrop Pact or the unofficial commemoration on November 1 in Kaunas of the 125th birthday of the Lithuanian national poet Maironis.

Saulius Girmius

1 *Tiesa*, 27 July 1986.

2 *Gimtas*, 19-25 February 1987.

3 *Tarybinis Mokytojas*, 17 June 1987.

POLAND

The estimated number of video cassette recorders in Poland has doubled in the last year and the number of unlicensed tapes in circulation has increased fivefold. The highly profitable video industry seems well on its way to filling a market need, while also making considerable inroads into the state's monopoly on culture.

Increasing numbers of Poles traveling to the West in recent years have brought back VCRs as well as blank and recorded tapes. As a result of high import duties, most of the equipment has been smuggled into the country. Foreign language tapes, with the exception of pornographic films, have been translated and dubbed in Poland before they have been issued commercially.

The large size of the video market has allowed it to flourish virtually unchecked by the authorities and the police, who have, in any case, had more pressing matters to attend to. A new film law, which was passed on 16 July 1987 and went into effect on September 1, may go some way toward tightening control on the video market. Until then, holes in the existing law from 1951 were exploited to permit commercial distribution of unlicensed tapes. The new law includes a definition of "video" that can be used to restrict the illegal circulation of video tapes. Also, article 58 stipulates that "anyone who produces, dubs, or distributes films without the necessary authorization will be liable to imprisonment for one year, a fine, or both"; and paragraph 2 sanctions the confiscation of "equipment that was used or was intended for use in the perpetration of the crime."

Facts and Figures. According to official sources, there were 70,000 VCRs in Poland in 1984; by 1986 this number had risen to 500,000. Government reports for the early part of 1987 cited a figure of 700,000--a 10-fold increase in 3 years.¹ The most recent statistics were published mid-November in an article on video recorders and satellite television entitled "An Opportunity or a Threat?"^[2] The article claimed that there were now 1,000,000 VCRs in Poland and compared this figure with the number of private telephones in Poland to days 1,890,000, that is, less than double the number of privately owned VCRs.

In March 1987 there were some 2,000,000 video cassettes in circulation; by November the number had risen to between 6,000,000 and 10,000,000. About 100 private video rental shops operating under government license were able to offer a choice of 2,000 to 3,000 titles, while 20 state-run video rental stores had just 90 different films, of which only 20 were foreign-made.[3] Films available from these stores have an official copyright that costs \$1,000 per title; most of the other tapes in circulation are unlicensed. The only exception seems to be the films distributed by the underground publishing house NOWA, which entered the video market in April 1985; NOWA has obtained the copyright for such films as *Sophie's Choice* and *1984* and its 1985 catalogue listed 48 films, of which over 40 were foreign-made (Hungarian, British, American, French, and Italian).⁴ About 70 titles in all are available through dissident channels.

The VCR Market. Video equipment and tapes can be bought or rented. The government-sponsored hard-currency PEWEX stores sell blank cassettes for \$6 to \$10 and recorded cassettes for \$10 to \$20. A VCR can be rented for 24 hours for 3,000 zloty. (The official exchange rate is 300 zloty to the dollar; on the black market the figure is 1,200 zloty.) This year, more than 60,000 VCRs have already been sold, twice as many as last year.

Their price varies from \$389 for the cheapest NEC models to \$539 for a Panasonic and \$600 for the NEC DX100 Digital.[5] Some Polonia firms also import VCRs; the company ITI, for example, imports Hitachi equipment, from Japan.

As a result of hard currency deficits and a shortage of essential imported parts, there is no Polish VCR on the market. A prototype, however, has existed for three years; and it is hoped that the Polish VCR, originally planned for Spring 1987, will appear on the Polish market in early 1988.

Films in Circulation. Very few parts of Polish society have remained untouched by the video boom; most Catholic parishes now have VCRs and video-recording cameras, which are used to film local religious and cultural events. Parishes organize video showings of both religious and dissident films, probably giving them their broadest audience in Poland.

Most secular video showings take place in private homes and student clubs or among informal groups. Cassettes circulate informally, and entry fees not only cover costs but often produce a good profit. Fees vary from an average of 100 zloty to 500 zloty for pornographic films. Audiences tend to number around 25 for showings held in private homes and over 100 in public halls.

It has been estimated that more than 70% of all video films circulating in Poland are pure escapism: imported Western pornographic, science fiction, horror, thriller, and comedy films.[6] These include James Bond films; films starring Charles Bronson; spy films, such as *The Spy Who Came in from the Cold* and *The Ipcress File*; and thrillers such as *Firefox* and *Gorky Park*. The most recent video film in circulation is probably *Platoon*.

The more classic films are distributed primarily by dissident sources; NOWA publishing house offers Western films such as *The Deer Hunter*, *Dr Zhivago*, and *Reds*, as well as films on Solidarity such as *Squaring the Circle* and Polish films that have been banned in Poland and the majority of which were made during Solidarity's legal existence. The first such film to be distributed by NOWA was Ryszard Bugajski's *The Interrogation*, a film set in the time of Stalinist oppression. Video Kontakt, a Polish emigre organization in Paris, has made more than 20 documentary films expressly for the Polish opposition market; they include interviews with leading dissidents, news magazines, satirical programs, and documentaries about such political figures as General Anders and Jozef Pilsudski. There is also an independent film company operating in the Mistrzejowice Parish in southern Poland, which has produced two films to date.

The opposition video market runs on similar financial lines to the general one: entry fees are 100 to 200 zloty; the fee for copying a video film is 1,000 zloty; a video recorder costs from 10,000 to 15,000 zloty. Films are recorded on the VHS Pal/Secam system.

Conclusion. The Polish authorities have become increasingly aware that many of the video films circulating in Poland today do not conform to socialist political, ethical, or ideological norms. At the same time, there seems to be a tacit acceptance of the situation: while condemning the depravity of many of the films, the authorities seem to find that watching video tapes at home presents less of a challenge to the system than more overt forms of opposition.

Anna Pomian

1 See Polish Situation Reports/8, 17, and 3, Radio Free Europe Research, 21 May 1985, 18 November 1986, and 12 March 1987, items 6, 6, and 5, respectively.

2 Trybuna Ludu, 14-15 November 1987.

3 Ibid.

4 See Polish Underground Extracts/10, RFER, 20 August 1986, items 1 to 5.

5 Sztandar Mlodych, 12 October 1987.

6 "Video Narcomania," a samizdat document published in Poland in 1987.

ROMANIA

Despite Romania's economic malaise, video equipment is becoming more and more common in Romania. Since there is no domestic production, video goods must be imported. The private importation of such equipment is not specifically banned, and foreign citizens (students) living in Romania and Romanians returning from abroad often bring video recorders and cassettes with them. Romanian citizens also receive such equipment from relatives living abroad. Some foreign companies are offering a mailing service. One New York company, for example, will ship a video recorder to Romania for \$510 plus postage and also sells prerecorded cassettes dubbed in Romanian.[1] A West German company offers to ship a package to Romania containing 10 pounds of coffee, 10 cartons of Kent cigarettes, and 10 video cassettes for DM 350, including postage and insurance. The same company charges DM 550 for a VCR.[2] Duty on a VCR ranges from 3,000 to 8,000 lei.

Video Black Market. It is difficult to say how many of the VCRs and cassettes will be used by those importing them and how many of them will make their way to the black market. The black market in video equipment is, at any rate, flourishing: a black-market VCR costs between 45,000 and 60,000 lei and a cassette that costs \$5 in the USA is sold for 500 lei. Western films, which are only available on the black market, cost more than 1,000 lei; and pornographic films bring the highest prices--up to 5,000 lei. (In 1986 the official exchange rate for the dollar ranged between 15 and 16 lei; on the black market the dollar fetched between 50 and 75 lei.) Those selling pornographic films justify their high prices by pointing to Romania's ban on pornography, which requires that even fairly innocuous sex scenes be deleted from Western films shown there.

Despite the high prices of VCRs, the demand for them is growing enormously. An increasing number of advertisements for buying and selling video equipment appear in the daily *Romania Libera* and the local press. Although the average salary in Romania is only about 3,000 lei a month many Romanians are said to have much more money at their disposal. The parallel economy

apparently generates money that can be spent on video equipment. Thus, video equipment is available not just to the families of the nomenklatura and to the rich but also to an increasing number of ordinary Romanians.

VCRs have given Romanians a chance to watch films by directors such as Tarkovski or Fellini, as well as science fiction, horror, and kung-fu films, for the first time. Rock music video clips are very much in vogue. All this helps compensate for the dullness of daily life and the near absence of television (Romanian Television has been reduced to two hours a day and the cultural programs on the second channel have been dropped completely) and also provides access to Western culture and news.

The Video Business. Video recorders have led to a new big business too. Video parties are popular. Enterprising Romanians have organized private video clubs and show films clandestinely in their homes to small groups of 10 to 20 for an admission price of between 20 and 70 lei (a movie ticket, by comparison, costs a mere 4 lei).[3]

VCRs are so sought after that they have been put to use by burglars and confidence men. According to one Romanian daily, burglars break into homes while the owners are at work. Sometimes a person offers to show the children a video movie or asks to see the stereo equipment to adapt it for video equipment, while, in fact, he is burglarizing the house.[4] Another paper, a youth daily, reported a rape case in which the rapist lured his victim into his home by offering to show her a video movie.[5]

Like coffee and Kent cigarettes, video recorders have become an important bribe. At the end of 1986 the Romanian press reported the case of a university assistant lecturer who had taken a VCR as a bribe.[6]

The Government's Attitude. So far, the government has neither encouraged nor restricted video equipment. In 1985, in an attempt to stem illegal sales of VCRs, it set up video clubs attached to theaters, spas, and resorts for young people. The number of such clubs has apparently not grown and is even rumored to have decreased. There has never been either a video magazine nor a video column in the daily newspapers.

There are no statistics on the number of VCRs and cassettes in Romania. As elsewhere in Eastern Europe, the Romanian government has probably not yet decided how to cope with the VCR problem. It is difficult to predict what effect the video revolution will have on Romania over the next few years. According to available information, Romanian dissidents have not yet made use of documentary video recordings. It is, however, only a matter of time before video cameras begin to spread in Romania.

Carmen Pompey

1 *Universul Liber*, no. 41-41, 1987, p. 2.

2 *Siebenbuergische Zeitung*, 31 October 1987, p. 3.

3 See *Romanian Situation Report/11*, Radio Free Europe Research, 17 July 1985, item 4.

4 *Scinteia Tineretului*, 5 March 1986, p. 4.

5 *Ibid.*, 26 September 1987, p. 4.

6 *Munca*, no. 47, 20 November 1986, p. 9.

--- End ---

6.6. Seznam grafů a tabulek

- Graf 1** – Procenta mimoevropských domácností vlastnících videorekordér v roce 1985 ... 8
- Graf 2** - Procenta evropských domácností vlastnících videorekordér v letech 1981 a 84 ... 9
- Graf 3** – Poměr užívaných videoformátů v Evropě v roce 1985 ... 16
- Graf 4** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v roce 1985 ... 37
- Graf 5** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v roce 1986 ... 42
- Graf 6** - Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v roce 1987 ... 43
- Graf 7** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v roce 1988 ... 43
- Graf 8** - Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v roce 1989 ... 44
- Graf 9** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu v letech 1985 – 1989 ... 44
- Graf 10** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle země původu ... 45
- Graf 11** – Poměr filmů uvedených na videokazetách ÚPF dle data vzniku ... 45
- Graf 12** – Vývoj počtu celovečerních titulů v oficiálních distribučních videosítích ... 52
- Graf 13** – Vývoj počtu videopůjčoven v ČSSR ... 52
- Tabulka 1** – Průměrná měsíční výše platu v ČSSR ... 26
- Tabulka 2** – Počet videorekordérů v ČSSR ... 36
- Tabulka 3** – Srovnávací tabulka situace videotrhu ČSSR s ostatními zeměmi východního bloku ... 55

7. Zdroje

7.1. Citované filmy

- Anton Špelec, ostrostřelec (Martin Frič, 1932)
- Jak básníci přicházejí o iluze (Dušan Klein, 1984)
- Jak dostat tatínka do polepšovny (Marie Poledňáková, 1978)
- Jak vytrhnout velrybě stoličku (Marie Poledňáková, 1977)
- Jen počkej, zajíci! (Vjačeslav Koťjonočkin, 1969)
- Kdyby tisíc klarinetů (Vladimír Svitáček, Ján Roháč, 1964)
- Mach a Šebestová (Miloš Macourek, 1982)
- Maxipes Fík (Václav Bedřich, 1976)
- Ostře sledované vlaky (Jiří Menzel, 1966)
- Sexmise (Juliusz Machulski, 1984)
- Slunce, seno, jahody (Zdeněk Troška, 1984)
- Vesničko má středisková (Jiří Menzel, 1985)

7.2. Literatura

- 8hodinový TV záznam na jedné kazetě. *Sdělovací technika*, 1980, č. 1, s. 18.
- ALVARADO, Manuel – aj. (1988): *Video world-wide: an international study*. London: John Libbey & Company Ltd.
- Amatérské filmy a video. *Práce*, 1988 (13.12.), s. 6.
- Avex. *Večerník*, 1987 (2.4.), s. 3.
- BÁLEK, Alexej: Československá ekonomika v osmdesátých letech 20. století. *Acta oeconomica pragensia*, 2007, č. 7, s. 45 – 54.
- BARTUŠEK, Michal: Film & video. *Kino*, 1987, č. 20, s. 2.
- BARTUŠEK, Michal: Video a naše distribuce. *Kino*, 1988, č. 14, s. 2.
- BEDNÁŘOVÁ, Eva: Titulky kontra dabing? *Záběr*, 1985, č. 13, s. 6
- BERAN, Jaroslav: Stále ještě jsme na začátku. *Obrana lidu*, 1989 (16.2.).
- BEZEGOV, Magda: Video v praxi. *Čitateľ*, 1988, č. 11, s. 415.
- BRABEC, Otto: Video v pozornosti SČSDU. *Televizní tvorba*, 1986, č. 3, s. 44-47.
- BRUNCLÍK, Milan: VHS či S-VHS? *Amatérský film a video*, 1989, č. 7, s. 166.
- CAIROLA, Jiří: K čemu bude video? *Tvorba*, 1988, č. 23, s. 3.
- Ceník prací a služeb video. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 179.
- CÍSAŘ, Jaroslav (1989): *Video a odborné informace*. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací.
- Co vás zajímá. *Amatérský film a video*, 1990, č. 1, s. 4.
- DĚD, Jiří: AVEX v roce jedna. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 202, 203.
- DĚD, Jiří: Sony V90E. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 38.
- DĚD, Jiří: Video nejen z Rajské. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2.
- DĚD, Jiří: Video z černé růže. *Amatérský film a video*, 1989, č. 10, s. 234.
- DĚD, Jiří: Video z melodie. *Amatérský film a video*, 1989, č. 6, s. 136.
- DĚD, Jiří: Záznamové kamery. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 88, 89.
- DENEMARK, Martin: Blýskání na videočasy. *Tribuna*, 1987, č. 32, s. 6.
- DIBLÍK, Jaroslav: Ve znamení „Bio“ a „Video“. *Kino*, 1983, č. 23, s. 2.
- Distribuce zakázaných filmů. *Svět socialismu*, 1989 (29.11.), s. 5.
- DUŠEK, K.: Záznam televizního obrazu. *Slaboproudý obzor*, 1966, č. 1.

- DVOŘÁK, K.: Magnetický nebo optický záznam obrazu. *Radiová a televizní technika*, 1963, č. 1, s. 14 – 20.
- DVOŘÁK, K.: Několik otázek magnetického záznamu. *Sdělovací technika*, 1967, č. 8, s. 295-297.
- DVOŘÁK, K.: Optický záznam obrazu a televizní provoz. *Radiová a televizní technika*, 1961, č. 4, str. 111 – 118.
- East Europe Supplement – Recent Legislation – Czechoslovakia, *U.S. Department of Commerce, national technical information service, Springfield*, 28.2.1991, s. 26.
- Efektivnost výukových videopořadů (1990): *Sborník z třetího semináře VIDEODIDAKTA 89*. Brno: Vysoké učení technické v Brně.
- Film & video. *Kino*, 1987, č. 3.
- FOLVARČNÝ, Jiří: Interkamera – Praha 1989. *Záběr*, 1989 (5.5.), s. 1, 2.
- FOLVARČNÝ, Jiří: Slyšeli jste o videoforu? *Amatérský film*, 1972, č. 1, s. 3.
- FOŘT, Martin: Videomagnetofony firmy Philips. *Amatérský film a video*, 1990, č. 10, s. 234.
- HAFHANS, Adrien: Grundig VS 310. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 230.
- HÁJEK, Radko: Nejisté vyhlídky kin? *Scéna*, 1987, č. 4, s. 3.
- HANUŠ, Dorian: Video na okraji města. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 200.
- HAVEL, Luděk (2008): *Hollywood a normalizace – Distribuce amerických filmů v Československu 1970 – 1989*. Magisterská diplomová práce.
- Hlavní viník – video? *Svět socialismu*, 1988 (24.11.), s. 5.
- Holografický záznam televizního signálu. *Sdělovací technika*, 1970, č. 5, s. 148, 149.
- Holografický záznam televizního signálu. *Sdělovací technika*, 1970, č. 5, s. 148, 149.
- HOMOLKA, František: Avex VM 6671. *Amatérský film a video*, 1989, č. 2, s. 38, 39.
- HOMOLKA, František: Daewoo VCR 12 a 32. *Amatérský film a video*, č. 10, s. 230.
- HRUBÝ, Jaroslav: Burza nápadů, rad a zkušeností. *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 93.
- HRUBÝ, Jaroslav: Návštěvou u firmy Heller. *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 90.
- HUDESKÝ, Aleš: Video kolem nás. *Záběr*, 1988, č. 4, s. 3.
- Chcete si půjčit videokazetu s filmovým programem? *Zpravodaj ÚPF*, 1986, č. 7, s. 15 – 16.
- CHUDÝ, Ivan: Co hrát? *Obrana lidu*, 1989 (22.4.), s. 4.

- INGVOLDSTAD, Bjorn: After The Velvet Revolution: An Industrial Survey of the Czech and Slovak Film Industries In the Cold War Era. *Media Guide – International Directory of Film, Television, Video and Multimedia related information*. Text uložen v archivu autora této práce.
- Interkamera '87. *Amatérský film a video*, 1987, č. 7, s. 160, 161.
- Jde o budoucnost. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 138.
- Je vinno jen video? *Rudé právo*, 1988 (23.9.), s. 5.
- JEDLIČKA, Svatopluk: Vyprávění paní videokazety. *Amatérský film a video*, 1990, č. 7, s. 151.
- JEHNE, Leo: Video na postupu. *Gramorevue*, 1981, č. 6. s. 4.
- JELÍNEK, Jan: Muž od videozáznamu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 8-9, s. 201.
- JELÍNEK, Jan: Video Supraphon připravuje. *Amatérský film a video*, 2/1988, s. 84 – 85.
- JELÍNEK, Jan: Video v paláci kultury. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 234.
- JELÍNEK, Jan: Výukové filmy a videopořady. *Amatérský film a video*, 1990, č. 8-9, s. 174, 175.
- JURKA, Jan: Videoprofil. *Záběr*, 1986, č. 21, s. 1.
- KADAŇKA, Ivan (1990): *Kapitolky z videa*. Bratislava: Osvetový ústav.
- KALINOVÁ, Vlasta: K využívanou audiovizuálních dokumentov v knižniciach. *Technická knihovna*, 1987, č. 4, s. 111-117.
- KAZDA, Lubor: Cesta za divákem. *Rudé právo*, 7.9.1983.
- Kazetová televize. *Technický týdeník*, 1969, č. 48, s. 10.
- Kazetový film a jeho perspektivy ve vyučovacím procesu. *Učební pomůcky ve škole a v osvětě*, 1970/71, č. 8, s. 128-129.
- Kinematografie bilancující. *Svět socialismu*, 1988 (15.12.), s. 5.
- KLIMENT, Jan: Dabing – nástroj demokratizace a lidovosti. *Záběr*, 1989, č. 8, s. 1,2.
- KOLRUS, J.: Magnetický záznam obrazu a zvuku. *Jemná mechanika a optika*, 1981, č. 12, s. 337-339.
- KOPŘIVA, Jaromír (1987): *Videodidaktika*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- KORDAČ, Jiří: K novele čs. autorského zákona. *Amatérský film a video*, 1990, č. 8-9, s. 182.
- KOTEK, Josef: 1980 – Nultý rok pro start videokazety? *Melodie*, 1981, č. 6, s. 161-163.
- KROUPA, Vladimír – ŠMÍD, Milan (1996): Development of the audiovisual landscape in the Czech Republic. Text studie uložen v archivu autora této práce.

- KRŮS, Josef: Film či videozáznam? *Amatérský film a video*, 1980, č. 2, s. 44.
- KRŮS, Josef: Jaké jsou československé videokazety? *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 88, 89.
- KRZYSTOFEK, Kazimierz: Vývoj sdělovací techniky a ideologický boj. *Sešity novináře*, 1976, č. 2, s. 101-107.
- KUČEROVÁ, Alena: Academia video. *Amatérský film a video*, 1989, č. 4, s. 122.
- KUČEROVÁ, Alena: Od úvah k praxi. *Tvorba*, 1988, č. 41, s. 15.
- KUSIN, Vladimír V., aj. (1987): The video revolution in Eastern Europe. [Nepublikováno]
- LEPIL, Oldřich: Velmi krátký film ve vyučování fyzice. *Matematika a fyzika ve škole*, 1974/75, č. 10, s. 763-768.
- LIKAROVÁ, Zdenka: Programy pro kina i videa. *Mladá fronta*, 1985 (21.5.), s. 4.
- LIPKOV, A.: Video: omyly, problémy, perspektivy. *Tvorba*, 1986, č. 18, s. 11.
- Magnetický záznam obrazu. *Jemná optika a mechanika*, 1980, č. 4, s. 109.
- Magnetický záznam obrazu. *Sdělovací technika*, 1984, č. 4, s. 159.
- Magnetoskop. *Večerní Praha*, 1988 (27.1.).
- MATĚJKA, Ivan: Videotrž: trojúhelník snů a iluzí. *Hospodářské noviny*, 18.9.1992, s. 7.
- MAURER, Pavel: Inforfilmservis, *Tvorba*, 1988, č. 25, s. 13.
- MAURER, Pavel: Pust' me si video (II. – Profil Profilu). *Tvorba*, 1988, č. 6, s. 14-15.
- MECA, Daniel: Ať slouží. *Amatérský film a video*, 1990, s. 8-9, s. 212.
- MECA, Daniel: Čistota půl zdraví. *Amatérský film a video*, 1990, č. 7, s. 164.
- MECA, Daniel: Nakupujeme. *Amatérský film a video*, 1990, č. 2, s. 44.
- MECA, Daniel: Videokamery 1. *Amatérský film a video*, 1987, č. 6, s. 135.
- MECA, Daniel: Videokamery 2. *Amatérský film a video*, 1987, č. 7, s. 159.
- MECA, Daniel: Videokamery 3. *Amatérský film a video*, 1987, č. 8-9, s. 199.
- MECA, Daniel: Videokazety. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 87.
- MECA, Daniel: Videomagnetofony. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 111.
- MECO, Daniel: Současné systémy. *Amatérský film*, 1987, č. 3, s. 63.
- MECO, Daniel: Videomagnetofony. *Amatérský film*, 1987, č. 2, s. 39.
- MENZL, Zdeněk: Po Mevru Avro. *Mladá fronta*, 1971 (14.10.), s. 3.
- MERHAUT, Jan: Kompaktní deska a její aplikace /1/. *Amatérský film a video*, 3/1988, s. 63.

- MIHLE, Rudolf: Videotéka? *Amatérský film a video*, 1990, č. 4, s. 74.
- MIKEŠ, František – PRAŽAN, Emil (1990): Video doma i v klubu. Praha: Práce.
- MIKEŠ, František (1987): Video. Praha: Panorama, příloha časopisu Amatérský film a video.
- MURATOV, Sergej: Videoboom neboli třetí ekranová revoluce? *Televizní tvorba*, 1987, č. 4, s. 8-19.
- Na prahu „optického“ věku. *Technický magazín T71*, 1971, č. 10, s. 18-20.
- Národní videotéka? *Tvorba*, 1986, č. 37, s. 11.
- Nejde jen o slovo. *Večerní Praha*, 1988 (19.4.), s. 6.
- NEUMANN, Karel – KULÍK, Tomáš – ZEMAN, Tomáš (1989): Cesty videa. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů.
- NOVÁK, M.: Zařízení pro magnetický záznam televizního obrazu Ampex. *Radiová a televizní technika*, 1961, č. 1-2, str. 54 – 60.
- NOVÁK, Stanislav: SECAM nebo PAL? *Technický týdeník*, 1968, č. 33, s. 3.
- NOVÁK, Z.: Nová zlepšení záznamového zařízení Ampex. *Radiová a televizní technika*, 1961, č. 4, s. 121 – 124.
- NOVÁK, Z.: Termoplastický záznam a Eldofor. *Radiová a televizní technika*, 1961, č. 3, s. 80 – 84.
- Nové půjčovné videokazet. *Zpravodaj ÚPF*, 1990, č. 5, s. 23.
- Novinky z nabídky videoték ve druhém čtvrtletí 1987. *Amatérský film a video*, č. 5, s. 118.
- NOVOTNÁ, Eva: Audiovizuální středisko SK ČSR a audiovizualizace v ostatních socialistických státech. *Technická knihovna*, 1986, č. 6, s. 179-182.
- Obraz uchovaný na magnetickém pásku. *Vesmír*, 1983, č. 1, s. 12-14.
- Odvracejí se ve světě diváci od kina? *Film a doba*, 1982, č. 3, s. 168-169.
- OLŠOVSKÝ, Rudolf: Příliv přímých zahraničních investic do České republiky. *Finance a úvěr*, 5 / 1993, s. 206 – 211.
- Otevřena půjčovna videokazet. *Kino*, 1986, č. 14, s. 2.
- PAVLOVSKÝ, Petr: Filmová projekce, televize a video jako funkční oblast kinematografie. *Film a doba*, 1988, č. 5, s. 244-245.
- PETANA, Miloš: Myslíme na diváka? *Scéna*, 1984, č. 4, s. 1.
- Photokina '88. *Amatérský film a video*, 1989, č. 4, s. 88-90.
- Photokina očima filmového amatéra. *Amatérský film*, 1987, č. 1, s. 16, 17.
- POMORSKI, Jerzy Mikulowski: Případ video. *Televizní tvorba*, 1988, č. 3, s. 20 – 34.

- Porno bude. *Zpravodaj ÚPF*, 1990, č. 10, s. 25.
- Požírači filmových kazet. *Záběr*, 1971, č. 5, s. 6.
- PRAŽAN, Emil: Návštěvou u sousedů – možnosti spolupráce. *Amatérský film a video*, 1988, č. 4, s. 77.
- PRAŽAN, Emil: Žilina ve znamení videopořadů. *Amatérský film a video*, 1989, č. 3, s. 52.
- Přepis filmů – ano či ne? *Amatérský film a video*, 1987, č. 11, s. 258.
- RATH, Jindřich: Quo vadis, video? *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 204.
- RATH, Jindřich: Sony VIS. *Amatérský film a video*, 1988, č. 1, s. 14.
- RATH, Jindřich: Test videokazet S – VHS. *Amatérský film a video*, 1990, č. 12, s. 280.
- RATH, Jindřich: Videokopie, vrazi a právo. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 208, 209.
- RATH, Jindřich: Vývoj pokračuje. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 39.
- ŘEHOŘEK, Jiří: Video VC 8. *Amatérský film*, 1987, č. 1.
- ŘÍZEK, Jiří: Přehled dovážených videomagnetofonů. *Amatérský film a video*, 1988, č. 4, s. 88, 89, 94.
- SCHOFIELD, Jack (2003): Why VHS was better than Betamax. <<http://www.guardian.co.uk/technology/2003/jan/25/comment.comment>> (cit. 12.10.2009)
- Sirotek video – neplánovaná populace. *Amatérský film a video*, 1989, č. 5, s. 101.
- Snížení cen videokazet. *Kino*, 1987, č. 15, s. 2.
- Sony isn't mourning the Death of Betamax. *Business Week*, 25.1.1988, s. 37.
- Sony steigt bei VHS-System ein. *Funkschau*, 1988, č. 3, s. 16.
- Soutěž systémů magnetoskopů. *Sdělovací technika*, 1984, č. 9, s. 344.
- STRUSKOVÁ, Eva: Film, televize, video a dokumentární tvorba. *Film a doba*, 1986, č. 8, s. 462-464.
- STRUŽKOVÁ, Karin: Magnetoskop. *Večerní Praha*, 1988 (27.1.).
- STUDENÍK, Otakar: Mezinárodní kolokvium o nových způsobech záznamu a reprodukce obrazu. *Čs. časopis pro fyziku*, 1972, č. 6, s. 644-645.
- STÜRZER, Rudolf: O videu v krátkém filmu. *Záběr*, 1986, č. 24, s. 7.
- SUCHÁNEK, Miroslav: 50 000 videomagnetofonů. *Technický týdeník*, 1988, č. 26, s. 7.
- Supraphonské video. *Kino*, 1987, č. 16, s. 2.
- ŠTĚPÁNEK, Jan: Avex VM 6570. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 198, 199.
- Švadlenky s mikroelektronikou. *Práce*, 1988 (2.11.), s. 5.

- Tape Format Face-Off. *High Fidelity*, září 1985, s. 45.
- TAUŠ, Gustav (1989): Video. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury.
- TAUŠ, Gustav: Hledání cest k jednotné videokazetě. *Amatérský film*, 1982, č. 10, s. 232, 233.
- TAUŠ, Gustav: Stolní videomagnetofony – současný stav a nové myšlenky. *Amatérský film a video*, 1987, č. 8-9, s. 202, 203.
- TAUŠ, Gustav: Video ante portas. *Amatérský film*, 1979, č. 12, s. 280-281.
- Techfilm '83. *Kino*, 1983, č. 23, s. 2.
- Technické informace. *Amatérský film a video*, 1987, č. 11, s. 255.
- Technické informace. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 91.
- Technické informace. *Amatérský film a video*, 1988, č. 3, s. 43.
- Technické informace. *Amatérský film a video*, 1990, č. 10, s. 235.
- TESAŘ, Jiří Přináší video něco nového? *Amatérský film a video*, 1987, č. 6, s. 125.
- TIKÁ, Jiří: Sony EV 850 PS. *Amatérský film a video*, 1988, č. 3, s. 62.
- To the Beta End. *Forbes*, 16.12.1985, s. 178.
- TRSEK, Karel: Videoperspektivy. *Novinář*, 1986, č. 5, s. 6, 7.
- TRŠ, Antonín: Co brání rozvoji videa? *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 178–179.
- TRŠ, Antonín: Otevřené možnosti. *Amatérský film a video*, 1987, č. 10, s. 226.
- TUKERT, Dorothea: Joint enterprises with western firms now also in the CSSR. *Luxemburger Wort*, 27.8.1987, s. 9.
- TYDEMAN, John (1986): New Media in Europe. Berkshire: McGraw-Hill Book Company.
- ÚPF Video – novinky z nabídky videoték ve druhém čtvrtletí 1987. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 118.
- VALTERA, Karel: Video neboli Vidím. *Tvorba*, 1988, č. 36, s. 3.
- VANDERKA, Arne: Video a já. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 47.
- VANDERKA, Arne: Video a já. *Amatérský film a video*, 2/1988, s. 47.
- Věc video – po roce. *Zpravodaj ÚPF*, 4/1988, s. 25 – 29.
- Věc: video. *Zpravodaj ÚPF*, 1987, č. 4, s. 30 – 34.
- Veni video vici. *Tvorba*, 1988, č. 50, s. 15.
- Video a informace pro medicínu. *Amatérský film a video*, 1989, č. 6, s. 130, 131.
- Video a naše distribuce. *Kino*, 1988, č. 14, s. 2.

- Video a paragrafy. *Amatérský film a video*, 1989, č. 8-9, s. 176-178.
- Video Avex. *Kino*, 1987, č. 20, s. 2.
- Video dnes a zítra. *Scéna*, 1985, č. 20, s. 1.
- Video je mocná zbraň. *Rudé právo*, 1987 (11.11.), s. 5.
- Video na startovní čáře. *Amatérský film a video*, 1987, č. 11, s. 256.
- Video nejen pro zábavu. *Kino*, 1988, č. 2, s. 2.
- Video Supraphon připravuje. *Amatérský film a video*, 1988, č. 2, s. 34.
- Video v Krátkém filmu. *Kino*, 1987, č. 23, s. 2.
- Video z půjčovny. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 114.
- Video ze Supraphonu. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 90, 94.
- Video. *Nové slovo*, 1988 (17.11.).
- Video: výhledy do budoucna. *Amatérský film a video*, 1988, č. 10, s. 221.
- Videodeska. *Sdělovací technika*, 1970, č. 11, s. 322-324.
- Videofórum '89 v Spišském Novej vsi. *Amatérský film a video*, 1989, č. 12, s. 266.
- Videokazety se půjčují také v Brně. *Zpravodaj ÚPF*, 1986, č. 10, s. 24.
- Videoprogramy do finále. *Práce*, 1988 (17.5.), s. 6.
- Videoprogramy očima studentů. *Učitelství noviny*, 1985, č. 11, s. 9.
- Videostudovna na Koleji 5. května. *Technická knihovna*, 1988, č. 9, s. 284-285.
- VÍTEK, Svetozar: Elektronika a dramatické umění. *Rudé právo*, 1985 (7.8.), s. 5.
- VITULA, Jiří: Video-kasety aneb biograf v bytě. *Lidová demokracie*, 1969 (20.9.), s. 3.
- VOBOŘIL, Pavel: Magnetický záznam televizního obrazu. *Hudba a zvuk*, 1970, č. 8, s. 306-308, č. 11, s. 424-25, č. 10, s. 384-385.
- VONDRUŠKA, Jaroslav: Kamkodéry. *Věda a technika mládeži*, 1989, č. 19, s. 46-48.
- VONDRUŠKA, Jaroslav: Video je fenomén. *Věda a technika mládeži*, 1989, č. 21, s. 46-47.
- Výuková televize a její perspektivy. *Odborná škola*, 1973/74, č. 1, s. 3-10.
- Využití filmu ve vyučování cizích jazyků. *Cizí jazyky ve škole*, 1975/76, č. 1, s. 13-18.
- Využití školních filmů k ideové výchově. *Učební pomůcky ve škole a v osvětě*, 1974/75, č. 4, s. 55-56.
- Vývojové mezníky. *Amatérský film a video*, 1987, č. 5, s. 99.
- Whatever Happened to Betamax? *Consumer's Research*, květen 1989, s. 28.
- WIELAGE, Marc: The rise and fall of Beta. *Videofax*, 1988, č. 5.

- WINTER, J.: 24 otázky pro ministra. Současnost i budoucnost našeho elektrotechnického průmyslu, jak se na ni ptalo 90 čtenářů Mladé fronty. *Mladá fronta, 14. vikend MF (příloha)*, 1986 (5.4.), s. 1–2.
- Za videem do škol. *Amatérský film a video*, 1987, č. 4, s. 76.
- Zajímavá technika. *Amatérský film a video*, 1990, č. 12, s. 285.
- Způsobí audiovizuální prostředky zánik tištěného slova? *Technický týdeník*, 1972, č. 32, s. 7.
- ZUKAL, Miroslav: Video včera a dnes. *Film a doba*, 1989, s. 469 – 476.

7.3. Prameny

- (1978): *Informační prameny – názvosloví: ČSN 01 0183*. Praha: Vydavatelství úřadu pro normalizaci a měření.
- (1979): *Informační prameny – názvosloví: ČSN 34 5117*. Praha: Vydavatelství úřadu pro normalizaci a měření.
- (1989): *ÚPF Video*. Praha: Ústřední půjčovna filmů.
- Denní situační zpráva č. 18, 6.4.1989, Federální ministerstvo vnitra, č.j.: O V-039/A-89, s. 3 – 4.
- TAUŠ, Gustav (1989): *Video*. Praha: SNTL – Nakladatelství technické literatury.
- Usnesení předsednictva vlády Československé socialistické republiky ze dne 6. března 1985 č. 44, o koncepci rozvoje moderních audiovizuálních prostředků v ČSSR.

7.3.1. Prameny - periodika

- *Amatérský film a video*, 1987 - 1990
- *Amatérský film*, 1983 – 1986
- *Filmový přehled*, 1980 – 1993
- *Zpravodaj Lucernafilmu*, 1991
- *Zpravodaj ÚPF*, 1986 – 1991

7.4. Webové stránky a portály

- BetaInfoGuide. <<http://www.betainfoguide.net>>
- Česká tisková kancelář. <<http://www.ctk.cz>>
- Česko-slovenská filmová databáze. <<http://csfd.cz>>
- Český statistický úřad. <<http://www.czso.cz>>
- Home of the PAL video system. <<http://www.palsite.com>>
- Measuring Worth. <<http://www.measuringworth.com>>
- Mikey's Old Technology Page. <<http://oldtechnology.net/vcr.html>>
- Oficiální stránky firmy Grundig. <<http://www.grundig.cz>>
- Oficiální stránky firmy Supraphon. <<http://supraphon.cz>>
- The Virtual Museum of Vintage VCRs. <<http://www.totalrewind.org>>
- Wikipedia. <<http://wikipedia.org>>

7.5. Použité zkratky:

- VCR - Video Cassette Recording
- SCR – Super Video Recording
- PLR – Polská lidová republika
- SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
- RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci
- VHS – Video Home System
- VCC - Video Compact Cassette
- ACC – Audio Compact Cassette
- DM – Deutsche Mark
- OM - Ostmark
- SČSDU – Svaz československých dramatických umělců
- VHJ – Výrobně-hospodářská jednotka
- ČTK – Česká tisková kancelář
- KSČ – Komunistická strana Československa

- NDR – Německá demokratická republika
- n.p. – národní podnik
- ÚPF – Ústřední půjčovna filmů
- SRN – Spolková republika německo
- VB – Velká Británie

8. Summary

Goal of this work was to reconstruct historical affairs directly coherent to the phenomenon of official videodistribution in surroundings of communist Czechoslovakia with centrally planned economics. This theme has never been publicated before, so my research was based on work with primary materials, most often with contemporary press articles.

In first part I tried to picture the reality of states behind the Iron curtain, so called „East block“. When video arrived here, government saw it as a dangerous for their monopol for information and taste, so they tried to refuse the video equipment and video tapes, mainly with western production

Then I tried to reconstruct time order of first videorecorders state import through shopping house Prior, Industrial goods trade and Tuzex store at early 80's. Next step of Czechoslovakia state was to product their own videorecorders, so there followed deal with Dutch company Philips, which outcome was international factory Avex in Bratislava in 1987. Avex made their own models of videorecorders support VHS format.

In next part I described circumstances about the official videodistribution made by national factory Ústřední půjčovna filmů Praha and world-wide famous music label Supraphon. They entered the video market in Czechoslovakia in point, when about 150000 video unit were in operation and countless number of illegal videocassettes were shown, main with western „B“ production of action, horror and sci-fi genres.

This work has set up limitation by year 1989, which brought Velvet revolution, but I followed history little bit far to see how Avex and ÚPF loses its monopol for Czechoslovak video market.

In last part I did comparison of Czechoslovak reality on video market (prices, video titles, rental networks etc.) and the same thing on other states of the east block.